

STANDARD ZA PROTIVMINSKE AKCIJE U BiH

SADRŽAJ:

Opšti dio

Uvod

Normativne reference

Rodna ravnopravnost i raznolikost

Termini definicije i skraćenice

Poglavlje 1. Vraćanje površine

Poglavlje 2. Netehničko izviđanje

Poglavlje 3. Tehničko izviđanje

Poglavlje 4. Upravljanje kvalitetom

Odobrenje komisije za deminiranje

Uvod

Ovaj standard nastao je zbog odluke da se za rješavanje problema mina u BiH primjeni koncept vraćanja površine (Land Release), da se norme date Standardom za uklanjanje mina i NUS-a u BiH osavremene i usaglaise sa važećim međunarodnim standardima za protivminske akcije (IMAS), da se otklone nedostaci i ugrade poboljšanja proizašla iz iskustava provođenja PMA u prethodnom periodu.

Zbog toga što su neki donatori i dalje zainteresovani za finansiranje projekata na bazi klasičnog koncepta deminiranja (pojedinačni zadaci TI i čišćenja sa unaprijed definisanim granicama), u prelaznom periodu u BiH će se primjenjivati klasični koncept deminiranja i koncept vraćanja površine.

Klasični koncept deminiranja (pojedinačni zadaci TI i čišćenja sa unaprijed definisanim granicama) su opisani i normirani Standardom za uklanjanje mina i NUS-a u BiH.

Koncept vraćanja površine je opisan i normiran ovim standardom - Standard za PMA u BiH.

Po prestanku interesovanja donatora za klasični koncept deminiranja Standard za uklanjanje mina i NUS-a će biti stavljen van snage.

Normativne reference

U postupku primjene odredbi ovog Standarda, primjenjuju se i sljedeći propisi (za nedatirane propise, primjenjuje se najnovije izdanje dokumenta na koji se ovaj Standard poziva):

- Zakon o deminiranju u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH" broj 5/02);
- Pravilnik za akreditiranje organizacija za provedbu protuminskih akcija u Bosni i Hercegovini;
- Pravilnik o akreditaciji i ovlaštenju lica u humanitarnom deminiranju broj 01-50-7207-1/09 od 23.12.2009. godine;
- Standardne operativne procedure, Poglavlje 1- Netehničko izviđanje;
- IMAS 04.10;
- Standard za uklanjanje mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava u Bosni i Hercegovini, broj 01/1-14/03 od 30.05.2003., Aneks 1 broj 01/1-1-22/04 od 15.03.2004. i Aneks 2 broj 14-36-24-22-34-1-RLJ/09 od 13.01.2010.godine
- Standard za upozoravanje na mine u Bosni i Hercegovini broj 01/1-1-119/04 od 06.12.2004.godine i
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Centra za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini broj: 01-1-5422/15 od 10. 11. 2005. godine i broj: DPA/03-02-3-1273/15 od 05. 08. 2015. godine

Rodna ravnopravnost i različitost

Izrazi u ovom standardu koji su dati u jednom gramatičkom rodu se bez diskriminacije odnose na muškarce i na žene.

Sve organizacije i institucije uključene u proces PMA u BiH će primjenjivati rodno osjetljiv pristup u provođenju PMA i prepoznavati i vrednovati različitosti.

Sve organizacije i institucije uključene u proces PMA u BiH će uzeti u obzir različite zahtjeve muškaraca, žena, dječaka i djevojčica i poštovati razlike u vezi sa godinama, invaliditetom, rasnim porijeklom, vjerom, jezikom i drugim karakteristikama pojedinaca i grupa koje utiču na njihove potrebe i zahtjeve.

TERMINI, DEFINICIJE I SKRAĆENICE

U cilju usaglašavanja sa međunarodnim standardima, u zagradi je napisan odgovarajući termin na Engleskom jeziku, koji je u skladu sa standardom IMAS 04.10.

Centar za uklanjanje mina u BiH – BHMIC (Mine Action Centre (MAC))

Centar za uklanjanje mina u BiH (BHMIC) je institucija osnovana na državnom nivou i to Zakonom o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 5/02) kao stručna služba Komisije za deminiranje u BiH.

Ciljana istraga - CI (Targeted investigation)

Ciljana istraga (CI) je aktivnost traženja naznaka miniranosti na osnovu lokacijski određenih dokaza o postojanju mina u SOPO i POPO korištenjem tehničkih metoda.

Čišćenje (Clearance)

U kontekstu protuminske akcije, termin se odnosi na zadatke ili akcije koje osiguravaju uklanjanje i/ili uništavanje svih eksplozivnih sredstava sa određene površine, do određene dubine, ili u skladu s drugim parametrima koje propisuje BHMIC.

Deminerska organizacija – DO (Mine action organization)

Deminerska organizacija je organizacija koja može biti registrovana kao vladina, nevladina ili komercijalna, a koja je akreditovana za provođenje jedne ili više protivminskih akcija.

Direktni dokazi miniranosti

Direktni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na izvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Napomene:

Sa stanovišta izvjesnosti pronalaska mina na koje dokazi miniranosti upućuju, oni se mogu podijeliti na direktne i indirektne. Podjela dokaza na direktne i indirektne ima samo jednu svrhu, a to je razvrstavanje minski sumnjivih površina na SOPO (indirektni dokazi) i POPO (direktni dokazi).

Eksplozivna sredstva – ES (Explosive ordnance (EO))

Pod ES se podrazumijeva sljedeća municija:

- Mine
- Kasetnu municiju
- Neeksplodirana ubojna sredstva
- Ostavljena eksplozivna sredstva
- Zamke iznenađenja
- Druge naprave (definirano dopunjenim Protokolom II CCW konvencije)
- Improvizirane eksplozivne naprave

Napomena: Improvizirane eksplozivne naprave (IED – IEN) koje ispunjavaju definiciju mina, zamke iznenađenja ili drugih naprava koje spadaju u polje djelovanja protuminske akcije, kad se njihovo čišćenje poduzima u humanitarne svrhe i na područjima gdje su neprijateljstva prestala.

Eksplozivna sredstva zaostala iz rata - ESZR (Explosive Remnants of War (ERW))

Eksplozivna sredstva zaostala iz rata (ESZR) su napuštena eksplozivna sredstva (NES) i neeksplodirana ubojna sredstva (NUS).

Geografski informacioni sistem - GIS (Geographical Information System)

Geografski informacioni sistem (GIS) je organizovan sistem kompjuterskog hardvera i softvera, geografskih podataka i osoblja zaduženog za efikasno prikupljanje, pohranjivanje, ažuriranje, rukovanje, analizu i prikaz svih oblika informacija vezanih za geografski određene informacije.

Indirektni dokazi miniranosti

Indirektni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na neizvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Napomene:

Sa stanovišta izvjesnosti pronalaska mina na koje dokazi miniranosti upućuju, oni se mogu podijeliti na direktne i indirektne. Podjela dokaza na direktne i indirektne ima samo jednu svrhu, a to je razvrstavanje minski sumnjivih površina na SOPO (indirektni dokazi) i POPO (direktni dokazi).

Komisija za deminiranje (National Mine Action Authority (NMAA))

Komisija za deminiranje je centralno tijelo za poslove deminiranja u BiH osnovano Zakonom o deminiranju BiH i koje radi u sastavu Ministarstva civilnih poslova BiH, te za svoj rad odgovara tom ministarstvu.

Kontrola kvaliteta – KK (Quality Control (QC))

Kontrola kvaliteta (KK) je dio upravljanja kvalitetom usmjerena na ispunjavanje zahtjeva kvaliteta (ISO 9000:2000).

Mina (Mine)

Mina je ubojito eksplozivno sredstvo koje se postavlja na ili ispod površine tla ili neke druge površine, kako bi detonirala uslijed prisustva, blizine ili kontakta sa osobama, ili vozilom, a s ciljem nanošenja ljudskih žrtava i prouzrokovanja štete na materijalno tehničkim sredstvima.

Minski sumnjivo područje – MSP

Minski sumnjivo područje (MSP) je površina koja se sastoji od SOPO i POPO jedne ili više minski ugroženih zajednica (obuhvaćenih u potpunosti ili djelimično), a koja je odabrana da se kao jedna logična cjelina tretira procesom vraćanja površine (Land Release process).

Napomena:

MSP u toku NTI može biti i prošireno. Kroz NTI se analiziraju i sve informacije iz područja u okolini MSP koje mogu uticati na donošenje odluka o dijelovima MSP.

Napušteno eksplozivno sredstvo - NES (Abandoned Explosive Ordnance (AXO))

Napušteno eksplozivno sredstvo (NES) je eksplozivno sredstvo koje nije upotrijebljeno za vrijeme oružanog sukoba, koje je iza sebe ostavila ili odbacila neka od sukobljenih strana, a koji više nije pod kontrolom strane koja ga je ostavila ili odbacila. NES može ili ne mora biti naoružano ili drukčije pripremljeno za upotrebu (CCW protokol V).

Netehničko izviđanje - NTI (Non-Technical Survey)

Netehničko izviđanje (NTI) je aktivnost kojom se prikupljaju i analiziraju informacije o prisustvu, vrsti i rasporedu mina bez upotrebe tehničkih metoda.

Napomena:

Iako se u netehničkom izviđanju ne koriste tehničke metode, postoji čvrsta veza između netehničkog i tehničkog izviđanja. U netehničkom izviđanju se određuju površine koje će biti tehnički izviđane. U netehničkom izviđanju se analiziraju sve informacije koje su prikupljene tehničkim izviđanjem i donosi odluka o daljim aktivnostima.

Neeksplodirano ubojno sredstvo - NUS (Unexploded Ordnance (UXO))

Neeksplodirano ubojno sredstvo (NUS) je sredstvo koje je naoružano ili drukčije pripremljeno za upotrebu i upotrijebljeno. NUS je ispaljeno, bačeno, lansirano ali još uvijek neeksplodirano bilo zbog kvara, što je tako projektovano, ili iz bilo kojeg drugog razloga.

Očišćena površina

Očišćena površina (m^2) je definisana površina očišćena putem uklanjanja i/ili uništavanja svih mina i ESZR do zahtijevane dubine.

Osiguranje kvaliteta – OK (Quality Assurance (QA))

Osiguranje kvaliteta (OK) je dio upravljanja kvalitetom usmjeren na uspostavu povjerenja da će postavljeni zahtjevi za kvalitetom biti ispunjeni (ISO 9000:2000).

Napomena:

Svrha osiguranja kvaliteta u humanitarnom deminiranju je da potvrdi da su procedure upravljanja i operativne procedure za deminiranje odgovarajuće, da se primjenjuju, te da će propisani zahtjevi biti dostignuti na siguran, efikasan i efikasan način. Interno osiguranje kvaliteta provode same deminerske organizacije. BHMACH provodi vanjske inspekcije.

Otkazana površina (Cancelled area)

Otkazana površina (m^2) je definisana površina za koju je na osnovu rezultata provedenog NTI SOPO i/ili POPO zaključeno da ne sadrži dokaze zagađenosti minama.

Napomene:

Radi se o površini za koju je zaključeno da ne sadrži mine, a koja nije tretirana tehničkim metodama, što ne znači da za zaključivanje da na ovoj površini nema mina nisu upotrijebljene informacije sa susjednih površina koje su tehnički izviđane ili čišćene. Zatečene površine bez utvrđenog rizika određene kroz ranije generalno izviđanje će biti tretirane kao otkazane površine.

Pas otkrivač eksploziva – POEK (EDD - Explosive Detection Dog)

Pas otkrivač eksploziva (POEK) je pas obučen da njuhom otkrije eksploziv (mina, NUS) i ponašanjem vidljivo indicira lokaciju.

Potvrđena opasna površina - POPO (CHA-Confirmed Hazardous Area)

Potvrđena opasna površina (POPO) je površina gdje je prisutnost mina već dokazana na osnovu direktnih dokaza o postojanju mina.

Napomena:

Zatečene rizične površine koje su rezultat dosadašnjeg generalnog izviđanja će biti tretirane kao POPO.

Prega

Prega je tandem kerovođe i POEK-a, obučeni kao cjelina i čvsta međuzavisna jedinica koja pretražuje SOPO/POPO i u njoj indicira eksploziv.

Pregiranje

Pregiranje je postupak u kom prega pretražuje SOPO ili POPO u cilju pronalaženja ES.

Preostali rizik (residual risk)

Preostali rizik je onaj rizik koji preostaje nakon što se iscrpe svi razumni naponi da se identifikuju i dokumentuju zagađene površine, ili da se ukloni prisustvo ili sumnja na ES.

Protivminske akcije – PMA (Mine action)

Protivminske akcije (PMA) su aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje socijalnog, ekonomskog i ekološkog uticaja mina i eksplozivnih sredstava preostalih iza rata, uključujući neeksplozivnu kasetnu podmuniciju.

Napomena:

U protivminskim akcijama ne radi se isključivo o deminiranju, nego o ljudima i društvima, kao i o tome kako protivpješadijske mine i zagađenost eksplozivnim sredstvima djeluju na njih. Cilj protivminskih akcija je smanjenje rizika od mina i ESZR do nivoa u kojem ljudi mogu sigurno živjeti, zatim rješavanje problema žrtava, te razvoj ekonomije, društva i zdravlja koji mogu krenuti naprijed bez prepreka, a koje nameće zagađenje minama i eksplozivnim sredstvima preostalim iza rata. Protivminske akcije sastoje se od pet komplementarnih grupa aktivnosti:

- a) Upozoravanje na opasnosti od ES (EORE);
- b) Humanitarno deminiranje, tj. izviđanje, izrada karata, obilježavanje i čišćenje ES;
- c) Pomoć žrtvama mina, koja uključuje rehabilitaciju i ponovno uključenje u društvo (MVA);
- d) Uništavanje zaliha; i
- e) Zagovaranje nekorištenja protivpješadijskih mina uključuje podršku javnosti, preporuke ili pozitivan publicitet s ciljem uklanjanja ili u najmanju ruku smanjenja rizika i utjecaja mina i eksplozivnih sredstava preostalih iz rata (ERW).

Redukovana površina (Reduced land)

Redukovana površina (m²) je definisana površina za koju je na osnovu rezultata provedenog TI SOPO i/ili POPO zaključeno da ne sadrži dokaze zagađenosti minama.

Sistematska istraga – SI (Systematic investigation)

Sistematska istraga je aktivnost traženja naznaka miniranosti na osnovu lokacijski neodređenih dokaza o postojanju mina u SOPO i POPO, uz korištenje tehničkih metoda.

Sumnjiva opasna površina - SOPO (Suspected Hazardous Area - SHA)

Sumnjiva opasna površina (SOPO) odnosi se na površinu na kojoj postoji osnovana sumnja za kontaminaciju, na osnovu indirektnih dokaza o postojanju mina.

Napomena:

Zatečene sumnjive površine koje su rezultat sistematskog izviđanja će biti tretirane kao SOPO.

Svi razumni napor (All reasonable effort)

Svi razumni napor podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora uloženi u identifikaciju i dokumentovanje kontaminiranih površina, ili uklanjanje prisustva/sumnje na mine. Svi razumni napor se smatraju upotrijebljenim kad je uvođenje dodatnih resursa neopravdano u odnosu na očekivani rezultat.

Tehničko izviđanje -TI (Technical survey)

Tehničko izviđanje (TI) je proces prikupljanja i analize podataka o prisustvu, vrsti i rasporedu mina korištenjem prikladnih tehničkih metoda, kako bi se jasnije odredilo gdje je kontaminacija minama prisutna a gdje nije. TI se provodi kroz ciljanu i/ili sistematsku istragu.

Upravljanje kvalitetom (Quality Management (QM))

Upravljanje kvalitetom podrazumijeva koordinisane aktivnosti na usmjeravanju i kontrolisanju organizacije u smislu kvalitete (ISO 9000:2000).

Usaglašenost i neusaglašenost

Usuglašenost je „ispunjavanje uslova i zahtjeva“, a neusuglašenost je „neispunjavanje uslova i zahtjeva“. (IMAS 04.10 i ISO 9000:2015)

Pojašnjenje vezana za pojmove Usaglašenost i Neusaglašenost:

Kontrolu kvaliteta ima smisla provoditi samo ukoliko postoje definisani zahtjevi kvaliteta. Zahtjevi kvaliteta treba da budu taksativno pobrojani, sa jasno definisanim kriterijima kada je zahtjev ispunjen.

Kontrola kvaliteta je postupak kojim utvrđujemo da li proizvod/rezultat neke aktivnosti ispunjava unaprijed definisane zahtjeve kvaliteta.

Ukoliko u postupku kontrole utvrdimo da proizvod/rezultat ispunjava neki od konkretnih zahtjeva kvaliteta tada kažemo da je proizvod/rezultat usaglašen sa tim zahtjevom kvaliteta.

Ukoliko u postupku kontrole utvrdimo da proizvod/rezultat ne ispunjava neki od konkretnih zahtjeva kvaliteta tada kažemo da je proizvod/rezultat neusaglašen sa tim zahtjevom kvaliteta.

Umjesto pojma „neusaglašenost“ nerijetko se koristi manje adekvatan pojam „greška“.

Sistem upravljanja kvalitetom mora imati proceduru koja se provodi kada se utvrdi neusaglašenost.

U kontekstu PMA pojmovi usaglašenost i neusaglašenost se, osim u vezi sa ispunjavanjem zahtjeva kvaliteta, koriste i u vezi sa ispunjavanjem zahtjeva sigurnosti i ekoloških zahtjeva.

Pojam neusaglašenost koji se koristi u ovom standardu predstavlja nepravilnost u smislu Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini.

Vraćanje površine (Land release)

Vraćanje površine je proces primjene svih razumnih napora kako bi se identifikovala i uklonila svaka prisutnost i sumnja na mine kroz NTI, TI i/ili čišćenje.

PREGLED SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
BHMAC	Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini
CI.....	Ciljana istraga
DO.....	Deminerska organizacija
ES	Eksplozivna sredstva
EUFOR.....	Snage Evropske unije - naziv za vojsku u Bosni i Hercegovini koji nadgleda vojnu implementaciju Dejtonskog sporazuma (European Union force)
HO.....	Hitno obilježavanje
ICRC	Međunarodni komitet crvenog krsta
IM	Interni monitoring
IM DO.....	Interni monitoring deminerskih organizacija
IMAS	Međunarodni standard za protivminske akcije (International Mine Action Standards)
KK	Kontrola kvaliteta
MES	Minsko eksplozivna sredstva
MSP	Minski sumnjivo područje
MZ.....	Minski zapisnik
NTI	Netehničko izviđanje
NUS.....	Neeksplodirana ubojna sredstva
OK.....	Osiguranje kvaliteta
PBUR	Površina bez utvrđenog rizika
PMA	Protivminske akcije
POEK	Pas za otkrivanje eksploziva
POPO.....	Potvrđeno opasna površina
PP MINE	Protiv pješađijske mine
PT MINE.....	Protiv tenkovske mine
RU/K.....	Regionalni ured/kancelarija BHMAC-a
SI.....	Sistematska istraga
SOP.....	Standardne operativne procedure
SOPO.....	Sumnjivo opasna površina
TI.....	Tehničko izviđanje
UES.....	Uklanjanje eksplozivnih sredstava
UK	Upravljanje kvalitetom

- UPMAH-3 Oznaka za tip upaljača PP mine (Od svih upaljača korištenih u BiH ovaj upaljač sadrži najmanje metala)
- US NIJ 0101.03... Američki standard za pancirne prsluke (United States National Institute of Justice - Ballistic Resistance of Police Body Armor – NIJ standard 0101.03)
- UTM Univerzalna poprečna merkatorova projekcija je sistem za projekciju karte za dodjelu koordinata lokacijama na površini zemlje. (Universal Transverse Mercator)

STANDARD ZA PMA U BIH
POGLAVLJE 1.
VRAĆANJE POVRŠINE

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. VRAĆANJE POVRŠINE	4
2.1. Grupisanje sumnjivih površina u minski sumnjiva područja – MSP	4
2.2. Tok aktivnosti na odabranom MSP-u	4
MAPA PROCESA VRAĆANJA POVRŠINE	6
3. RAZUMNI NAPORI I PREOSTALI RIZIK	7
4. UPRAVLJANJE KVALITETOM.....	8
5. IZVJEŠTAVANJE	8
6. ULOGE U PROCESU VRAĆANJA POVRŠINE	8
7. AKTIVNOSTI POSLIJE VRAĆANJA POVRŠINE	10
7.1. Aktivnosti u slučaju pronalaska mina ili dokaza miniranosti na vraćenim površinama	10
7.1.1. Mina (ili dio mine) koja je ostala na očišćenoj ili redukovanoj površini.....	11
7.1.2. Bilo koji dokaz miniranosti na otkazanoj površinini, ili dokaz miniranosti koji nije mina ili dio mine na očišćenoj ili redukovanoj površini.	11
8. PRILOZI.....	13

1. UVOD

Vraćanje površine je pristup rješavanju problema mina, koji je promovisan u međunarodnim standardima za protivminske akcije – IMAS.

Bosna i Hercegovina (BiH) se opredijelila za primjenu ovog pristupa u rješavanju problema sa minama.

Ovim pristupom se tehničko izviđanje i čišćenje provodi na efikasniji i efektivniji način.

Bitna razlika u ovom pristupu, u odnosu na ranije korišteni (pojedinačni zadaci TI i čišćenja), je prebacivanje težišta u rješavanju problema na netehničke metode izviđanja.

Prema ovom pristupu, težište u rješavanju problema sa minama se stavlja na proces NTI kojim se prikupljaju i analiziraju sve informacije o miniranosti, bez upotrebe tehničkih metoda.

Tehničko izviđanje (TI) se koristi za provjeru i potvrdu informacija prikupljenih kroz netehničko izviđanje (NTI), kao i za što preciznije određivanje granica miniranih površina.

Čišćenjem se uklanjaju mine (ES) sa površina koje su određene kroz proces NTI i TI.

Površina na kojoj su provedene operacije čišćenja se deklarise kao očišćena i kao takva se vraća korisnicima na upotrebu.

Površina na kojoj je nakon provedenih operacija TI zaključeno da ne sadrži dokaze o zagađenosti minama, deklarise se kao reducirana površina i kao takva se vraća korisnicima na upotrebu.

Ostala površina koja je prethodno bila predmet NTI, a za koju nisu pronađeni dokazi miniranosti, deklarise se kao otkazana površina i kao takva se vraća korisnicima na upotrebu.

Pristup vraćanja površine (Land Release) primjenjuje koncept svih razumnih napora. Svi razumni napor predstavlja nivo napora koje je potrebno uložiti da bi se dostigao željeni nivo povjerenja na izlazu sistema.

Primijenjeno na proces vraćanja površine, ovo znači da su uloženi svi napor koje je bilo razumno primijeniti da bi se osiguralo da na očišćenim, reduciranim i otkazanim površinama nema opasnosti od mina.

Preostali rizik je rizik koji preostaje nakon primjene svih razumnih napora da se prikupe i analiziraju sve informacije o miniranosti, da se te informacije lociraju na terenu i da se ukloni opasnost koju one predstavljaju.

Nakon primjene svih razumnih napora tokom procesa vraćanja površine (NTI, TI i čišćenja gdje je to neophodno), a u skladu sa Standardom za PMA u BiH, Vijeće ministara BiH u ime države BiH preuzima odgovornost za ovaj preostali rizik.

2. VRAĆANJE POVRŠINE

2.1. Grupisanje sumnjivih površina u minski sumnjiva područja – MSP

Proces vraćanja površine zasniva se na prikupljanju i analizi svih informacija o miniranosti, pri čemu treba uzeti u obzir sve relevantne informacije vezane za šire područje, kao što su način ratovanja, tok ratnih dejstava, najčešće korištene mine, uobičajeni način postavljanja mina i sl.

Zbog toga će se za primjenu procesa vraćanja površine odrediti šire područje, koje se sa stanovišta problema miniranosti može tretirati kao logična cjelina – MSP. To područje obuhvata jednu ili više minski ugroženih zajednica.

BHMAC uz podršku ovlaštenih predstavnika općina (lokalnih zajednica) izvršava grupisanje sumnjivih površina na teritoriji te općine u logične cjeline pojedinačnih MSP-ova i definiše prioritete, odnosno redoslijed izvođenja i oslobađanja MSP-a.

U slučaju iskazanih potreba za hitnim rješavanjem manjih površina, te površine mogu biti izuzete iz već definisanih MSP-a i tretirane kroz proces vraćanja površine.

Proces definisanja MSP-a uključuje i određivanje prioriteta, što je definisano u SOP-u BHMAC-a poglavlje 1. NTI.

2.2. Tok aktivnosti na odabranom MSP-u

Aktivnosti koje se provode sa ciljem vraćanja površine korisnicima, grupišu se u tri cjeline: NTI, TI i čišćenje.

- NTI provodi BHMAC. NTI je definisano u ovom Standardu Poglavlje 2. Netehničko izviđanje i SOP-u BHMAC-a za PMA poglavlje 1. NTI.
- TI provode akreditovane deminerske organizacije, a upravljanje i nadzor nad procesom vraćanja površine vrši BHMAC. TI je definisano u ovom Standardu Poglavlje 3. Tehničko izviđanje i čišćenje.
- Čišćenje provode akreditovane deminerske organizacije, a upravljanje i nadzor nad procesom vraćanja površine vrši BHMAC. Čišćenje je definisano u ovom Standardu Poglavlje 3. Tehničko izviđanje i čišćenje.

Prva aktivnost koja se provodi je NTI.

NTI je neprekidan dio procesa vraćanja površine pod čijim okriljem se odvijaju TI i čišćenje, na način da se sve informacije prikupljene TI i čišćenjem vraćaju u NTI gdje se analiziraju i služe za donošenje odluka o daljem toku aktivnosti.

NTI počinje prikupljanjem svih informacija do kojih se može doći bez izlaska na teren i sveobuhvatnom analizom tih informacija. Ovo ujedno predstavlja i pripremu za terenske aktivnosti. U toku terenskih aktivnosti se provjeravaju postojeće i prikupljaju nove informacije. Završetak ovog dijela NTI podrazumijeva da su iscrpljeni svi razumni naponi u prikupljanju informacija samo netehničkim metodama i da je u daljnjem radu potrebno uključiti i tehničke metode. Nakon toga, BHMAC će izraditi izvještaj o NTI u kojem će, pored ostalog, biti na analitički i grafički način predstavljene sve informacije potrebne za daljnje aktivnosti. Dio tog izvještaja je i operativni plan TI i čišćenja.

Operativni plan predstavlja planiranje angažovanja deminerskih organizacija na nastavku prikupljanja informacija tehničkim metodama. BHMAL može samostalno raditi poslove NTI do završetka izrade operativnog plana. Nakon toga je potrebno provesti proceduru izbora akreditovane deminerske organizacije za provođenje operacija TI i čišćenja.

Operacije TI imaju za cilj provjeru i/ili potvrđivanje informacija dobivenih kroz NTI, precizno lociranje dokaza miniranosti na terenu i određivanje granica miniranosti. Operacije čišćenja imaju za cilj uklanjanje opasnosti od ES koja je potvrđena i čije su granice određene tehničkim izviđanjem. Operacije čišćenja treba posmatrati kao nastavak operacija TI.

U NTI koje se provode paralelno sa TI sve informacije dobivene tehničkim metodama se prate i analiziraju, na osnovu čega se donose odluke o daljnjim aktivnostima TI.

U toku provođenja operacija TI i čišćenja, deminerska organizacija i BHMAL su obavezni održavati saradnju sa lokalnim zajednicama, organizacijama, institucijama i stanovništvom u cilju kontinuiranog prikupljanja informacija.

Operacije TI i čišćenja završavaju kada su uloženi svi razumni naponi da se prikupe svi dokazi miniranosti, da se ti dokazi lociraju na terenu, da se utvrde njihove granice i da se ukloni opasnost koju oni predstavljaju.

Ovo znači da su se stekli uslovi da se kompletna površina MSP vrati korisnicima.

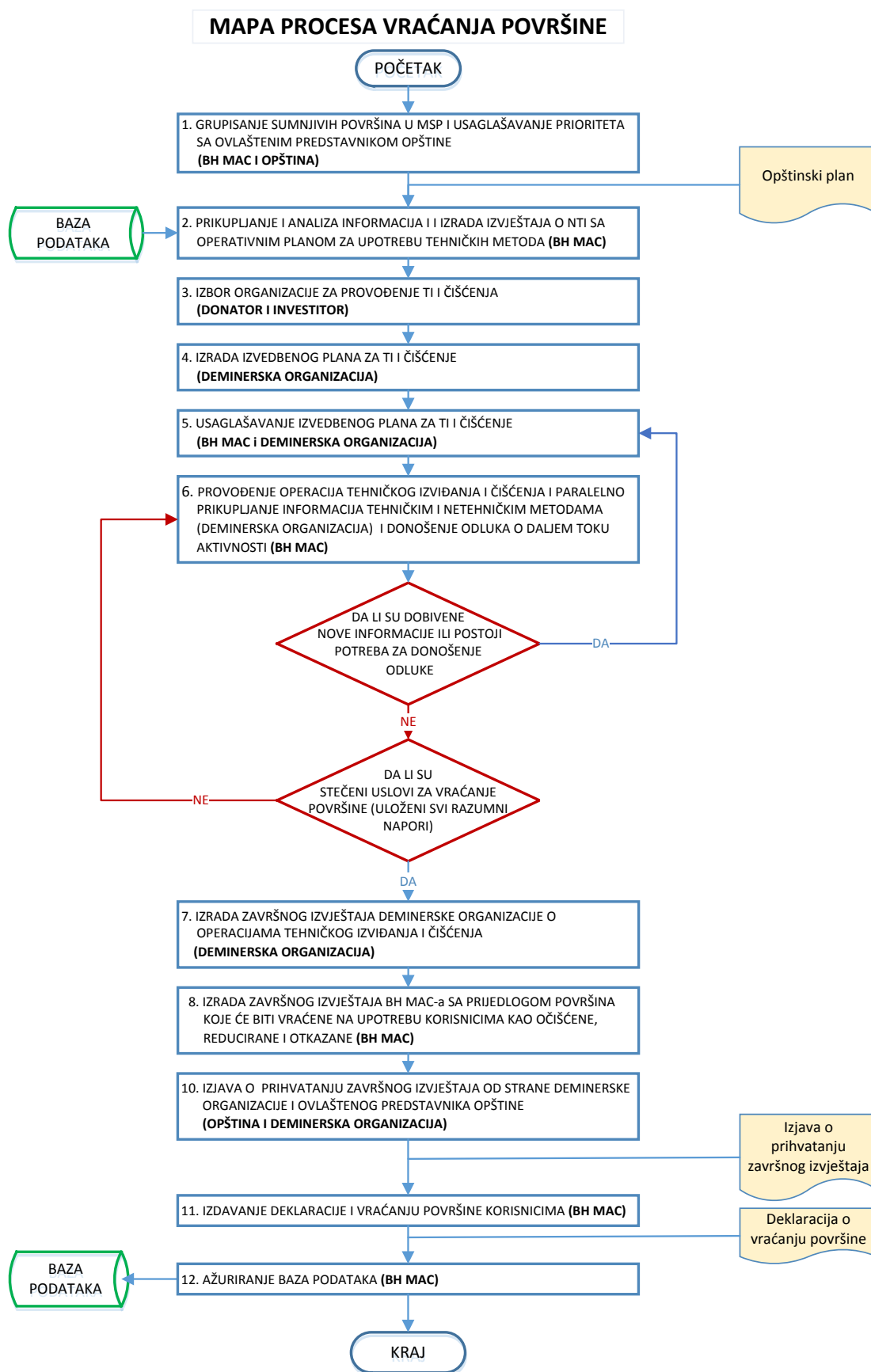
U slučajevima kada se u okviru MSP kroz NTI i TI potvrdi postojanje većih površina zagađenih minama i nakon što se njihove granice utvrde kroz TI, ako ne postoje resursi da se u razumnom roku izvrši čišćenje tih površina, takve površine će se deklarirati kao POPO, označiti u skladu sa ovim Standardom Poglavlje 3. Tehničko izviđanje i čišćenje, upozoriti lokalno stanovništvo, a ostatak MSP vratiti korisnicima.

Nakon završetka operacija TI i čišćenja, deminerska organizacija sačinjava Zapisnik o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja CI/SI na MSP.

BHMAL sačinjava završni izvještaj čiji je sastavni dio prijedlog površina koje će biti vraćene korisnicima kao očišćene, reducirane i otkazane.

BHMAL sačinjava izjavu o prihvatanju završnog izvještaja. Izjavu kojom se prihvata završni izvještaj potpisuju BHMAL, deminerska organizacija i ovlašteni predstavnik općine. Potpisivanjem ovog akta deminerska organizacija i općina potvrđuju da su upoznate sa završnim izvještajem BHMAL-a i da u trenutku potpisivanja izjave nemaju nikakva nova saznanja o miniranosti na području MSP-a koja nisu obuhvaćena završnim izvještajem BHMAL-a.

Nakon potpisivanja izjave o prihvatanju završnog izvještaja od strane svih potpisnika, BHMAL izdaje Deklaraciju o vraćanju površine korisnicima.

3. RAZUMNI NAPORI I PREOSTALI RIZIK

Svi razumni naponi podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora uložениh u prikupljanje informacija o prisustvu mina ili sumnji na prisustvo mina, analizu tih informacija, lociranje na terenu površina na koje se te informacije odnose i uklanjanje prisustva mina ili sumnje na prisustvo mina. Smatra se da su upotrijebljeni svi razumni naponi kad je uvođenje dodatnih resursa neopravdano u odnosu na očekivani rezultat.

Razumni naponi u NTI podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora da se prikupe informacije o prisustvu mina ili sumnji na prisustvo mina, analiziraju prikupljene informacije i lociraju na terenu površine na koje se te informacije odnose, a koje su detaljnije specifikovane u ovom Standardu Poglavlje 2. Netehničko izviđanje.

Razumni naponi u TI podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora da se odgovarajućim tehničkim metodama i procedurama lociraju na terenu dokazi miniranosti, da se odrede granice minirane površine, ako ona postoji, ili da se ukloni sumnja na mine na površini na koju se dokazi miniranosti odnose, a koji su detaljnije specifikovani u ovom Standardu Poglavlje 3. Tehničko izviđanje i čišćenje.

BHMAC u odgovarajućim poglavljima ovog standarda i SOP-a BHMAC-a preciznije definiše šta se u pojedinim podprocesima vraćanja površine podrazumijeva pod razumnim naporima.

Zbog kompleksnosti samog procesa, BHMAC ne može predvidjeti sve moguće situacije u kojima će se donositi odluke o tome kada i na koji način će biti uloženi svi razumni naponi.

Potreban nivo povjerenja u vraćenu površinu obezbjeđuje se kroz sistem kontrole kvaliteta i osiguranja kvaliteta, na način da će odgovarajućim SOP-ovima biti identifikovan proces donošenja odluka, propisan način izvještavanja o donošenju odluka sa činjenicama na osnovu kojih se donose odluke. Odluke donosi kvalifikovano osoblje, a te odluke će biti podvrgnute kontroli od nadređene osobe sa potrebnim stručnim i rukovodnim kompetencijama.

Preostali rizik je onaj rizik koji preostaje nakon što se iscrpe svi razumni naponi da se identifikuju i dokumentuju zagađene površine, ili da se ukloni prisustvo ili sumnja na ES.

Na gore opisan način će preostali rizik biti sveden na minimum, pa je svaki budući neželjeni događaj posljedica slučajnosti koju nije bilo moguće predvidjeti prije i u toku izvođenja operacija.

Kao i u ostalim procesima, tako i u procesu vraćanja površine ne postoji apsolutna sigurnost, već postoji preostali rizik da je na otkazanim, reduciranim i očišćenim površinama ostala neotkrivena mina.

Za ovaj preostali rizik odgovara Država Bosna i Hercegovina, a u skladu sa važećim propisima u Bosni i Hercegovini.

4. UPRAVLJANJE KVALITETOM

Upravljanje kvalitetom u procesu vraćanja površine korisnicima je propisano je u ovom Standardu Poglavlje 4. Upravljanje kvalitetom.

U navedenom poglavlju standarda postavljena je obaveza BHMACH-u i deminerskim organizacijama za uspostavljanje i održavanje vlastitih sistema upravljanja kvalitetom, propisan je minimalni sadržaj sistema UK i data preporuka drugim učesnicima u procesu vraćanja površine za uspostavljanje vlastitih sistema upravljanja kvalitetom. U istom poglavlju navedeni su osnovni procesi i aktivnosti koje provodi BHMACH i DO sa aktivnostima OK i KK vezanim za te procese i navedeni dokumenti u kojima su definisani zahtjevi kvaliteta za svaki proces.

5. IZVJEŠTAVANJE

Izveštaji koji se kreiraju u toku NTI nalaze se u ovom Standardu Poglavlje 2. Netehničko izviđanje i u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. Netehničko izviđanje.

Izveštaji koji se kreiraju u toku tehničkog izviđanja nalaze se u ovom Standardu Poglavlje 3. Tehničko izviđanje i čišćenje.

Forma izjave o prihvatanja završnog izveštaja BHMACH-a od strane deminerske organizacije i općine nalazi se u prilogu 1 ovog Standarda i predstavlja njegov sastavni dio.

Forma deklaracije o vraćanju površine korisnicima nalazi se u prilogu 2. ovog Standarda i predstavlja njegov sastavni dio.

6. ULOGE U PROCESU VRAĆANJA POVRŠINE

U skladu sa Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini, tj. Dejtonskim mirovnim sporazumom i Ustavom Bosne i Hercegovine **Vijeće ministara Bosne i Hercegovine:**

- usvaja Strategije PMA.

U skladu sa Zakonom o deminiranju u Bosni i Hercegovini **Komisija za deminiranje u Bosni i Hercegovini:**

- odobrava Strategiju PMA;
- odobrava Standard za PMA u BiH;
- odobrava SOP-ove i druge interne propise BH MAC-a;
- odobrava akreditacije deminerskim organizacijama.

U skladu sa Zakonom o deminiranju u Bosni i Hercegovini **BHMAC**:

- izrađuje Strategiju PMA;
- priprema Standard za PMA u BiH;
- vodi proces akreditovanja deminerskih organizacija;
- izdaje ovlaštenja za obavljanje poslova deminiranja;
- vrši kontrolu i odobrava opremu koja se koristi u deminiranju;
- razvija i ažurira baze podataka o svim informacijama relevantnim za problem miniranosti i provođenje PMA;
- razvija i ažurira GIS sistem;
- upravlja i provodi proces NTI;
- upravlja procesom vraćanja površine;
- vraća površine korisnicima;
- razmjenjuje informacije sa lokalnim stanovništvom s ciljem prikupljanja podataka od stanovništva i informisanja stanovništva o opasnosti od mina;
- razvija sistem upravljanja kvalitetom u provođenju PMA;
- provodi proces osiguranja kvalitete i kontrole kvalitete.

Deminerske organizacije:

- pribavljaju akreditaciju za provođenje TI i čišćenja;
- izrađuju vlastite SOP-ove za PMA za koje su akreditovane, a koji su usaglašeni sa Standardom za PMA u BiH i odobreni od BHMAC-a;
- provode operacije TI i čišćenja u skladu sa Standardom za PMA u BiH i vlastitim SOP-ovima;
- u toku provođenja operacija ostvaruju saradnju sa lokalnim stanovništvom, aktivno učestvuju u prikupljanju informacija relevantnih za problem miniranosti i iste daju na uvid BHMAC-u;
- provode ponovno TI i/ili čišćenje površina koje proizađu iz NTI, koje za osnovu ima minu pronađenu na očišćenoj ili reduciranoj površini nakon vraćanja površine;
- potpisuje izjavu o prihvatanju završnog izvještaja.

Lokalna uprava – općina:

- imenuje osobu odgovornu za koordinaciju protivminskih aktivnosti na teritoriji općine;
- aktivno učestvuje (sa BHMAC-om) u podjeli minski sumnjivih površina na MSP-u.
- određuje (sa BHMAC-om) prioritete MSP-a;
- sarađuje sa BHMAC-om i deminerskim organizacijama u procesu prikupljanja informacija o miniranosti;
- potpisuje izjavu o prihvatanju završnog izvještaja.

7. AKTIVNOSTI POSLIJE VRAĆANJA POVRŠINE

Jedna od aktivnosti poslije vraćanja površine je prikupljanje informacija o korištenju vraćenih površina, s ciljem dobivanja povratne informacije koja će ukazati na eventualne propuste u procesu vraćanja površine i omogućiti otklanjanje nedostataka u budućim aktivnostima kroz popravljivanje procedura, dokumenata i elemenata sistema za UK.

Tok aktivnosti propisat će se u SOP-u BHMACH-a BHMACH-a, u poglavlju Aktivnosti poslije vraćanja površine.

7.1. Aktivnosti u slučaju pronalaska mina ili dokaza miniranosti na vraćenim površinama

Druga aktivnost poslije vraćanja površine odnosi se na slučajeve otkrivanja naznaka miniranosti na vraćenim površinama, što uključuje pronađene mine, minske incidente i minske nesreće.

Postupak izvještavanja u ovakvim slučajevima propisat će se u SOP-u BHMACH-a za PMA u poglavlju Aktivnosti poslije vraćanja površine.

Nosilac ove aktivnosti je BHMACH, a ostali učesnici su prema potrebi: predstavnici deminerske organizacije, predstavnici lokalne zajednice i predstavnici nadležne civilne zaštite.

Tok aktivnosti će se propisati u SOP-u BHMACH-a za PMA, u poglavlju Aktivnosti poslije vraćanja površine, kojim je predviđeno formiranje istražnog tima.

Zadatak istražnog tima je utvrditi porijeklo naznaka miniranosti (da li je porijeklo vezano za period prije vraćanja površine, ili za period poslije vraćanja površine), utvrditi lokaciju pronalaska naznaka miniranosti, zatim utvrditi da li se ta lokacija nalazi na vraćenoj površini, te utvrditi da li je ta površina vraćena kao očišćena, reducirana ili kao otkazana.

Ukoliko se utvrdi da je porijeklo naznake miniranosti vezano za period prije vraćanja površine, BHMACH će ovu novu informaciju o miniranosti analizirati skupa sa ranijim informacijama i aktivnostima provedenim na toj površini i relevantnom okruženju, postupajući (u svim segmentima u kojima je to primjenljivo) prema SOP-u BHMACH-a za PMA poglavlje 1. NTI.

Rezultat ove analize može biti redefinisane dijelova prethodno vraćene površine kao SOPO ili POPO i planiranje upotrebe tehničkih metoda (čišćenje i/ili TI) u postupku ponovnog vraćanja površine.

U slučaju definisanja nove SOPO/POPO na prethodno vraćenoj površini, BHMACH će površinu na terenu obilježiti u skladu sa SOP-om za PMA u BiH poglavlje NTI, a lokalnu zajednicu obavijestiti o novonastaloj minskoj situaciji. Obavještenje treba minimalno da sadrži obrazloženje razloga proglašavanja vraćene površine opasnom i kartu na kojoj će se vidjeti novoformirana SOPO/POPO.

Kada se definiše nova SOPO/POPO na vraćenoj površini moguće su sljedeće situacije:

7.1.1. Mina (ili dio mine) koja je ostala na očišćenoj ili redukovanoj površini

7.1.1.1. Ukoliko se radi o mini (ili dijelu mine) za koju se utvrdi da je ostala na očišćenoj ili redukovanoj površini, deminerska organizacija koja je provodila operacije TI i čišćenja je dužna, o svom trošku, ponoviti operacije TI i čišćenja u skladu sa zahtjevom BHMACH-a i vlastitim SOP-om. Ukoliko DO odbije izvršiti ovako naložene operacije TI i čišćenja, to će se smatrati ozbiljnim kršenjem standarda, i u skladu sa Zakonom o deminiranju u BiH član 34. tačka (5) BHMACH će pokrenuti proceduru oduzimanja akreditacije DO.

7.1.1.2. Ukoliko deminerska organizacija koja je provodila operacije TI i čišćenja nije više akreditovana, ili odbije izvršiti TI i čišćenje na novoformiranoj SOPO/POPO, BHMACH će se odlučiti za jednu od sljedećih varijanti:

- Zadatak TI i čišćenja dodijeliti vladinim organizacijama, kao što su OS BiH ili teritorijalno nadležna civilna zaštita. Ovako formirane zadatke, organizacija koja ih je dobila treba prioritarno rješavati;
- Novoformiranu SOPO/POPO pridružiti najbližem MSP-u u okruženju za koji nije izdato rješenje o TI i Čišćenju.

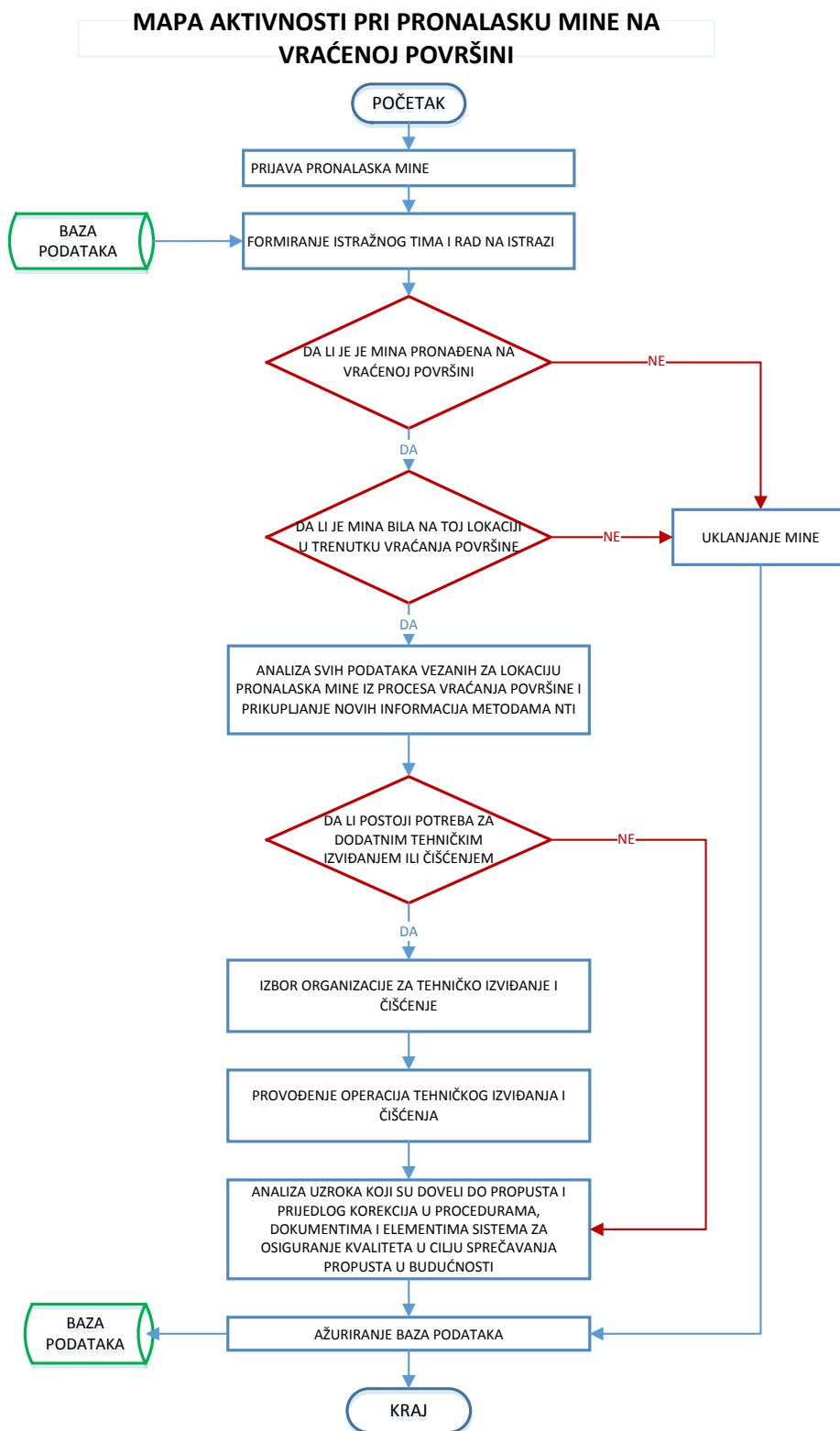
7.1.2. Bilo koji dokaz miniranosti na otkazanoj površinini, ili dokaz miniranosti koji nije mina ili dio mine na očišćenoj ili redukovanoj površini.

Pod dokazima miniranosti na očišćenoj ili redukovanoj površini koji nisu mina ili dio mine misli se na novopronađene minske zapisnike, nove intervju i slične dokaze koji ukazuju na miniranost ovih površini a koji nisu uzeti u obzir u toku vraćanja ovih površina.

U ovom slučaju postupiće se na jedan od sljedećih načina:

- Zadatak TI i čišćenja dodijeliti DO koja je provodila operacije TI i čišćenja da o svom trošku, ponoviti operacije TI i čišćenja u skladu sa zahtjevom BHMACH-a i vlastitim SOP-om. Obzirom da DO nije odgovorna za NTI niti za otkazanu površinu, ukoliko odbije izvršiti ovakav zadatak, protiv nje se neće pokrenuti procedura oduzimanja akreditacije;
- Zadatak TI i čišćenja dodijeliti vladinim organizacijama, kao što su OS BiH ili teritorijalno nadležna civilna zaštita. Ovako formirane zadatke, organizacija koja ih je dobila treba prioritarno rješavati;
- Novoformiranu SOPO/POPO pridružiti najbližem MSP-u u okruženju za koji nije izdato rješenje o TI i Čišćenju.

Propusti u procesu vraćanja površine, koji su doveli do pronalaska naznaka miniranosti na vraćenim površinama, poslužit će za otklanjanje nedostataka u budućim aktivnostima kroz popravljane procedura, dokumenata i elemenata sistema za UK.

8. PRILOZI

Prilog 1. Izjava o prihvatanju završnog izvještaja

Prilog 2. Deklaracija o vraćanju površine

IZJAVA O PRIHVATANJA ZAVRŠNOG IZVJEŠTAJA BHMACHA
ZA MSP „naziv MSP-a“

1. Izjava BHMACHA

Završni izvještaj BHMACHA se odnosi na vraćanje površine minski sumnjivog područja (MSP) „naziv MSP-a“. „naziv općine“.

U okviru aktivnosti na vraćanju površina obuhvaćenih ovim MSP tretirano je (netehničkim i tehničkim metodama) __ različitih dokaza miniranosti (informacije o postojanju mina i sumnje na postojanje mina). Svi ovi dokazi miniranosti, kao i način na koji je otklonjena opasnost koju oni predstavljaju, opisani su u Završnom izvještaju BHMACHA.

Rezultat aktivnosti koje su prema Standardu za PMA provodili BHMACHA i deminerska organizacija „naziv organizacije“ u saradnji sa predstavnicima lokalnih vlasti, institucija, organizacija i sa lokalnim stanovništvom, je površina od __ m² koja se vraća korisnicima na upotrebu.

Zadržati jedan od dva pasusa koji slijede zavisno od konkretne situacije.

Na teritoriji koja je obuhvaćena MSP-om „naziv msp-a“ preostala je površina od __ m² na kojoj još uvijek postoji opasnost od mina. Ova površina se sastoji od __ cjelina koje su označene minskim znakovima u skladu sa Standardom za PMA u BiH. Vraćena površina i preostale sumnjive površine su prikazane na karti u prilogu.

Kompletna teritorija koja je obuhvaćena MSP-om „naziv MSP-a“ je vraćena korisnicima na upotrebu. Vraćena površina je prikazana na karti u prilogu.

Dana:

Šef ureda/kancelarije BH MACHA
Naziv ureda/kancelarije
Ime i prezime

2. Izjava deminerske organizacije

Deminerska organizacija „naziv organizacije“ je u skladu sa Standardom za PMA u BiH provodila operacije tehničkog izviđanja i čišćenja u okviru MSP-a „naziv MSP-a“. U skladu sa odredbama Standarda za PMA u BiH i odredbama vlastitog SOP-a, deminerska organizacija „naziv organizacije“ je provodila i aktivnosti na saradnji sa lokalnim stanovništvom i prikupljanju informacija o miniranosti koje su proslijeđene BHMACH-u.

Ovom izjavom potvrđujemo da smo upoznati sa sadržajem Završnog izvještaja BHMACH-a za MSP „naziv MSP-a“, da su Završnim izvještajem obuhvaćene sve nama poznate informacije o miniranosti, te da u trenutku potpisivanja ovog akta nemamo nikakvih informacija o miniranosti ili sumnji na miniranost koje se odnose na MSP „naziv MSP-a“, a koje nisu obuhvaćene Završnim izvještajem.

Dana:

Odgovorno lice
deminerske organizacije
„naziv organizacije“
Ime i prezime

3. Izjava predstavnika Općine

Ovom izjavom potvrđujemo da su predstavnici BHMACH-a i deminerske organizacije „naziv organizacije“ u toku provođenja aktivnosti na vraćanju površine ostvarili aktivnu saradnju sa svim relevantnim predstavnicima lokalnih vlasti, institucija, organizacija i sa lokalnim stanovništvom. Također, potvrđujemo da smo upoznati sa sadržajem Završnog izvještaja BHMACH-a za MSP „naziv MSP-a“, da su Završnim izvještajem obuhvaćene sve nama poznate informacije o miniranosti, te da u trenutku potpisivanja ovog akta nemamo nikakvih informacija o miniranosti ili sumnji na miniranost koje se odnose na MSP „naziv MSP-a“, a koje nisu obuhvaćene Završnim izvještajem.

Dana:

Načelnik općine
Naziv općine
Ime i prezime

„Memorandum BHMAC-a“

Na osnovu člana 9. tačka (b) i (g) Zakona o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 5/02) direktor Centra za uklanjanje mina u BiH (BHMAC) donosi:

DEKLARACIJU O VRAĆANJU POVRŠINE

Ova Deklaracija se odnosi na minsko sumnjivo područje (MSP) „naziv MSP -a“ „naziv općine“:

Aktivnosti na vraćanju površine su dokumentovane u Završnom izvještaju BHMAC-a za MSP „naziv MSP-a“. Sa Završnim izvještajem BHMAC-a je upoznata deminerska organizacija koja je provodila operacije tehničkog izviđanja i predstavnik općine, što su i potvrdili svojim potpisom na Izjavi o prihvatanju Završnog izvještaja.

Kao rezultat aktivnosti koje su provedene na MSP „naziv MSP-a“ prema Standardu za PMA površina od ___ m² se vraća korisnicima na upotrebu.

Zaključno sa danom potpisivanja Izjave o prihvatanju Završnog izvještaja za MSP „naziv MSP-a“ ne postoje informacije o miniranosti ili sumnje na miniranost koje su dostupne BHMAC-u ili deminerskoj organizaciji ili predstavniku lokalne zajednice, a koje se odnose na vraćenu površinu.

„Zadržati jedan od dva pasusa koji slijede zavisno od konkretne situacije.“

Na teritoriji koja je obuhvaćena MSP-om „naziv MSP-a“ preostala je površina od x m² na kojoj još uvijek postoji opasnost od mina. Ova površina se sastoji od ___ cjelina koje su označene minskim znakovima u skladu sa Standardu za PMA u BiH. Vraćena površina i preostale minski sumnjive površine su prikazane na karti u prilogu.

Kompletna teritorija koja je obuhvaćena MSP-om „naziv MSP-a“ je vraćena korisnicima na upotrebu. Vraćena površina je prikazana na karti u prilogu.

Prilozi:

- Izjava o prihvatanju Završnog izvještaja za MSP „naziv MSP -a“.
- Karta MSP-a sa prikazom vraćene površine i preostalih minski sumnjivih površina (ako postoje).

Dana:

Direktor BHMAC-a
Ime i prezime

STANDARD ZA PMA U BIH
POGLAVLJE 2.
NETEHNIČKO IZVIĐANJE

SADRŽAJ

1.	CILJ NETEHNIČKOG IZVIĐANJA	3
2.	OPERACIJE NETEHNIČKOG IZVIĐANJA	3
2.1.	Tok procesa NTI	3
2.2.	Mapa toka procesa NTI.....	6
2.3.	Hitno obilježavanje SOPO/POPO.....	7
3.	RAZUMNI NAPORI U NETEHNIČKOM IZVIĐANJU	8
4.	DIREKTN I INDIREKTN DOKAZI.....	8
5.	CILJANA I SISTEMATSKA ISTRAGA.....	11
6.	IZVJEŠTAVANJE.....	11
6.1.	Izveštaj o netehničkom izviđanju.....	11
6.2.	Izveštaj o redukovanoj površini	12
6.3.	Završni izveštaj za MSP.....	12
7.	ULOGE U PROCESU NETEHNIČKOG IZVIĐANJA.....	13

1. CILJ NETEHNIČKOG IZVIĐANJA

Netehničko izviđanje je skup međusobno povezanih i usklađenih aktivnosti kojima se prikupljaju, procjenjuju, analiziraju i dokumentuju informacije o prisustvu, vrsti i rasporedu mina na sumnjivo opasnoj (SOPO) i potvrđeno opasnoj površini (POPO) bez upotrebe tehničkih metoda.

NTI je aktivnost koja se provodi od početka do kraja procesa vraćanja površine i odvija se paralelno sa ostalim aktivnostima (tehničko izviđanje (TI) i čišćenje) u procesu vraćanja površine.

Ulaganjem svih razumnih napora u NTI određuju se granice SOPO i POPO za TI, površine za čišćenje, granice reduciranih površina i otkazanih površina na kojima ne postoje dokazi o miniranosti.

NTI do početka operacija TI, provodi BHMACH samostalno uz podršku lokalne zajednice.

U toku operacija TI BHMACH nastavlja provoditi aktivnosti NTI. Deminerska organizacija koja radi TI obavezna je ostvariti kontakt sa lokalnom zajednicom i sve prikupljene informacije o miniranosti dostaviti BHMACH-u.

Nivo stručne osposobljenosti, mjere sigurnosti, uslovi rada i potrebna oprema za uspješno obavljanje NTI opisani su u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Ukoliko se u toku NTI ustanovi da je površina SOPO ili POPO vrši se hitno obilježavanje. Hitno obilježavanje SOPO i POPO vrši se prema odrednicama SOP-a BHMACH-a Poglavlje 1. - NTI.

NTI prate aktivnosti upozoravanja na mine kao konstantan vid djelovanja sa osnovnim ciljem da kroz informisanje upozori lokalno stanovništvo o SOPO.

Aktivnosti upozoravanja na mine vrše se u skladu sa odrednicama Standarda za upozoravanje na mine i SOP-u BHMACH-a za PMA za upozoravanje na mine.

Osiguranje i kontrolu kvaliteta nad aktivnostima NTI vrši BHMACH prema zahtjevima SOP-a BHMACH-a Poglavlje Interni monitoring BHMACH-a.

2. OPERACIJE NETEHNIČKOG IZVIĐANJA

2.1. Tok procesa NTI

Način grupisanja SOPO na teritoriji općine u logične cjeline pojedinačnih MSP-ova, definisanje prioriteta i informisanje lokalne zajednice o aktivnostima koje će se provoditi na datom MSP-u, dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

NTI počinje analizom informacija koje se nalaze u bazi podataka i arhivi BHMACH-a, a koje se odnose na MSP. Pored analize navedenih informacija, potrebno je uzeti u obzir i informacije

koje su se prikupile u ranijim aktivnostima izviđanja (način ratovanja, linije razdvajanja, minski zapisnici, intervjui, deminirane površine, minske nesreće i incidenti, liftinzi itd.).

Ove informacije se prikazuju u analitičkoj podlozi. Iz analitičke podloge se mora jasno vidjeti koje informacije o miniranosti su upotrebljive i koje su predmet daljnje provjere a koje nisu upotrebljive. Sadržaj analitičke podloge i način popunjavanja dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

U saradnji sa predstavnicima lokalnih zajednica, identifikuju se osobe koje mogu dati informacije o miniranosti, a zatim se na najpogodniji način ostvaruje kontakt sa tim osobama i dogovora izlazak na teren.

Izvori informacija i procjena pouzdanosti izvora informacije koje se koriste u NTI opisani su u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Nakon provedenih neterenskih aktivnosti NTI nastavlja se sa radom na terenu, tako što se provjeravaju postojeće i prikupljaju nove informacije o miniranosti

Metode prikupljanja i provjere podataka na terenu, analiza informacija i određivanje SOPO i POPO dati su u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Ukoliko je u toku terenskog rada došlo do potvrde ili korekcije postojećih informacija, kao i do novih informacija o miniranosti, vrši se ažuriranje analitičke podloge. Svaka nova informacija mora biti dokumentovana na adekvatan način (intervjui, minski zapisnici i sl.). Obrazac za intervju se nalazi u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Prikupljene informacije o miniranosti se klasifikuju kao direktni ili indirektni dokazi miniranosti.

Informacije se prikupljaju iz različitih izvora, te se upoređuju i klasifikuju kako bi pomogle u donošenju odluka.

Terenske aktivnosti prestaju kada su upotrebljeni svi razumni naponi u prikupljanju i analizi informacija isključivo netehničkim metodama i kada je u daljnjem radu potrebno uključiti i tehničke metode.

Ukoliko analizirane i dokumentovane informacije pokazuju da na dijelovima SOPO nema naznaka miniranosti i ukoliko lokalno stanovništvo nema bojazan za korištenje te površine, ista se može otkazati prije upotrebe tehničkih metoda. Površina koja je otkazana na ovaj način definiše se u izvještaju o NTI. Način otkazivanja SOPO dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Po završetku prikupljanja i analize informacija o miniranosti izrađuje se set dokumenata koji čine Izvještaj o NTI, a koji sadrži Izvještaj o MSP-u, analitičku podlogu, kartu MSP-a, operativni plan za TI i priloge.

Proces NTI se nastavlja u toku aktivnosti TI. U ovoj fazi NTI vrši BHMACH, uzimajući u obzir informacije o miniranosti prikupljene od strane deminerske organizacije koja izvodi proces TI.

Kada se u TI pronađu naznake miniranosti, ili mine koje su se očekivale prema operativnom planu za TI, formira se površina za čišćenje u granicama koje odgovaraju očekivanim minama.

Ukoliko se u TI pronađe mina koja nije očekivana prema operativnom planu za TI, površina oko neočekivane mine se čisti u zavisnosti od tipa mine, načina ratovanja, konfiguracije terena i sl. Vršiti se ponovna analiza postojećih informacija i/ili pronalaženje nove informacije u cilju određivanja porijekla i rasporeda mina koje se nisu očekivale. Svaku dodatnu informaciju potrebno je dokumentovati. Ukoliko neka od informacija potvrdi postojanje neočekivane mine određuje se površina za čišćenje.

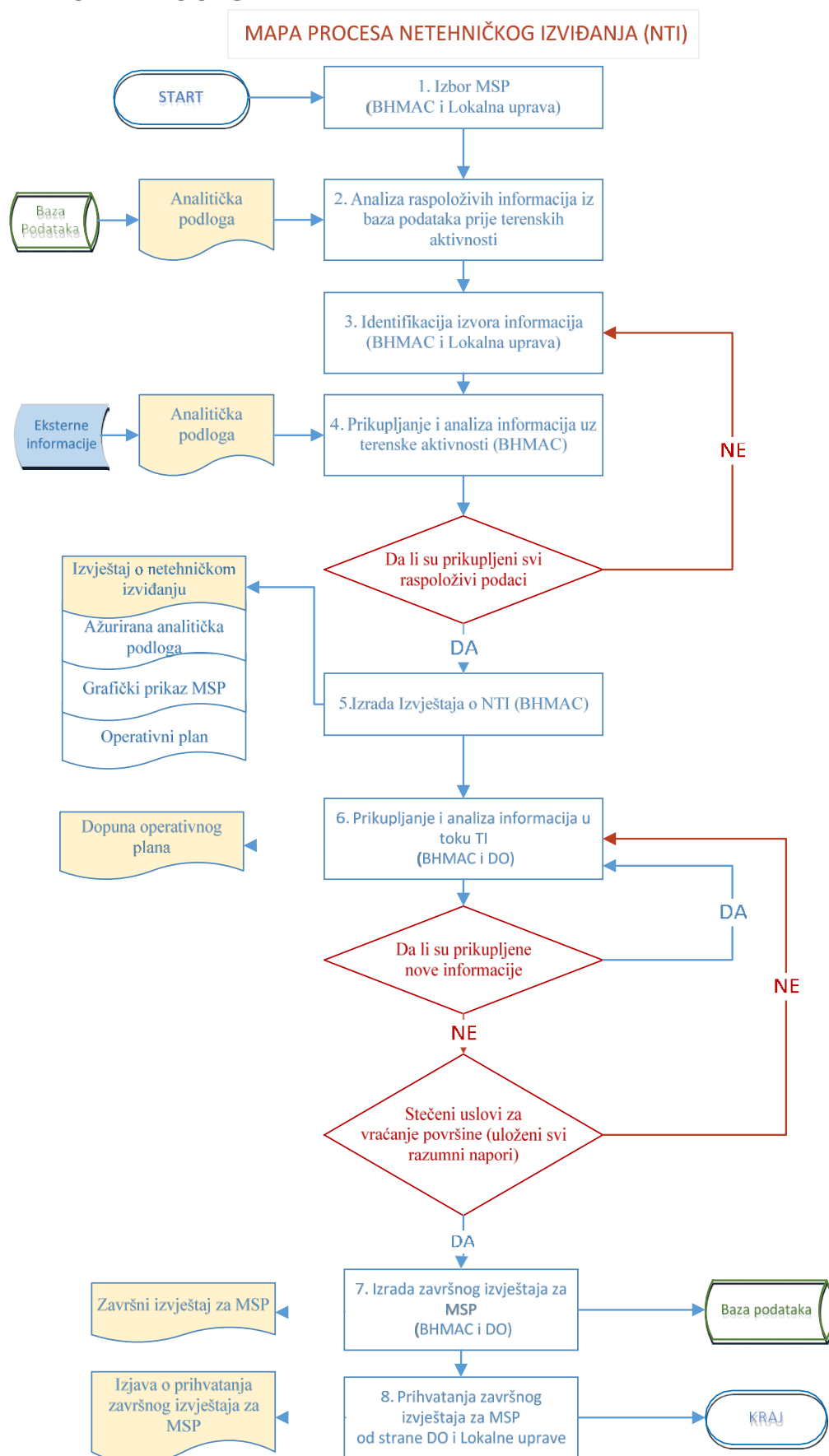
Ako se tehničkim metodama ne pronađu očekivane mine, naznaka miniranosti, niti referentne tačke, potrebno je izvršiti analizu i ponovnu procjenu pouzdanosti informacije koja je upućivala na postojanje mina.

Na osnovu izvršene analize i ocjene pouzdanosti prikupljenih informacija kroz NTI, donosi se odluka o prisustvu mina na datoj površini i obrazlaže informacija o njihovom uklanjanju (nepostojanju) ili se ustanovi da je lokacija pogrešno određena, nakon čega se donosi odluka o novoj lokaciji za rad tehničkim metodama.

Nakon provedenih svih aktivnosti BHMACH izrađuje završni izvještaj za MSP. Završni izvještaj za MSP sadrži pregled dokaza miniranosti sa obrazloženjem načina lociranja dokaza miniranosti i načina njihovog uklanjanja i rezultate provedenih aktivnosti na MSP-u.

Način izrade i obrazac završnog izvještaja dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

2.2. MAPA TOKA PROCESA NTI

2.3. Hitno obilježavanje SOPO/POPO

Ukoliko se u toku netehničkog izviđanja ustanovi da je površina SOPO/POPO vrši se hitno obilježavanje kao mjera upozorenja na opasnost od mina. Hitno obilježavanje SOPO/ POPO vrši se postavljanjem znakova hitnog obilježavanja na svim SOPO/ POPO koje do sada nisu obilježene ili sa kojih su uništeni odnosno otuđeni znakovi minske opasnosti.

Izgled znaka hitnog obilježavanja dat je na slici ispod.

Znak hitnog obilježavanja je crvene i bijele boje a naličje znaka je bijele boje. Dimenzije znaka su 40x40 cm. U lijevom donjem uglu nalazi se numeracija minskog znaka. Na sredini znaka, 2,5 cm od vrha i dna, su rupe prečnika 5 mm (po dvije na znaku) da se isti može zakucati na drveni kočić ili zakačiti na adekvatnu podlogu. Kako bi znak bio neupotrebljiv za drugu upotrebu, na znaku se nalaze rupe prečnika 25 mm (prema slici).

Minski znak treba biti neupotrebljiv za lokalno stanovništvo. Neophodno je da materijal i boja mogu izdržati atmosferske uslove, koji su u Bosni i Hercegovini, u trajanju od minimalno 5 godina. Preporučeni materijal za izradu minskog znaka je čelični lim debljine 0,5 mm. Znak od čeličnog lima mora biti po krajevima bigovan (savijen) radi otpora na savijanje. Alternativni materijal za izradu minskog znaka je plastika debljine 3 mm takvih karakteristika da težina znaka ne prelazi 330 grama a da je dovoljne čvrstoće da može izdržati atmosferske uslove u trajanju od 5 godina pričvršćen pomoću dva vijka ili eksera na drveni kočić ili stablo.

Znak se izrađuje na dva pisma latinici i ćirilici.

3. RAZUMNI NAPORI U NETEHNIČKOM IZVIĐANJU

Razumni napori u netehničkom izviđanju podrazumijevaju prikupljanje i analizu informacija o kontaminaciji, iz kojih se zaključuje da na SOPO postoje pouzdani dokazi o miniranosti, ili da nema dokaza o postojanju mina i/ili eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata.

Svi razumni napori se smatraju upotrijebljenim kad se uvođenje dodatnih resursa smatra neopravdanim u odnosu na očekivani rezultat.

Razumni napori u NTI su postignuti kada se u periodu odvijanja procesa vraćanja površine na datom MSP-u prikupe, analiziraju i dokumentuju sve raspoložive informacije o kontaminaciji datog MSP-a.

Razumni napori u NTI odnose se, ali nisu ograničeni, na:

- razumijevanje prirode ratnih dešavanja i karakteristika kontaminacije,
- prepoznavanje, pristup i korištenje izvora informacija,
- prikupljanje informacija od različitih izvora,
- upoređivanje i klasifikacija informacija,
- ocjenu pouzdanosti informacije,
- donošenje odluka na osnovu analize prikupljenih informacija.

U SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI nalaze se detalji u svakoj aktivnosti NTI. Na taj način su definisani i razumni napori koji su uloženi u NTI.

4. DIREKTNI I INDIREKTNI DOKAZI

Sa stanovišta vjerovatnoće pronalaska mina, dokazi miniranosti se mogu podijeliti na direktne i indirektne.

Direktni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na izvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Indirektni dokazi miniranosti ukazuju na neizvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Svrha podjele dokaza na direktne i indirektne je identifikovanje SOPO i POPO.

SOPO se određuje na osnovu postojanja indirektnih dokaza prisutnosti mina.

POPO se određuje na osnovu postojanja direktnih dokaza prisutnosti mina.

Sa stanovišta mogućnosti određivanja lokacije dokaza na terenu, na osnovu podataka prikupljenih netehničkim metodama, dokazi se mogu podijeliti na lokacijski određene i lokacijski neodređene.

Lokacijski određeni dokazi su oni dokazi za koje se na osnovu podataka prikupljenih netehničkim metodama može odrediti površina na koju se taj dokaz odnosi.

Lokacijski neodređeni dokazi su oni dokazi za koje se na osnovu podataka prikupljenih netehničkim metodama može odrediti samo šira površina na terenu u okviru koje bi se taj dokaz trebao nalaziti.

Svrha podjele dokaza na lokacijski određene i lokacijski neodređene je izbor vrste istrage koje će se primijeniti prilikom lociranja dokaza na terenu i određivanja granica miniranosti.

Za lokacijski određene dokaze primjenjuje se ciljana istraga.

Za lokacijski neodređene dokaze primjenjuje se sistematska istraga.

Svrha ove tabele nije da pobroji sve moguće dokaze miniranosti, već da ukaže na logiku kriterija za razvrstavanje dokaza.

	Lokacijski određen (CI)	Lokacijski neodređen (SI)
Direktni dokazi (POPO)	Minski zapisnici koji se mogu pouzdano identifikovati i locirati na terenu na osnovu informacija iz zapisnika.	Minski zapisnici iz čijeg se sadržaja može prepoznati da se nalazi na širem području, ali se ne može odrediti precizna lokacija.
	Vizuelna identifikacija mina, njihovih dijelova, fragmenata ili kratera.	
	Minske nesreće i incidenti za koje je moguće odrediti lokaciju na terenu.	Minske nesreće i incidenti čija se lokacija na terenu ne može odrediti, ali se može odrediti šira površina u okviru koje se ta nesreća ili incident dogodio.
	Detonacija za vrijeme paljenja i detonacija koju su izazvale životinje čija se lokacija na terenu može odrediti.	Detonacija za vrijeme paljenja i detonacija koju su izazvale životinje čija se lokacija na terenu ne može odrediti, već se može odrediti samo šira površina u okviru koje se ta detonacija dogodila.
	Izjava učesnika miniranja prema kojoj se postojanje mina može locirati na terenu.	Izjava učesnika miniranja prema kojoj se postojanje mina može odrediti samo na širu površinu.
	Dokazi čija je pouzdanost potvrđena u ranije završenim zadacima čišćenja i TI i čija analiza upućuje na postojanje mina van završenih zadataka.	
	Znakovi na drveću ili objektima koje su potvrdili učesnici u miniranju, ili naznake vezane za postojanje mina koji su uočeni na terenu.	
Indirektni dokazi (SOPO)	Nepotvrđene izjave informatora (lokalno stanovništvo, bivši borci, lovci, šumari i dr.) o postojanju mina koji se mogu locirati na konkretnu površinu.	Nepotvrđene izjave informatora (lokalno stanovništvo, bivši borci, lovci, šumari i dr.) o postojanju mina na lokacijama za koje se može odrediti samo šira površina na koju se odnose.
	Zapisnik o vojnom uklanjanju mina čija se lokacija na terenu može odrediti, a uklanjanje se na osnovu prethodnih iskustava ne može smatrati potpuno pouzdanim.	
		Površine neposredno ispred linija konfrontacije za koje ne postoje zapisnici o miniranju, ali se analizom susjednih očišćenih i tehnički izviđenih površina može zaključiti da je na tom području vršeno miniranje ispred linija odbrane.

5. CILJANA I SISTEMATSKA ISTRAGA

Ciljana istraga se određuje kada se informacije o miniranosti mogu locirati na konkretnu površinu.

Ciljana istraga je ulazak tehničkim metodama u SOPO i POPO u cilju identifikacije mina i njihovog rasporeda.

Kada se u NTI informacije o miniranosti ne mogu precizno locirati na konkretnu površinu, nego se odnose na šire područje, određuje se sistematska istraga.

Vrsta istrage sa podacima o lokaciji daje se u operativnom planu za TI. U toku TI prednost u realizaciji na logičnoj cjelini MSP-a se daje ciljanoj istrazi u odnosu na sistematsku istragu.

6. IZVJEŠTAVANJE

Dokumenti koji se izrađuju u NTI su:

- Izvještaj o NTI
 - o Izvještaj o MSP-u
 - o Analitička podloga
 - o Operativni plan za TI
 - o Karta MSP-a
 - o Prilozi
- Izvještaj o redukovanoj površini
- Završni izvještaji za MSP

6.1. Izvještaj o netehničkom izviđanju

Sve prikupljene informacije u toku NTI se bilježe i sastavni su dio Izvještaja o NTI.

Sadržaj Izvještaja o NTI dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

U analitičkoj podlozi se unose sve informacije o miniranosti MSP-a koje se nalaze u bazi podataka i arhivi BHMACH-a, kao i nove informacije koje su se prikupile u toku terenskog rada. Informacije koje se provjeravaju u toku terenskih aktivnosti, a koje se koriguju u odnosu na informaciju iz baze podataka moraju biti na adekvatan način zabilježene u analitičkoj podlozi. Informacije o miniranosti u analitičkim podlogama su razvrstane i odnose se na:

- podatke i analize o ranije provedenim aktivnostima na datom MSP-u (projekti za deminiranje, ranija čišćenja i TI),
- informacije o miniranosti sa analizom (minski zapisnici, podaci o vojnom uklanjanju mina, informacije dobivene od informatora),
- nesreće i incidenti,
- prilozi.

U toku NTI vrši se kontinuirano ažuriranje analitičke podloge u skladu sa prikupljenim informacijama.

Sadržaj analitičke podloge je dat u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Karta MSP-a je kartografski prikaz predmetnog MSP-a sa pregledom CI/SI i informacijama o površinama oko MSP-a iz baze podataka, a izrađuje se na topografskoj podlozi.

Način izrade karte MSP-a dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Operativni plan za TI sadrži sve potrebne podatke za svaku pojedinačnu ciljanu i sistematsku istragu (mjesto ulaska u SOPO i POPO u, pravac ulaska, očekivana udaljenost minskog polja od sigurne površine, očekivanu vrstu mina, izvor informacije o miniranosti, razmak radnih staza u istrazi, tehnička metoda rada) sa priložima (grafički prikaz, fotografija mjesta ulaska, intervju, minski zapisnik i dr.).

Obrazac operativnog plana za TI sa potrebnim priložima dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Prilozi u Izvještaju o NTI-u su različiti zapisi koji dokumentuju aktivnosti urađene u toku NTI, kao na primjer: održane sastanke sa lokalnom zajednicom i drugim subjektima, prikupljanje informacija na terenu, poduzete aktivnosti na pronalasku kontakt osoba i sl.

6.2. Izvještaj o redukovanoj površini

Nakon završetka operacija tehničkog izviđanja i čišćenja na datoj lokaciji za CI/SI određuje se granica redukovane površine i izrađuje izvještaj o redukovanoj površini.

Izvještaj o redukovanoj površini pored općih podataka sadrži analizu dokaza miniranosti i zaključak o poduzetim aktivnostima.

U prilogu izvještaja o redukovanoj površini je karta redukovane površine. Način izrade karte dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Obrazac izvještaja o redukovanoj površini dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

6.3. Završni izvještaj za MSP

Nakon provedenih svih aktivnosti (NTI, TI i/ili čišćenja), BHMACH izrađuje završni izvještaj za MSP.

Završni izvještaj za MSP pored općih podataka sadrži i pregled dokaza o miniranosti sa obrazloženjem načina njihovog lociranja i uklanjanja (kroz NTI, TI i čišćenje) i rezultate provedenih aktivnosti na MSP-u (NTI, TI i čišćenje).

U prilogu završnog izvještaja za MSP je karta vraćene površine. Način izrade karte dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

Obrazac završnog izvještaja za MSP dat je u SOP-u BHMACH-a za PMA Poglavlje 1. - NTI.

7. ULOGE U PROCESU NETEHNIČKOG IZVIĐANJA

U skladu sa Zakonom o deminiranju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02)
Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini:

- a) izrađuje standard za NTI,
- b) izrađuje SOP za NTI,
- c) primjenjuje osiguranje i kontrole kvalitete u procesu NTI,
- d) priprema dokumentaciju za NTI,
- e) osigurava pristup podacima svim stranama u procesu,
- f) ažurira bazu podataka na osnovu prikupljenih i dokumentovanih podataka kroz NTI,
- g) sarađuje sa lokalnom zajednicom u cilju prezentovanja aktivnosti i prikupljanja novih informacija, te stvaranju povjerenja zajednice u površinu koja će se vratiti na korištenje.

STANDARD ZA PMA U BiH
POGLAVLJE 3.
TEHNIČKO IZVIĐANJE I ČIŠĆENJE

SADRŽAJ

1. CILJ TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA	4
2. OPERACIJE TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA	5
3. SIGURNOST	9
3.1. Rukovođenje i supervizija	9
3.2. Lična zaštitna oprema	9
3.3. Alati i oprema za rad	10
3.4. Opće mjere sigurnosti	11
3.5. Posjetitelji na deminerskom radilištu	13
4. MEDICINSKA PODRŠKA I EVAKUACIJA RANJENIKA.....	13
5. ORGANIZACIJA RADILIŠTA I MANUELNE OPERACIJE.....	15
5.1. Deminersko radilište u TI i čišćenju	16
5.2. Namjenske površine u TI i čišćenju	16
5.3. Određene reference za čišćenje površine tokom TI	17
5.4. Organizacija rada deminera tokom TI i čišćenja	17
5.5. Redoslijed aktivnosti osnovne procedure	18
6. OBILJEŽAVANJE	21
6.1. Radno obilježavanje	21
6.2. Obilježavanje očišćene i redukovane površine	22
7. MAŠINSKA PRIPREMA	24
7.1. Mašine za deminiranje.....	24
7.2. Tim za mašinsku pripremu	25
7.3. Mašinska priprema u tehničkom izviđanju i čišćenju	25
7.4. Zahtjevi sigurnosti kod mašinske pripreme.....	26
8. UPOTREBA PASA U TEHNIČKOM IZVIĐANJU I ČIŠĆENJU	28
8.1. Termini i definicije vezani za upotrebu pasa u TI i čišćenju	28
8.2. Obuka POEK-a.....	28
8.3. Obuka kerovođe	29
8.4. Formiranje prege	29
8.5. Testiranje prega	29
8.7. SOP POEK organizacije.....	32
8.8. Osnove tehnike pregiranja.....	32
8.9. Primjena pregiranja u TI	33

8.10. Primjena pregiranja u čišćenju	35
8.11. Ograničenja u pregiranju	35
8.12. Zahtjevi sigurnosti u pregiranju.....	35
8.13. Obilježavanje u pregiranju	35
8.14. Izvještavanje u pregiranju.....	36
9. EKSTERNI MONITORING BHMACH-a NAD DEMINERSKIM ORGANIZACIJAMA	37
9.1. Način obavljanja eksternog monitoringa.....	37
9.2. Uzorkovanje	38
10. INTERNI MONITORING DEMINERSKE ORGANIZACIJE (IM DO)	40
11. MONITORING NAD DEMINERSKIM ORGANIZACIJAMA OD STRANE DONATORA..	41
12. PRIMOPREDAJA OČIŠĆENE I REDUKOVANE POVRŠINE	41
13. IZVJEŠTAVANJE, DOKUMENTACIJA I EVIDENCIJE.....	42
14. SISTEM VEZA.....	43
15. ZAHTJEVI KVALITETA I SIGURNOSTI U TEHNIČKOM IZVIĐANJU I ČIŠĆENJU	45
15.1. Vrste neusaglašenosti	45
15.2. Tabelarni pregled pojedinačnih zahtjeva kvaliteta i sigurnosti u tehničkom izviđanju i čišćenju	48
16. ULOGE U PROCESU TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA.....	56
17. PRILOZI.....	57

1. CILJ TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA

Tehničko izviđanje je proces u kojem se, korištenjem odgovarajućih tehničkih metoda, potvrđuju postojeće, te prikupljaju i analiziraju nove informacije o prisustvu ES, vrsti i rasporedu.

TI i čišćenje provode akreditovane deminerske organizacije, a upravljanje procesom TI i eksterni monitoring vrši BHMAC.

TI ima za cilj odgovarajućim tehničkim metodama i procedurama na terenu locirati dokaze miniranosti, te odrediti granice minirane površine ako ona postoji, ili ukloniti sumnju na ES na površini na koju se dokazi miniranosti odnose.

U TI i čišćenju se mogu koristiti tri metode i to: manuelna metoda, manuelna metoda sa mehaničkom pripremom i metoda pregiranja.

TI se provodi kroz ciljanu i sistematsku istragu.

Ciljana istraga je ulazak tehničkim metodama u sumnjivo opasnu (SOPO) i potvrđeno opasnu površinu (POPO) kada se informacije o miniranosti mogu locirati na konkretnu površinu.

Sistematska istraga je ulazak tehničkim metodama u SOPO i POPO kada se informacije o miniranosti ne mogu locirati na konkretnu površinu, nego se odnose na šire područje.

Operativni plan za TI, je sastavni dio Izvještaja o NTI i sadrži sve potrebne podatke za svaku pojedinačnu ciljanu i/ili sistematsku istragu.

U Operativnom planu za TI je predložena tehnička metoda za svaku ciljanu ili sistematsku istragu.

U toku procesa TI, ukoliko se pokaže opravdano, može se primijeniti i druga tehnička metoda.

Pod čišćenjem se podrazumijeva fizičko uklanjanje ES do zahtjevane dubine.

2. OPERACIJE TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA

Deminerska organizacija koja će provoditi operacije TI i čišćenja mora biti akreditovana.

BHMAC će upoznati deminersku organizaciju sa svim prikupljenim informacijama, topografskim kartama, orto-foto i katastarskim podlogama i predloženim operativnim planom.

Operativni plan TI je dio izvještaja o NTI i sastoji se od pojedinačnih planova za svaku ciljanu i sistematsku istragu.

Prije početka radova, deminerska organizacija mora izraditi i dostaviti izvedbeni plan, a na osnovu operativnog plana.

U cilju što kvalitetnije izrade izvedbenog plana, deminerske organizacije će analizirati sve dostupne informacije, a izlaskom na MSP, kroz povezivanje sa zajednicom će pokušati doći do dodatnih informacija kako bi se što efikasnije identifikovali svi dokazi miniranosti.

Deminerska organizacija u izvedbenom planu mora prikazati planiranu strukturu timova na radilištu prema planiranim aktivnostima.

Na osnovu planirane strukture navest će se: pojedinačne odgovornosti osoba iz planirane strukture sa njihovim ovlaštenjima i akreditacijama, deminerska oprema, mašine za deminiranje, vrsta i tip metal detektora, kao i akreditacija prega.

Deminerska organizacija mora imati akreditovano osoblje i materijalne resurse. Deminerska organizacija može imati odgovarajući ugovor sa drugom organizacijom.

Izvedbeni plan sadrži optimalan izbor metoda, sredstava, po mogućnosti raspored radnih staza, te procijenjeni period angažovanja resursa.

Pored navedenog, izvedbeni plan sadrži i mjesta ulaska u SOPO i POPO.

U izvedbenom planu deminerska organizacija izrađuje plan povezivanja sa lokalnom zajednicom, kako bi svojim saznanjima i informacijama aktivno učestvovala u uklanjanju opasnosti od mina.

U slučaju da deminerska organizacija prikupi i dokumentuje nove informacije o miniranosti, o tome će obavijestiti BHMAC (Prilog 1.) koji nakon provedene analize može na osnovu novih informacija dopuniti ili napraviti novi operativni plan.

Deminerska organizacija je dužna dostaviti BHMAC-u na odobrenje izvedbeni plan koji se podnosi uz zahtjev za otvaranje radnog zadatka, na osnovu čega se izdaje Rješenje o odobravanju otvaranja radnog zadatka. Deminerska organizacija je dužna dostaviti BHMAC-u izvedbeni plan najmanje 7 dana prije početka radova. O svim promjenama u toku izvođenja radova koje podrazumijevaju izmjenu izvedbenog plana, deminerska organizacija će pravovremeno obavijestiti BHMAC, ali najkasnije 3 dana prije izmjene. Izvedbeni plan ovjeravaju osobe odgovorne za operacije i interni monitoring deminerske organizacije. Izvedbeni plan će se mijenjati/dopunjavati u toku operacija TI u zavisnosti od rezultata CI/SI ili prikupljanjem novih informacija o miniranosti netehničkim metodama.

Nakon što BHMAC dopuni operativni plan, deminerska organizacija i BHMAC usaglašavaju izvedbeni plan koji odobrava Inspektor KK BHMAC-a.

Ako se u toku operacija TI i čišćenja pronađu ES koja su očekivana po operativnom planu za datu CI/SI, određuju se granice površine za čišćenje.

Površina za čišćenje se određuje uvidom u dostignute granice i rezultate TI, na osnovu radne skice deminerske organizacije. Površina za čišćenje nije definisana koordinatama i nema određenu veličinu u m². Operacije čišćenja treba posmatrati kao nastavak operacija TI što između ostalog znači da su u toku TI već očišćene neke površine koje će biti dio površine za čišćenje.

Površina za čišćenje se određuje na način da budu obuhvaćena sva ES i lokacije aktiviranih ES. Udaljenost granice površine za čišćenje od lokacija krajnjih ES se određuje u zavisnosti od vrste ES, rasporeda postavljanja i ostalih okolnosti na konkretnoj lokaciji, ali ne može da bude manja od 2 m. U slučaju da su dokazi miniranosti zasnovani na preciznim minskim zapisnicima sa više redova mina sa većim razmakom, površina za čišćenje se može odrediti i tako da obuhvata pojedinačne redove mina.

Konačne granice očišćene površine se određuju nakon završetka operacija TI i čišćena na datoj lokaciji za CI/SI.

Ako se kroz definisani raspored radnih staza ne pronađu očekivana ES (mine ili naznake miniranosti), deminerska organizacija i BHMACH će dokumentovati do tada provedene aktivnosti. Nakon dokumentovanja provedenih aktivnosti, ponovo se kroz NTI analiziraju do tada prikupljene informacije i pokušavaju prikupiti nove. Nakon toga BHMACH u saradnji sa deminerskom organizacijom donosi odluku:

1. Na koji način će se nastaviti istraga na datoj lokaciji, ili
2. Da li treba dokaz miniranosti tražiti na drugoj lokaciji, što podrazumjeva izradu/izmjenu operativnog plana, ili
3. Zaključak da bi na osnovu do tada provedenih aktivnosti na istrazi dokaz miniranosti bio pronađen da je zaista postojao, te da nema osnova za dalji nastavak aktivnosti kako na istrazi na datoj lokaciji, tako i na drugim lokacijama.

Ako se u toku operacija TI pronađu ES koja nisu očekivana, čisti se površina oko neočekivanog ES zavisno od tipa ES, konfiguracije terena i načina ratovanja. Zbog neočekivanih ES procjena miniranosti se mora vratiti na NTI i ponovnu procjenu svih informacija, te traženje dodatnih informacija o nađenim minama i njihovom porijeklu ili rasporedu. Nakon ponovnog NTI vrši se procjena granica površine za čišćenje.

Radne staze vode se na rastojanju koje će obezbijediti da se ES koje se očekuju prema konkretnom dokazu miniranosti ako postoje sigurno pronađu, vodeći računa o konfiguraciji terena i načinu ratovanja.

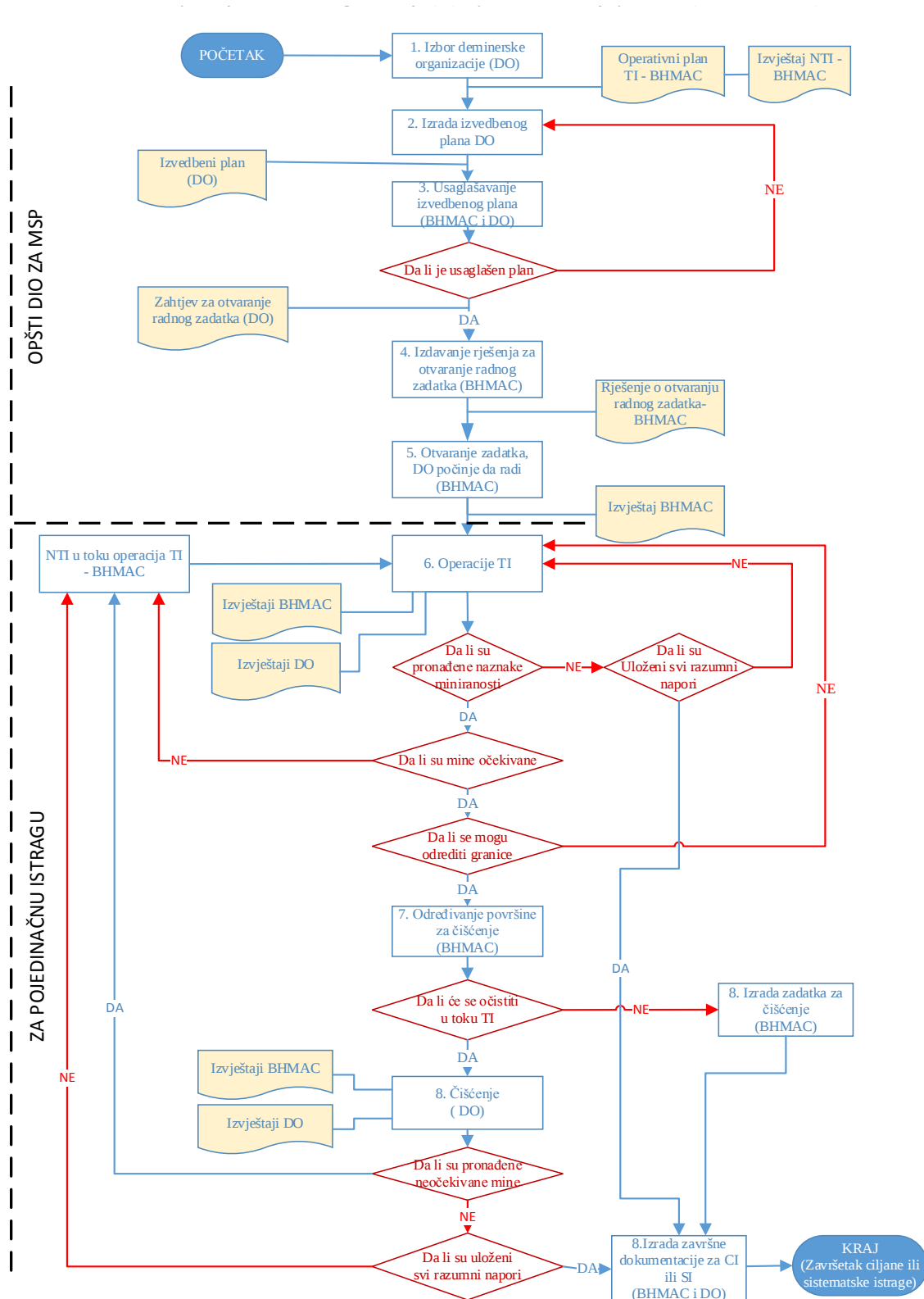
Operacije TI i čišćenja se planiraju i izvode tako da pruže visok nivo povjerenja u pronalazak postojećih ES, ili pronalazak referentne tačke iz potvrđenih informacija o miniranosti u cilju uklanjanja ES mina ili određivanja površine za čišćenje.

Operacije TI prestaju kad BHMACH u saradnji sa deminerskom organizacijom zaključi da su uloženi svi razumni naponi u lociranju i određivanju granica miniranih površina, ili uklanjanje sumnje na mine.

Svi razumni naponi u TI i čišćenju su uloženi kad su se istražile, odredile ili otklonile sve poznate sumnje (direktni i indirektni dokazi) tehničkim metodama, te dokumentovalo na koji način je to urađeno.

Deminerska organizacija je dužna predati svu dokumentaciju za konkretnu CI/SI Inspektoruu za KK nadležnog RU BHMACH-a u roku od 15 dana od dana završetka uzorkovanja na CI/SI.

Mapa toka procesa

3. SIGURNOST

Tokom tehničkog izviđanja i čišćenja moraju se poštovati sigurnosne mjere zbog sigurnosti osoblja koje učestvuje u tim aktivnostima. Standardom za PMA u BiH su obuhvaćene minimalne sigurnosne mjere. Ne postoje sveobuhvatne sigurnosne mjere i oprema koje bi se mogle primijeniti u svim mogućim situacijama, stoga ovisno o procjeni situacije treba po potrebi primijeniti dodatne mjere od datih minimalnih.

3.1. Rukovođenje i supervizija

Rukovođenje i supervizija nad svim osobljem uključenim u bilo koju aktivnost tehničkog izviđanja i čišćenja mora biti u skladu sa važećim SOP-om DO, koji se kroz proces akreditacije u BHMACH-u usklađuje sa Standardom za PMA u BiH. Sve izmjene i dopune SOP-a DO mogu se praktično primjenjivati kada ih odobri BHMACH.

Svo osoblje uključeno u operacije tehničkog izviđanja i čišćenja mora završiti odgovarajuću obuku predviđenu planom i programom za pojedine kvalifikacije deminiranja, u skladu sa Standardom PMA u BiH, poglavlje Obuke, te posjedovati iskustvo i zdravstvenu sposobnost.

3.2. Lična zaštitna oprema

Osoblje uključeno u aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja mora u skladu sa uvjetima, odnosno procijenjenim prijetnjama nositi zaštitnu opremu. Dizajn i karakteristike zaštitne opreme trebale bi u pogledu sigurnosti zadovoljiti sljedeće:

- a) Zaštititi najvitalnije dijelove tijela od produkata eksplozije u slučaju aktiviranja ES, odnosno otkloniti moguće opasnosti za život,
- b) Da je lagana, odnosno da ne umara toliko da je svaki drugi rad sa njom nemoguć za čovjeka sa prosječnim fizičkim sposobnostima,
- c) Da omogući pokretljivost za aktivnosti deminiranja u ovisnosti od položaja tijela,
- d) Da se osoba u njoj prijatno osjeća u vrućim ljetnim danima, a da se u toku hladnijih dana pod istu može obući toplija odjeća.

Prijetnje zasnovane na dosadašnjim analizama deminerskih nesreća u BiH ukazuju da se tijelo mora zaštititi sa minimalno sljedećom opremom:

Vizir za lice. Mora štiti prednju i bočne strane lica, čelo i vrat. Vizir treba biti tako dizajniran da prekriva ovratnik zaštitne jakne ili uliježe u istu, te da ima dobru vidljivost, boje staklasto bistre, bez krivljenja slike ili mijenjanja udaljenosti. Vizir za krov vođu se može prilagoditi (otvor u predjelu usta) radi lakšeg komandovanja POEK-om, ali mu se funkcija ne smije bitno umanjiti. Dodatna zaštita za gornji i zadnji dio glave, sa šljemom, može se primijeniti po slobodnom izboru, odnosno po odluci organizacije ili po zahtjevu deminera/operatora. Vizir oznake V50 (minimalne debljine 5 mm) mora u suhom stanju zaustaviti 50% gelera mase 1,102 grama i brzine 250 m/s (odnosi se na STANAG 2920) testiran u skladu sa US NIJ 0101.03 Standardom. Vizir se, zbog promjena koje nastaju u kemijskom sastavu pod utjecajem sunčeve svjetlosti i temperature, kao i fizičkih oštećenja koja nastaju prilikom upotrebe, može koristiti maksimalno 3 godine od datuma proizvodnje. Na viziru treba minimalno biti utisnut naziv proizvođača i mjesec i godina proizvodnje i serijski broj. Deklaracija sa podacima o kvaliteti i datumu proizvodnje treba pratiti dokumentaciju o nabavci na vlasnika opreme. Vizir podliježe redovnim provjerama na radilištu i godišnjoj provjeri od strane BHMACH-a sa ocjenom o daljnjoj upotrebljivosti. Ukoliko se provjerom

utvrdi da isti ne zadovoljava date zahtjeve u pogledu dizajna i kvaliteta, isključiti će se iz daljnje upotrebe i prije datog roka od 3 godine.

Zaštitna jakna (pancirni prsluk ili pancir). Jakna treba štiti prednji gornji dio tijela uključujući i bočne strane, vrat, ramena i gornji dio butina (kukove) sa preponama. Dodatna zaštita leđa, ruku i nogu može se primijeniti po slobodnom izboru, odnosno po odluci organizacije ili po zahtjevu deminera/operatora. Zaštitna jakna se nakon 5 godina korišćenja treba reatestirati kako bi se provjerile prethodno date karakteristike. Deklaracija o proizvođaču, datumu proizvodnje ili reatestiranju, serijskom broju i kvaliteti, treba biti ušivena na vanjski plašt sa unutrašnje strane i na svaki pojedinačni dio zaštitnog plašta pakovanja kevlar. Dokumentaciju o nabavci i reatestiranju na vlasnika opreme mora pratiti i pismena potvrda kvaliteta zaštitnih jakni od ovlaštenih organizacija. Zaštitna jakna podliježe redovnim provjerama na radilištu i godišnjoj provjeri od strane BHMAC-a (kompletnosti/ispravnosti) sa ocjenom o daljnjoj upotrebljivosti. Ukoliko se provjerom utvrdi da ista ne zadovoljava date zahtjeve u pogledu dizajna i kvaliteta, isključiti će se iz daljnje upotrebe i prije datog roka korištenja od 5 godina. Zaštitna jakna oznake V50 mora u suhom stanju zaustaviti 50% gelera mase 1,102 grama i brzine 450 m/s (odnosi se na STANAG 2920) testiran u skladu sa US NIJ 0101.03 standardom. Rok upotrebe zaštitne jakne može se produžiti do 5 godina nakon postupka reatestiranja što određuje organizacija koja vrši retestiranje i izdaje potvrdu o kvalitetu na osnovu rezultata balističkog ispitivanja.

Ostala specijalna zaštitna oprema. Uključuje posebnu odjeću, pokrivače i sl. koji se koriste kod uklanjanja specijalnih ES koja sadrže otrovne hemijske ili zapaljive sastojke. Ta oprema treba biti otporna na vatru i temperaturu. U SOP-u treba precizirati kakva se zaštitna oprema i kada koristi.

Obuća treba biti udobna i štiti od okolnih uvjeta. Preporučuje se nošenje čizama sa zaštitom protiv eksplozije, ukoliko je moguće, ili čizama vojničkog tipa.

3.3. Alati i oprema za rad

Da bi se aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja sigurno i efikasno provodile, potrebno je koristiti odgovarajuće alate i opremu. Ova sredstva je potrebno navesti u prilogu SOP-a prema namjeni i tipu, sa količinama, kako bi se mogla izvršiti procjena u odnosu na predloženu strukturu i aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja za koje se traži akreditacija. Sredstva za rad u aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja mogu se svrstati po sljedećim grupama:

- a) Vozila, mašine i uređaji,
- b) Osobna/lična zaštitna oprema,
- c) Alati za rad u radnoj stazi,
- d) Pomoćni alat i oprema,
- e) Potrošni materijal (traka, kočiči, boja, četke za bojenje, ekseri, oznake za mine i dr.),
- f) Oprema za uništavanje,
- g) Oprema za uklanjanje ES,
- h) Medicinska oprema,
- i) Sredstva veze,
- j) Oprema za mjerenje i osmatranje i dr.

Alati za rad u radnoj stazi trebaju zadovoljiti sljedeće minimalne zahtjeve:

- a) Da su dimenzijama i težinom prilagođeni manuelnom radu, kako bi se imala potpuna kontrola tokom upotrebe.
- b) Za sječu vegetacije u nepregledanom dijelu radne staze (do max. 0,5 m ispred bazne letve) koristiti alate za sječenje u horizontalnoj ravni.
- c) Zabranjeno je korištenje alata za vertikalno sječenje vegetacije u nepregledanom dijelu radne staze, kao i većih alata za horizontalno sječenje poput: mačete, sjekire, kose, većeg srpa i sl.
- d) Uklanjanje pojedinačnog debljeg drveća (preko 5 cm prečnika) u radnoj stazi iza bazne letve, koje se ne može zaobići zbog gustine, može se vršiti većim alatima za sječenje u horizontalnoj i vertikalnoj ravni. Kod ovoga treba voditi računa da za drvo nije vezana potezna žica ili da drvo ne padne u neočišćeni dio površine. Ovo sječenje treba vršiti što bliže zemlji.

Metal detektor. Mora imati takve karakteristike da otkrije, ukopan u dubini tla od 10 cm, upaljač mine PMA-3 (mina PMA-3 sa područja BiH koja ima najmanje metala) na minimalno 13 cm visine, računajući 10 cm tla i do 3 cm prosječnu visinu sječenja vegetacije. Metal detektor na deminerskom radilištu podliježe dnevnim testiranjima ispravnosti od strane unutrašnje i vanjskih kontrola, provjeri funkcionalnosti od strane neposrednog korisnika svakih 10 minuta rada. BHMACH može vršiti detaljnu godišnju provjeru ispravnosti i kompletnosti metal detektora sa ocjenom o daljnjoj upotrebljivosti. Ukoliko se provjerom utvrdi da isti ne zadovoljava date zahtjeve, isključiti će se iz daljnje upotrebe dok se ne dovede u ispravno i kompletno stanje. U SOP-u DO treba biti obrađena procedura rada sa metal detektorom, a u kutiji ili torbi mora biti uputstvo za rukovanje i održavanje metal detektorom.

Pipalica. Pipalica ručna za otkrivanje mina. Treba da bude rastavljiva i da se sastoji se od tri osnovna dijela: drške-rukohvata, nastavka i oštrog šiljka. Rukohvat može biti od različitih materijala i oblika prilagođenih za rad i može na prednjem dijelu imati štitnik za ruku od eksplozije. Nastavak treba biti izrađen od legure aluminija. Šipka sa oštrim šiljkom mora biti izrađena od nehrđajućeg čelika-prokroma (antimagnetna). Minimalna radna dužina šipke mora biti 20 cm da bi zadovoljila traženje ES pod uglom od 30° do minimalne dubine od 10 cm.

Alati za uklanjanje vegetacije. trebaju imati oštro sječivo i biti pogodni za rukovanje (makaze za travu ili mali srp, makaze za živicu ili makaze za voće i mala ručna testera).

Lopatica za otkopavanje. Za otkopavanje lociranih sumnjivih predmeta koristiti male baštenske lopatice koje imaju naoštren vrh. U ovu svrhu može se koristiti i pogodan nož.

3.4. Opće mjere sigurnosti

U operacijama tehničkog izviđanja i čišćenja moraju se primijeniti sljedeće opće mjere sigurnosti:

1. Tehničko izviđanje i čišćenje će se obavljati na minimalnim sigurnosnim udaljenostima od 25 m između deminera u radnim stazama. Ova udaljenost se povećava na 50 m ako se očekuje PROM-1 ili PMR-3A.
2. Radna staza će se obilježiti kao očišćena od ES u širini od jednog metra, a čišćenje će obuhvatiti još po 10 cm sa obje strane (sigurnosni prevjes).
3. Ni pod kojim uvjetima se ne smije zakoračiti izvan minske trake ili bilo koje oznake za minsko polje.
4. Obustaviti će se svaki rad na tehničkom izviđanju i čišćenju ako netko pristupi na površinu od 25 metara oko deminera koji radi u radnoj stazi (izuzima se vođa tima ili inspekcijski organ BHMACH-a).

5. Ukoliko smatra da je ugrožena sigurnost, vođa odjeljenja (tima) može zaustaviti bilo kojeg pojedinca ili operaciju čišćenja mina ili uklanjanja ES.
6. Sve površine koje će biti korištene za postavku radilišta, ako su SOPO/POPO, prethodno će se očistiti, a potom pristupiti postavci radilišta. Ovo podrazumijeva sve pristupne staze, sigurnu stazu i površine za: kontrolnu točku, parking, odmor, skladištenje opreme i eksploziva, medicinara, i dr.
7. Od poznate sigurne površine odredit će se pristupna staza do granica MSP-a.
8. Metal detektor se treba redovno provjeravati i treba mu se posvetiti dužna pažnja i održavanje.
9. Prilikom istraživanja izvora signala metal detektora, istraživanje pipalicom (propipavanje) uvijek započeti najmanje 10 cm od ivice dobijenog signala metal detektora.
10. Na deminerskom radilištu mora postojati medicinar sa namjenskim i spremnim medicinskim vozilom i mora biti uspostavljen sistem veze. Operacije će se obustaviti ako medicinar sa medicinskim vozilom i radio veza nisu na raspolaganju.
11. Moraju se poštovati procedure hitne medicinske pomoći i evakuacije (CASEVAC) i trebaju se uvježbavati na početku svakog zadatka, a potom minimalno jednom mjesečno.
12. Sva ES će biti uništena na licu mjesta gdje su pronađena, osim u slučajevima ugrožavanja sigurnosti ljudi i moguće štete na imovini, a koje se zaštitnim mjerama ne mogu otkloniti. Pronađeno ES se označi, a deminer počinje novu radnu stazu.
13. Ako se pronađe žica potezne mine, svi radovi na deminiranju u neposrednoj blizini se obustavljaju dok se ne pronađu oba kraja žice. Po otkrivanju oba kraja vrši si obilježavanje, analiza i ocjena minske situacije.
14. Nijedno ES se ne smije ukloniti ukoliko to nije odobrio vođa tima.
15. ES će se načelno uništiti na mjestima nalaska ili drugim namjenskim mjestima za uništavanje. Za planirani dan za uništavanje preporučuje se dan odlaska deminerskog tima sa radilišta duže od sedam dana (vikend, planirani duži odmor, prekid zbog pogoršanja vremenskih i drugih uvjeta ili završetka rada na zadatku i sl.). Do dana uništavanja nađena ES ostaju na mjestima nalaska propisno obilježeni, a radne staze zatvorene.
16. Uništavanje ES vrši vođa tima ili namjenski osposobljen tim za uništavanje iz vlastite ili druge akreditirane deminerske organizacije prema sklopljenom ugovoru.
17. U slučaju da se ES ne uništavaju na mjestu nalaska, izvodi se njihovo uklanjanje: najprije povlačenje, a zatim vođa tima ili viši supervizor poduzima daljnje akcije za uklanjanje.
18. Rad na tehničkom izviđanju i čišćenju na cijelom MSP-u će se obustaviti na minimalno 24 sata ako dođe do deminerske nesreće na radilištu. Tim kod kog se desila nesreća mora imati jedan dan dodatne obuke iz tematike koja je dovela do nesreće. Na prijedlog Istražnog odbora tehničko izviđanje i čišćenje se može obustaviti na duže vrijeme, a vrijeme trajanja i tematika dodatne obuke može se dodatno definirati.
19. Minimalna zaštitna oprema za tehničko izviđanje i čišćenje je vizir i zaštitna jakna (pancirni prsluk-pancir).
20. Skladištenje i transport eksploziva mora se vršiti u skladu sa postojećim pravilima i propisima u BiH.
21. Sve deminerske nesreće će biti istražene, izvještaji podneseni direktoru BHMACH-a, a deminerska zajednica upoznata sa poukama iz nesreće. Materijalni dokazi o

deminerskoj nesreći (dokumentacija, izjave i dr.) se ne smiju zloupotrebljavati (skrivati, uništavati, mijenjati i dr.).

22. U radnoj stazi ne koristiti mobilni telefon i druge radio uređaje koji ometaju rad metal detektora i odvlače zahtijevanu pažnju.

23. Monitoring organi BHMACH-a i monitori ispred donatora na radilištu mogu, u cilju kontrole poštovanja propisanih procedura, ući u operativni dio radilišta bez prisustva vođe tima na minimalnu sigurnu udaljenost do neposrednih izvođača (deminera i prega do 25 m i mašine do 150 m).

24. Deminersko osoblje ne smije raditi pod uticajem alkohola ili psihotropnih supstanci.

Minimalne sigurnosne udaljenosti na radilištu kod manuelnih metoda rada date su u Prilogu 2.

3.5. Posjetitelji na deminerskom radilištu

U toku izvođenja operacija tehničkog izviđanja i čišćenja na CI/SI mogu se odobriti i druge službene posjete (drugi službeni posjetitelji).

Drugi službeni posjetitelji su osobe koje dobiju odobrenje od BHMACH-a ili deminerske organizacije da mogu posjetiti lokaciju CI/SI.

Sve posjete prima vođa tima na kontrolnoj tački i nakon identifikacije (ako je potrebna) odobrava posjetu. Službene posjetitelje informira o radilištu (veličini zadatka, sastavu tima, dnevnoj produktivnosti, nađenim ES, mjerama sigurnosti i dr.).

Drugi službeni posjetitelji mogu ući u SOPO/POPO, ali se moraju pridržavati sljedećih ograničenja:

- a) Posjetitelj se ne može miješati u operacije tehničkog izviđanja i čišćenja i uklanjanja ES.
- b) Posjetitelj mora nositi minimalnu zaštitnu opremu.
- c) Čim posjetitelj dođe na minimalnu sigurnosnu udaljenost od deminera, vođa tima zaustavlja rad deminera.
- d) Grupa za posjetu ne smije prelaziti broj od četiri osobe, a obavlja se u prisustvu i pratnji vođe tima.

Neslužbenim posjetiteljima neće biti dozvoljeno ulaziti u SOPO/POPO.

4. MEDICINSKA PODRŠKA I EVAKUACIJA RANJENIKA

Operacije tehničkog izviđanja i čišćenja neće početi ukoliko nema odgovarajuće medicinske podrške i plana evakuacije koji je razumljiv svakome, prilagođen konkretnom radilištu i uvježban do rutine, što se precizira SOP-om DO.

Osoblje uključeno u operacije tehničkog izviđanja i čišćenja mora biti zdravstveno sposobno. Provjere zdravstvene sposobnosti vrše se u odgovarajućoj medicinskoj ustanovi svake godine u redovnom postupku obnove ovlaštenja koji se provodi u skladu sa Pravilnikom o akreditaciji i ovlaštenjima lica u humanitarnom deminiranju.

Medicinska podrška podrazumijeva brzo oživljavanje i stabilizaciju stanja ranjenika i njihovu evakuaciju.

Deminerske operacije ne mogu započeti ukoliko medicinska podrška nije dovoljna ili je nedostupna. Dodatni principi:

- a) Osposobljen medicinar sa svom potrebnom opremom mora biti na mjestu sa kojeg za najviše 5 minuta može stići do svakog deminera koji radi u radnoj stazi na konkretnoj CI/SI. Medicinar treba u roku od 5 minuta pružiti osnovnu medicinsku pomoć za oživljavanje, održavanje života i stabilizaciju povreda. Ukoliko procijeni da mu je potrebna složenija medicinska pomoć, odlazi do najbliže medicinske ustanove (Dom zdravlja-Hitna pomoć) radi pružanja složenije medicinske pomoći, prije medicinske evakuacije do bolnice (stručna pomoć). Medicinsko vozilo se za vrijeme operacija tehničkog izviđanja i čišćenja ne smije koristiti ni u kakve druge svrhe.
- b) Pružanje stručne pomoći u bolnici mora biti u roku od maksimalno 60 minuta od momenta pružanja osnovne medicinske pomoći.
- c) Ukoliko su zadovoljeni uvjeti pod a) i b) jedan medicinar i vozilo mogu pokrivati više CI/SI.

Medicinska pokrivenost. Integracija komponenti: obučen medicinar, namjensko medicinsko vozilo i vozač i odgovarajuća medicinska ustanova /bolnica.

Medicinsko vozilo. Motorno vozilo visoke prohodnosti sa prostorom za nosila. Opremljeno pokretnom medicinskom opremom, opremom za komunikaciju, i uvijek pripravno za intervenciju.

Medicinska oprema. Ova oprema podrazumijeva minimalnu potrebnu opremu, materijal i lijekove navedene u Prilogu 3.

Medicinar. Osoba koja mora imati završen osnovni kurs za humanitarno deminiranje, završenu minimalno srednju medicinsku školu i položen stručni ispit, tj. osposobljena za pružanje složenije medicinske pomoći.

Evakuacija ranjenika. (CASEVAC) Evakuacija povrijeđenog s mjesta nesreće do sigurne površine za pružanje osnovne medicinske pomoći radi oživljavanja, održavanja života i stabilizaciju povreda ili dodatno do najbliže medicinske ustanove gdje mu se može pružiti složenija medicinska pomoć liječnika i stabilizirati povrede.

Medicinska evakuacija. (MEDEVAC) Evakuacija povrijeđenog od mjesta pružanja prve i po potrebi dodatne složenije medicinske pomoći, do specijalizirane ustanove (bolnice) na daljnji tretman.

Sve pripreme vezane za medicinsku potporu i plan evakuacije ranjenika prije početka i u toku operacija tehničkog izviđanja i čišćenja, vrše vođa deminerskog tima i medicinar, i to:

- a) Osigurava da je svo osoblje zaposleno na radilištu prošlo osnovni kurs prve pomoći i da je prije početka deminiranja učestvovalo u vježbi CASEVAC-a.
- b) Locira, posjećuje i uspostavlja neophodne kontakte i dogovore s najbližom medicinskom ustanovom/bolnicom.
- c) Utvrđuje pojedinosti za daljnju medicinsku evakuaciju (MEDEVAC), od mjesta pružanja prve pomoći (na radilištu) ili složenije medicinske pomoći (ambulanta, hitna pomoć) do odgovarajuće specijalizirane bolnice koja će pružiti sveobuhvatni tretman.
- d) Priprema plan medicinske evakuacije od deminerskog radilišta do bolnice sa osnovnim i alternativnim putem (skicom), udaljenostima, osobama za vezu i dr.
- e) Izvodi vježbe CESEVAC prije otvaranja radilišta, a potom minimalno jednom mjesečno. Ove vježbe će se evidentirati sa potrebnim vremenom od momenta davanja signala za nesreću do pružanja medicinske pomoći od strane medicinara, te smještaja u medicinsko vozilo radi daljnje medicinske evakuacije.

- f) Vodi evidenciju prisutnog osoblja na radilištu sa krvnim grupama, alergijama kao i ostalim podacima.

CASEVAC procedura obuhvata:

- a) Evakuacija ranjenika od mjesta nesreće do prve sigurne površine i pružanja prve pomoći od strane najbližih deminera. Vršiti se pod nadzorom supervizora radilišta. Ako se nastradali deminer nalazi u neočišćenoj površini, supervizor organizira čišćenje i izvlačenje ranjenika na sigurnu površinu.
- b) Medicinar organizira deminere na mjestu za odmor i s nosilima dolazi do sigurne površine, najbliže nastradalom demineru.
- c) U koliko je potrebno, na sigurnoj površini medicinar uz pomoć deminera pruža dodatnu osnovnu medicinsku pomoć, stabilizira povrede i organizira prijenos ranjenog nosilima do medicinskog vozila.
- d) Povrijeđena osoba se transportuje, po odluci medicinara, na dodatnu složeniju medicinsku pomoć do najbliže medicinske ustanove po uvježbanom planu evakuacije ili odmah do specijalizirane ustanove (bolnice) na sveobuhvatni tretman. Primaran način transporta je kopnenim putem, pri čemu su udobnost i sigurnost ranjenika važniji od brzine.

Kada je procedura CASEVAC-a u toku, vrši se stalna komunikacija sa uredom deminerske organizacije koji o nesreći obavještava bolnicu i poduzima druge radnje, u skladu sa informacijama s terena.

Medicinar i medicinsko vozilo moraju biti pripravnici na radilištu svo vrijeme izvođenja aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja. Spisak angažovanog deminerskog osoblja i posjetioca sa medicinskim podacima i plan medicinske evakuacije mora biti u medicinskom vozilu.

Nakon nesreće, rad se prekida minimalno na 24 sata na predmetnom MSP, pruža se pomoć osoblju koje je pretrpjelo šok, zatvara se mjesto nesreće i radilište, evidentiraju se svjedoci nesreće, upućuje se izvještaj o nesreći BHMACH-u i najbližoj policijkoj stanici.

5. ORGANIZACIJA RADILIŠTA I MANUELNE OPERACIJE

Metode i tehnike koje se koriste u manuelnim operacijama tehničkog izviđanja i čišćenja osiguravaju kvalitet tretirane površine, sigurnost osoblja i opreme, efikasnost i prilagodljivost svim terenima. Konfiguracija terena, a posebno principi tehničkog izviđanja i čišćenja diktiraju organizaciju radilišta i provođenje manuelnih operacija.

Organizacija radilišta i manuelne operacije su međusobno povezane kroz cjelokupnu aktivnost tehničkog izviđanja i čišćenja. Metode i tehnike su namijenjene povećanju efektivnosti, fleksibilnosti, sigurnosti ljudi i opreme, te kvalitetu tretirane površine.

Deminerske organizacije u standardnim operativnim procedurama (SOP-u DO) moraju prikazati planiranu strukturu timova na radilištu prema planiranim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja (tim za tehničko izviđanje i čišćenje, tim za mehaničku pripremu površine, grupa za pregiranje). Na osnovu planirane strukture u SOP-u DO treba navesti pojedinačne odgovornosti osoba (rukovoditelj radilišta, oficir za interni monitoring, vođa tima, deminer, medicinar, kerovođa, operater mašine i dr.).

5.1. Deminersko radilište u TI i čišćenju

Zadatak TI i čišćenja na MSP-u se uobičajeno sastoji od više pojedinačnih CI i SI. TI i čišćenje na ovakvim zadacima se često ne može organizovati na način da se aktivnosti koordiniraju sa jedne kontrolne tačke sa pripadajućim namjenskim površinama.

Zbog toga se TI i čišćenje može organizovati tako da se kontrolna tačka sa standardom propisanim namjenskim površinama pomjera tokom napredovanja operacija, ili tako da se formira više pojedinačnih radilišta od kojih svako ima kontrolnu tačku sa standardom propisanim namjenskim površinama. Svako pojedinačno deminersko radilište u principu pokriva više CI/SI koje su na terenu tako raspoređene da ih je moguće opsluživati sa jedne kontrolne tačke, a izuzetno, ako okolnosti tako nalažu može pokrivati i samo jednu istragu. Svako pojedinačno radilište mora ispuniti sve zahtjeve date ovim standardom.

Odluku o načinu formiranja radilišta donosi DO, a BHMACH vrši provjeru da li su ispunjeni zahtjevi dati ovim standardom.

5.2. Namjenske površine u TI i čišćenju

Kao postavljeni minimum, moraju biti obilježene namjenske površine, staze, tačke i linije unutar svakog radilišta, što će ukazivati na granicu između tretiranih i netretiranih površina i ograničiti sigurno kretanje osoblja.

Sve namjenske površine na radilištu moraju biti na sigurnoj ili prethodno očišćenoj površini.

Namjenske površine su sljedeće (namjenske površine formirati shodno broju CI/SI, konfiguraciji terena, mogućnostima pristupa medicinskog vozila i dr.):

- a) **Kontrolna tačka.** Mjesto sa kojeg rukovoditelj radilišta kontroliše operacije, vodi administraciju i prima posjetitelje.
 - b) **Parkiralište.** Površina koja treba primiti sva vozila organizacije i posjetitelja.
 - c) **Skladište za opremu.** Prostor na kojem je uskladištena sva oprema tima. Unutar prostora ili u neposrednoj blizini, obilježava se površina bez metala za testiranje metal detektora.
 - d) **Površina za medicinaru.** Površina na kojoj se nalazi medicinar sa potrebnom medicinskom opremom i namjenskim medicinskim vozilom.
 - e) **Površina za odmor.** Koriste je demineri za vrijeme pauza za odmor i jelo, i na istoj se mogu vršiti pripremni radovi (priprema opreme, priprema i bojenje kočica, i dr.)
 - f) **Toalet.** Postavlja se u blizini površine za odmor.
 - g) **Test površina za PREGE.** Površina u kojoj POEK organizacija vrši internu dnevnu provjeru POEK-a.
- Sve prethodne namjenske površine moraju biti udaljene minimalno 100 m od POPO/SOPO. Ova udaljenost može biti manja ukoliko postoji prirodna ili vještačka prepreka, ali ne manja od 50 m.
- h) **Pristupna staza do granica MSP-a.** Sve pristupne staze (putevi) moraju biti širine dva metra i obilježene.
 - i) **Skladište eksploziva.** Namjenski pripremljena površina za dnevno skladištenje eksploziva, udaljena minimalno 50 m od ostalih površina.
 - j) **Površina za testiranje metal detektora.** Obilježena minimalna površina 1x1 m bez metala unutar sigurnih površina za deminere.
 - k) **Jama za metal.** Postavlja se na očišćenoj površini, minimalne veličine 1x1m i dubine 30 cm u koju se skuplja sav metal nađen u radnim stazama.

l) **Površina za uništavanje.** Mjesto gdje je pronađeno ES ili druga namjenska površina za uništavanje.

m) **Stražarne tačke.** Postavljaju se na prilazima POPO/SOPO u toku procesa tehničkog izviđanja i čišćenja. Stražarne tačke se postavljaju kod uništavanja ES i ukoliko je potrebno zaustavljanje saobraćaja.

5.3. Određene reference za čišćenje površine tokom TI

Kad se tokom TI pronađu dokazi miniranosti definiše se površina za čišćenje, koja treba imati sljedeće reference:

- a) **Nulta tačka.** Jasna uočljiva fiksna oznaka na nultoj liniji od koje počinju sva mjerenja o napredovanju.
- b) **Nulta linija.** Fiksna linija kroz nultu tačku koja dijeli SOPO/POPO od sigurne površine.
- c) **Sigurna staza.** Sigurna ili očišćena površina minimalne širine 2 metra od koje počinje čišćenje.
- d) **Startna linija.** Linija koja se na početku poklapa sa nultom linijom.
- e) **Startna tačka.** Mjesto na startnoj liniji gdje svaki deminer počinje rad u radnoj stazi.
- f) **Međulinija.** Linija ispred startne linije gdje završavaju radne staze, a nove radne staze počinju.
- g) **Radna staza.** Staza u kojoj radi deminer.

5.4. Organizacija rada deminera tokom TI i čišćenja

5.4.1. Tim (odjeljenje, sekcija) je najniža organizacijska cjelina sposobna da samostalno obavlja manuelne operacije. U njen sastav radi podrške može biti pridodata mašina ili dvije do četiri prege. U okviru tima može biti angažovano maksimalno osam deminera organizovanih u sastavu dvojaca, pojedinačno ili kombinovano. Timom rukovodi komandir tima (odjeljenja, sekcije). Ukoliko su na radilištu angažovana dva ili više timova, tada radilištem rukovodi voditelj radilišta (vođa voda, grupni lider).

5.4.2. Dvojac je tim od dva deminera u radnoj stazi. Rad dvojca može biti organizovan na dva načina:

- (1) Jedan deminer radi u radnoj stazi, a drugi ga podržava i prati njegov rad na minimalnoj udaljenosti od 25 m, i u minimalno propisanoj zaštitnoj opremi. Nakon maksimalno 30 minuta rada vrši se smjena deminera.
- (2) Jedan deminer radi u radnoj stazi, a drugi se odmara na sigurnoj udaljenosti od minimalno 100 m u području za odmor. U ovom slučaju praćenje i podršku deminera u radnoj stazi vrši vođa odjeljenja (tima) ili njegov zamjenik.

5.4.3. Jedan deminer radi u radnoj stazi, a njegov rad prati i podržava vođa tima ili njegov zamjenik. Nakon maksimalno 30 minuta rada mora imati kraći odmor (do 10 minuta).

Deminer u radnoj stazi mora biti praćen i podržavan od osobe kojoj je to isključiv zadatak u toku tehničkog izviđanja i čišćenja: deminera iz sastava dvojca, vođe tima ili njegovog zamjenika. Vođa tima (ili njegov zamjenik) mogu zavisno od uslova na radilištu (preglednosti terena, stanja vegetacije, bitno umanjene minske opasnosti mehaničkom pripremom sa uznemiravanjem tla i dr.) pratiti i podržavati sve deminere odjeljenja angažovane na radu u pojedinačnim radnim stazama. Podržavanje deminera od strane vođe odjeljenja

podrazumjeva da vodja odjeljenja svakom demineru može u toku 30 minuta doći dva puta na dovoljnu udaljenost odakle ga vidi i može komunicirati sa njim.

Radna staza je staza u kojoj radi deminer u CI/SI manuelnom metodom (sa ili bez prethodne mašinske pripreme). Kako napreduje rad u radnoj stazi, tako se postavljaju kočići s crvenim vrhom (na maksimalnom razmaku od 5 m), povlače i omotavaju minske trake oko kočića u visini tla sa obje strane staze. Ukoliko je definisana površina za čišćenje onda se kod otvaranja druge i narednih radnih staza, ako se čišćenje nastavlja u desnu stranu, postavljaju samo kočići i povlači traka na desnoj strani staze. Po završetku čišćenja druge i narednih staza, skidaju se kočići i traka na lijevoj strani radne staze i tako se dobija očišćena površina. Na kraju staze, umjesto bazne letve, postavlja se minska traka.

5.5. Redoslijed aktivnosti osnovne procedure

Redoslijed aktivnosti osnovne procedure se prilagođava zavisno od lokalnih uslova (sastava i tvrdoće tla vrste, gustine i visine vegetacije, konfiguracije terena, zagađenosti metalom, stanja miniranosti i dr.), a u načelu je sljedeći:

5.5.1. Izvršiti kontrolnu pretragu površine ispred bazne letve metal detektorom u visini od oko 30 cm u cilju otkrivanja jačeg signala koji bi upućivao na mogućnost postojanja (u i ispod vegetacije) ES (mine i dr.) koje sadrže više metala i kako bi se naredne aktivnosti, a posebno razmicanje vegetacije prstima ruku i vizuelna pretraga površine tla, te uklanjanje iste, radilo sa povećanom pažnjom. Pretragu sa minimalno jednim prelaskom površine metal detektorom, u širini ispred bazne letve i bez prevjesa u napredovanju, izvršiti prije svih akcija osnovne procedure kada vrsta, gustina i visina vegetacije to dozvoljava. Zavisno od vegetacijskih uslova, pretragu metal detektorom vršiti sa pokretima lijevo-desno do 50 cm ispred bazne letve.

5.5.2. Tražiti žice poteznih mina koristeći pipalicu. Ovu proceduru raditi kada dozvoljava vegetacija tako što deminer iz sagnute ili klečeće pozicije pokreće pipalicu duž zemlje ispred bazne letve (do minimalno 50 cm) i diže je polako u vis iznad vegetacije. Ovo radi tri puta, lijevo, desno i na sredini staze.

5.5.3. Razgrnuti vegetaciju prstima ruku i vizuelno provjeriti površinu do nivoa tla. Ovu proceduru raditi do 50 cm ispred bazne letve u cilju otkrivanja žica od poteznih mina u nivou tla pomiješanih sa naslagom vegetacijom površinskih mina, upaljača nagaznih mina koje vire iz zemlje ili drugih sumnjivih predmeta. Proceduru provoditi bez obzira da li su prethodno pipalicom tražene potezne žice.

5.5.4. Ukloniti vegetaciju. po potrebi uz korištenje alata za horizontalnu sječu manjih dimenzija. Vegetaciju ukloniti do 5 cm ili niže u širini bazne letve i naprijed do 50 cm. Prosječna vegetacija ostavlja se na tretiranu površinu ili iza deminera. Dnevno posječena vegetacija i smeće se prikuplja u gomile radi kontrole tretirane površine, daljnjeg uklanjanja ili spaljivanja.

5.5.5. Traženje i pronalaženje ES metal detektorom. Prelazak „glave“ metal detektora paralelno baznoj letvi i površini tla, brzinom kretanja „glave“ metal detektora u skladu sa preporukama proizvođača za dati metal detektor, na visini što bliže tlu, a minimalno do 3 cm od tla, sa jednim prelazom u širini radne staze od 1,2 m, a u povratku napredujući za pola „glave“ metal detektora (na ovaj način se svaki cm sumnjive površine prelazi dva puta). Kretanje glave metal detektora preporučenom brzinom i na visini minimalno od 3 cm iznad

tla mora obezbjediti uspješno otkrivanje UPMAH-3 (ukopan u dubini tla od 10 cm). Test metal detektora se obavlja na početku rada, poslije svakog gašenja, a kontrola funkcionalnosti svakih 10 minuta.

Ako metal detektor nije dao signal pomjeriti baznu letvu naprijed, pa onda ponoviti proces.

5.5.6. Ispitivanje indikacije metal detektora pipalicom. Ukoliko detektor indicira (daje signal), označiti mjesto i početi sa propipavanjem indikacije minimalno 10 cm ispred tačke signala i u širinu 20-30 cm (ovisno o jačini signala). Pipalica se ubada u zemlju ravnomjerno pod uglom od 30°, u razmacima od 5 cm (osim ako očekujemo minu „goraždanku“ kada se pipalicom ubada na razmacima od 2.5 cm) i u dubinu minimalno 10 cm od nivoa tla. Ovakav rad pipalicom primjenjuje se i u slučaju kada je zemljište zagađeno metalom ili mineralima, te nije moguće koristiti metal detektor. Tada se propivanje vrši cijelom dužinom bazne letve, uključujući i prevjes.

5.5.7. Otkopavanje lociranog predmeta. Nakon što je pipalicom utvrđena lokacija i veličina ES (mine ili drugog predmeta), lopaticom ili pogodnim nožem ili drugim pogodnim i odobrenim alatom za kontrolisan rad bez vertikalnog pritiska vršimo otkopavanje. Počinjemo minimalno 10 cm od lociranog mjesta, bez vertikalnog pritiska na dolje, do minimalno 10 cm dubine. Ako locirani predmet na dubini do 10 cm nije ES (mina ili drugi predmet), a metal detektor i dalje daje signal, otkopavanje vršimo do minimalno 20 cm. Za dublje zakopane objekte, zavisno o namjeni zemljišta i zahtjeva u ugovoru, dubinu otkopavanja određuje supervizor.

Istraga signala metal detektora se može obavljati otkopavanjem bez prethodne provjere pipalicom. Ukoliko je nemoguć rad metal detektorom i pipalicom, tada se cjelokupna površina radne staze mora otkopavati do minimalne dubine od 10 cm. Za otkopavanje cjelokupne površine radne staze se pored lopatice ili pogodnog noža, zavisno od sastava i tvrdoće tla može koristiti i drugi pogodan i odobren alat za kontrolisan rad bez vertikalnog pritiska.

Sav nađeni metal u radnoj stazi, uključujući i manje komadiće metala koji se u iskopanom tlu pronalaze magnetom, deminer ostavlja u jamu za metal. Veće količine nađenog površinskog metala na zadatku se mogu prikupljati i obilježiti na jedno ili više mjesta u tretiranoj površini.

5.5.8. Otkrivanje ES ili potezne žice. Kada deminer otkrije ES ili poteznu žicu, obavještava vodju tima, postavlja marker 15 cm ispred, zatvara radnu stazu i počinje rad u novoj radnoj stazi.

Sva nađena ES moraju se načelno uništiti na licu mjesta, osim ako se zaštitnim mjerama ne mogu otkloniti opasnosti za sigurnost ljudi i imovine, kada se uništavaju na drugom sigurnom mjestu za uništavanje. Uništavanje nađenih ES se na planirani dan uništavanja provodi na kraju radnog dana ili u drugo ugovoreno vrijeme tokom dana. Uništavanje se mora završiti sa danom odlaska deminerskog tima sa radilišta duže od jednog dana (vikend, odmor, prekid i dr.). Do dana uništavanja nađena ES ostaju na mjestima nalaska propisano obilježeni, a radne staze zatvorene.

Ukoliko se ES ne uništavaju na licu mjesta, prije preduzimanja bilo kakvih akcija za uklanjanje vrši se povlačenje sa sigurne udaljenosti (iza zaklona ili u ležećem položaju). Konopac za povlačenje mora biti odmotan prije vezanja za ES, a mjesto povlačenja udaljeno minimalno 50 metara od ES. Svo osoblje koje ne učestvuje u povlačenju mora biti sklonjeno na sigurnu udaljenost. ES mora biti povučeno minimalno za njenu veličinu.

Poslije povlačenja minimalno vrijeme čekanja radi prilaska ES je jedna minuta. Prvobitno mjesto ES mora se provjeriti metal detektorom radi utvrđivanja drugih ES-a ili uređaja protiv podizanja. Poslije povlačenja, a radi premještanja na drugo mjesto za uništavanje, vrši se osiguranje ES, a po potrebi i razoružanje. ES se ne mogu skladištiti ili transportovati tokom noći radi uništavanja na drugom namjenskom mjestu, već se cio postupak mora obaviti u toku dana.

Po pronalasku potezne žice vrši se tretiranje površine da se otkriju oba kraja potezne žice. Čišćenje ES bit će obustavljeno u području koje zahvata minimalna sigurnosna udaljenost za rasprskavajuće mine, dok se krajevi žice ne pregledaju i mina bezbjedno ukloni. Radi otkrivanja krajeva potezne žice mogu se koristiti dvije procedure:

- (1) Paralelno s poteznom žicom čisti se staza širine 1 metar, ne bliže od 0,5 metra do žice, kako bi locirali oba kraja potezne žice. Potezna žica se ne smije ni u kom slučaju povlačiti.
- (2) Zatvara se radna staza u kojoj je pronađena potezna žica, obilježava se minskim znakom, a nova staza se otvara do zatvorene staze. Ova procedura se nastavlja dok se ne otkriju oba kraja potezne žice.

Napomena: Procedura pod 1. i 2. se provode kada se definiše procedura za čišćenje.

5.6. Spaljivanje vegetacije na netretiranim površinama. Netretirane površine mogu se prije tretiranja spaliti. Odluku o spaljivanju donosi vođa tma u saradnji sa lokalnim vlastima i BHMACH-om. Od spaljivanja treba proći minimalno pet dana kako bi se moglo početi sa tretiranjem.

5.7. Uklanjanje dublje zakopanih ES u odnosu na standardni zahtjev otkopavanja vršiti prema zahtjevima:

5.7.1. Dubina tretiranja i uklanjanja ES se računa od nulte površine tla u momentu tretiranja i istu mora uvijek postići izvođač.

5.7.2. Nulti nivo površine tla u momentu tretiranja može biti različit u odnosu na nulti nivo miniranja usljed naplava, odrona, klizišta, zatrpavanja rovova ili dijela površina i slično. ES mogu biti namjenski postavljena na veću dubinu, pa nisu obuhvaćena zahtjevom za dubinu otkopavanja prema Standardu za PMA u BiH, jer alati, oprema i procedure nisu tome podešeni.

5.7.3. Uklanjanje ES koja nisu obuhvaćena standardnom dubinom od nulte površine tla u momentu tretiranja, procjenjuje i zahtjeva BHMACH, na osnovu namjene zemljišta i potrebe za potpunim uklanjanjem ES.

5.7.4. Deminerska organizacija treba prihvatiti uklanjanje ES koja su na većoj dubini ukoliko to zahtjeva BHMACH na osnovu namjene zemljišta i saznanja iz netehničkog izviđanja ili na osnovu saznanja i dopunskog zahtjeva u toku izvođenja radova.

5.7.5. Uklanjanje ES na većoj dubini treba vršiti po posebnoj i sigurnoj proceduri za svaki pojedinačni slučaj, što će zavisi o vrsti ES i namjeni postavljanja, načinu aktiviranja, dubini na kojoj se nalazi i drugo.

NAPOMENA: Nultom površinom u momentu tehničkog izviđanja i čišćenja ne smatra se smeće, građevinski šut i drugi otpad dospio na površinu nakon miniranja.

6. OBILJEŽAVANJE

Obilježavanje sigurnih, očišćenih i netretiranih površina na deminerskim radilištima na kojima se vrši tehničko izviđanje i čišćenje važno je iz sigurnosnih razloga. Za obilježavanje se koriste kočići, minska traka ili uža, minski znaci i bazna letva. Kako bi se omogućilo popravljavanje i održavanje, svako obilježavanje površine treba biti urađeno unutar obuhvata sigurne ili očišćene površine.

Vrste obilježavanja:

1. Radno obilježavanje
2. Obilježavanje očišćene i redukovane površine

6.1. Radno obilježavanje

U radnom obilježavanju koriste se:

6.1.1. Kočići za obilježavanje. Granice između svih određenih površina, staza i orijentirnih točaka na radilištu, na kojem se vrši tehničko izviđanje i čišćenje, obilježavaju se drvenim kočićima. U obilježavanju se koriste kratki kočići, minimalne visine 0,5 m i dugački kočići visine 1,2 - 1,5 m. Vrh kočića (10 cm) boji se ovisno od njegove namjene i to:

6.1.1.1. Kočići s crvenim vrhom. Ovi kočići jasno ukazuju na granicu između očišćene i neočišćene površine.

- **Kratki kočići** koriste se za obilježavanje radnih staza i postavljaju se na maksimalnom rastojanju od 5 m, a povezuju se minskom trakom u nivou tla. Ovim kočićima u ukrštenom položaju na početku zatvaramo radnu stazu u kojoj je nađeno ES, kao i dostignutu točku nedovršene radne staze.
- **Dugački kočići** koriste se za obilježavanje pristupne staze počevši od administrativne zone, a postavljaju se na maksimalnom rastojanju od 6 m. Ovi kočići povezuju se minskom trakom u visini ispod crveno obojenog vrha, a u predjelima gdje su jači vjetrovi, traka se može postaviti i u nivou tla. Ovim kočićima se obilježava i pristupna staza do dnevnog skladišta eksploziva i samo skladište eksploziva. Pristupna staza obilježava se ovim kočićima zato što je na toj udaljenosti od minskog polja obavezno korištenje zaštitne opreme.

6.1.1.2. Kočići s bijelim vrhom Ovi kočići obilježavaju ostale granice radilišta i to:

- **Kratki kočići** visine 0,5 m iznad nivoa tla, koriste se za završno obilježavanje očišćene i redukovane površine i to svih lomnih točaka i na svakih 50 m pravca. Ovi kočići se mogu koristiti i za obilježavanje lomnih točaka uzorkovane očišćene i redukovane površine u unutarnjoj ili vanjskoj kontroli kvaliteta, ali se uklanjaju po završetku aktivnosti TI i čišćenja.
- **Dugački kočići** visine 1,2-1,5 m iznad nivoa tla koriste se za obilježavanje administrativne zone, ukoliko ona ne graniči sa SOPO. Ovi kočići se postavljaju na maksimalnom rastojanju od 6 m i povezuju se minskom trakom ispod obojenog vrha, a u predjelima s jačim vjetrovima traka može ići po nivou tla.

6.1.1.3. Kočići sa žutim vrhom. Koriste se kratki kočići minimalne visine 0,5 m iznad nivoa tla i ukazuju na lokaciju nađenog i uništenog ES. Ovi kočići služe da se u završnu skicu ucrtava vrsta i lokacija nađenih ES.

6.1.2. Minska traka. Minskom trakom povezuju se kočići koji obilježavaju određene površine na radilištu.

6.1.3. Radna staza se sa obje strane obilježava minskom trakom u nivou tla, pričvršćenom za kočiće (visine 0,5 m na maksimalnom rastojanju od 5 m), te baznom letvom.

6.1.4. ES. Kad je ES locirano, treba se obilježiti tako što se 15 cm ispred nađenog ES, na sigurnoj površini postavlja marker za nađeno ES.

6.1.5. Bazna letva. Bazna letva se koristi za vrijeme procedura tehničkog izviđanja i čišćenja manuelnom metodom i označava krajnju granicu očišćene i netretirane površine u radnoj stazi. Kvadratnog je presjeka maksimalnih dimenzija 2,5 cm, dužine 1,2 metra na kojoj su naznake razmaka uboda pipalicom. Po 10 cm sa svakoga kraja bazne letve obojeno je bijelo, dok je sredina od 1 m obojena u crveno. Crveno obojeni 1 metar označava ukupnu širinu radne staze za čišćenje, a bijelo obojeni krajevi označavaju prevjes koji se čisti sa radnom stazom.

Napomena: U slučajevima kada nije moguće koristiti kočiće (kamenita površina) upotrebljava se kamenje, koje se boji ovisno o namjeni, a ispod kojeg se postavlja minska traka.

Elementi radnog obilježavanja prikazani u Prilogu 4.

6.2. Obilježavanje očišćene i redukovane površine

6.2.1. Osnovni zahtjevi za obilježavanje

Obilježavanje očišćene i redukovane površine vrši deminerska organizacija uz sljedeće osnovne minimalne zahtjeve:

6.2.1.1. Trajnog obilježavanja jedne tačke (odabrati najpristupačniji lom/koordinatu bilo koje redukovane površine) na MSP-u pomoću zabetoniranog metalnog markera od kvadratnog 5x5 cm ili "L" profila 5-5 cm, obojenog naizmjenično crveno-bijelom bojom, po 20 cm, visine 1,2 m iznad nivoa tla, sa ukucanim ID brojem MSP-a u vrhu.

6.2.1.2. Trajnog obilježavanja svih lomnih tačaka, na obimu očišćene i redukovane površine, pomoću tri čelična kočića (ekseri dužine od 20-30 cm) zabijena u zemlju na razmaku od 50cm (jedan obilježava vrh lomne tačke, a druga dva, smjerove ka slijedećim lomnim tačkama). Ovo osigurava da se metal detektorom uvijek pronađe lomna tačka i ukoliko bude neophodno ponovo uspostave parametri očišćene i redukovane površine.

Ukoliko je zemljište takvo da se u njega ne mogu zabiti čelični kočići, tad se koristi boja visoke vidljivosti minimalno 30 cm prečnika koja se nanosi na stijene, površinu ceste ili zidove, kao alternativa kočićima.

6.2.1.3. Polutrajnog obilježavanja svih lomnih tačaka i na svakih 50 m pravca, drvenim kočićima sa bijelim vrhom visine 0,5 m iznad nivoa tla, a koji slijede liniju perimetara očišćene i redukovane površine. Ovi kočići će omogućiti da se u periodu od jedne godine (i duže), lako pronađu sve lomne tačke.

- a) Mjesto svih čeličnih kočića lomnih tačaka (uglova) moraju biti jasno naznačeni na skici koja se predaje u sklopu seta dokumenata.
- b) Mjesto polutrajnog obilježavanja svih lomnih tačaka parametra očišćene površine i svakih 50 m pravca drvenim kočićima sa bijelim vrhom, visine 0,5 m iznad nivoa tla, ne treba naznačiti na skici.

6.2.2. Polutrajnu minsku ogradu deminerska organizacija postavlja prema drugim MSP-ovima ukoliko graniče sa površinom na kojoj je izvršeno TI ili čišćenje. Polutrajno obilježavanje je vizuelna prepreka koja se postavlja kako bi pružila jasnu granicu između sigurne i susjednih MSP-ova. Ova vrsta obilježavanja trebala bi izdržati, bez održavanja, sve atmosferske utjecaje do godinu dana.

6.2.3. Trajno obilježavanje/zaprečavanje deminerska organizacija postavlja samo ukoliko ima poseban plan ili projekat trajnog obilježavanja. Trajno obilježavanje treba biti vizuelna, a po procjeni i fizička prepreka kretanju ljudi i stoke. Ova vrsta obilježavanja/zaprečavanja trebala bi izdržati sve atmosferske utjecaje od jedne do pet godina. Trajno obilježavanje kao vizuelna prepreka može obuhvatiti vizuelno obilježavanje prilaza SOPO/POPO samo trajnim minskim znacima na maksimalnim razmacima od 50 m, odnosno tako da se od jednog znaka vidi drugi. Ovisno o procjeni, trajno obilježavanje se može kombinirati sa stalnim minskim znacima i zaprečavanjem stalnom minskom ogradom.

6.2.4. Minski znaci koje koristi DO (Prilog 5.) mogu imati dva osnovna oblika: četvrtasti i trokutasti, a razlog je jednostavnost samih oblika koji dosta odudaraju od bilo kakve pozadine i lako ih je prikucati na objekat ili objesiti na ogradu. Oblik i izgled minskog znaka u BiH je:

6.2.4.1. Veličina. Minimalne dimenzije četvrtastog minskog znaka trebaju biti 25x25 cm x 2 mm debljine, dok kod trokutastog znaka osnovica treba biti najmanje 28 cm i po 20 cm sa bočnih strana. Ove minimalne dimenzije osiguravaju jasnu vidljivost sa udaljenosti od najmanje 50 metara.

6.2.4.2. Simboli. Lobanja i prekrížene kosti su međunarodno priznat simbol upozorenja na opasnost. Ovaj znak vizuelno predočava smrt ili opasnu ozljedu i mora se nalaziti na svim minskim znacima.

6.2.4.3. Boje. Pozadina prednjeg dijela znaka treba biti crvena, a znak lobanje, kostiju i riječi trebaju biti bijele boje. Stražnja strana znaka treba biti bijela. Crvena strana treba se vidjeti s vanjske strane minskog polja (sa sigurne površine), a bijela iz minskog polja.

6.2.4.4. Jezici. "Opasnost/Mine" su jedine dvije riječi koje se upotrebljavaju na minskim znacima, a trebali bi se štampati na dva pisma koja se koriste u BiH, te na engleskom jeziku. Riječ "**MINA**" treba biti napisana debljim slovima, kako bi sa udaljenosti od 25 metara bila što prepoznatljivija. Slova trebaju biti bijela, kao kontrast crvenoj pozadini.

6.2.4.5. Materijali. Kao minimum postavljenih zahtjeva, svi bi znakovi trebali izdržati lokalne vremenske uvjete, bez propadanja, i to kroz period od najmanje godinu dana. Prioritetan material je lim, dok je alternativa plastika.

Obilježavanje očišćene i redukovane površine prikazano u Prilogu 5.

7. MAŠINSKA PRIPREMA

Mašinska priprema u TI i čišćenju podrazumjeva tretiranje SOPO/POPO odgovarajućim mašinama na način da se sa površine ukloni vegetacija i prekopa (uznemiri) tlo do određene dubine.

Pod standardnim uznemiravanjem tla u mehaničkoj pripremi podrazumjeva se da mašina ukloni vegetaciju i usitni tlo do dubine od minimalno 10 cm na komade koji nisu veći od 5 cm.

Bez obzira na dubinu uznemiravanja tla površina tretirana mašinom se ne smatra očišćenom niti sigurnom za korištenje od strane deminera.

Da bi se mašinski tretirana površina smatrala očišćenom mora se očistiti manuelnom metodom ili pregama.

Mašinska priprema u tehničkom izviđanju i čišćenju ima niz prednosti, a neke od njih su: olakšava rad deminera manuelnom metodom, omogućava rad prega, povećanje efikasnosti procesa TI i čišćenja, smanjenje rizika za deminersko osoblje.

7.1. Mašine za deminiranje

Mašine za deminiranje koje se koriste u BiH mogu se podijeliti:

Prema namjeni na:

- Mašine za standardno uznemiravanje tla,
- Mašine za uklanjanje vegetacije,
- Nestandardno uznemiravanje tla,
- Mašine za uklanjanje otpada uključujući i vozila za prevoz otpada i
- Kombinovane.

Prema karakteristikama radnog alata na:

- Mašine mlatilice,
- Mašine freze,
- Mašine sa kašikama i
- Vozila za prevoz otpada.

Prema ukupnoj težini na:

- lake, do 5 tona,
- Srednje, preko 5 do 20 tona i
- Teške, preko 20 tona.

Prema načinu upravljanja:

- Mašine sa neposrednim upravljanjem i
- Mašine sa daljinskim upravljanjem.

Da bi se koristile u TI i čišćenju mašine treba da budu testirane i akreditovane od strane BHMACH-a prema proceduri propisanoj u SOP-u BHMACH-A za PMA poglavlje Testiranje mašina.

Karakteristike mašine način upotrebe i ograničenja upotrebe za svaku mašinu moraju biti prikazani u SOP-u deminerske organizacije.

Testiranje se provodi u tri faze i to:

- Proučavanje dokumentacije i provjera SOP-a za mašinsku pripremu,
- Testiranje na sigurnoj površini i
- Testiranje u realnim uslovima na TI i čišćenju.

Akreditovane mašine podliježu godišnjoj provjeri karakteristika od strane BHMACH-a. BHMACH može vršiti provjeru karakteristika i u drugim slučajevima: nabavka nove mašine, promjena vlasništva, iznajmljivanje i dr.

7.2. Tim za mašinsku pripremu

Mašinska priprema se može organizovati tako da mašina sa operaterom i pomoćnikom operatera radi u sastavu manuelnog tima ili tako da tim za mašinsku pripremu radi mašinsku pripremu kao samostalan tim.

Ako tim za mehaničku pripremu radi samostalno sastojat će se od minimalno 5 osoba:

- Vođa tima,
- Operater mehaničke opreme,
- Pomoćnik operatera,
- Deminer (sa opremom za manuelno deminiranje),
- Medicinar (sa medicinskom opremom i vozilom).

Vođa tima mora imati kvalifikaciju vođa tima (završen kurs za vođu tima).

Operater i pomoćnik operatera moraju imati kvalifikaciju deminer (završen osnovni kurs za humanitarno deminiranje), kvalifikaciju operater mašine za pripremu površine i biti obučeni za upotrebu konkretne mašine u mašinskoj pripremi u TI i čišćenju.

7.3. Mašinska priprema u tehničkom izviđanju i čišćenju

Mašinska priprema u TI (ciljanom ili sistematskom istragom) može imati i manje negativne uticaje. Mašinska priprema može uticati na preciznost određivanja položaja ES naznake miniranosti, što je osnovni zadatak TI. Ovaj uticaj se manifestuje kroz pomjeranje ES radnim alatom mašine, namotavanje poteznih žica tako da se ne može utvrditi precizna lokacija pronalaženja i pravac pružanja, moguće zagrtanje nadzemnih ES, moguće potiskivanje podzemnih ES točkom ili gusjenicom na veću dubinu, prekopavanje i zagrtanje eventualnih otisaka eksplozija mina i otisaka uklonjenih ES (posebno protivtenkovskih mina).

Ciljana i sistematska istraga zasnivaju se na čišćenju radnih staza kroz SOPO ili POPO manuelnom metodom ili pregiranjem.

Odluka o tome da li će na nekom dijelu radne staze biti prethodno primijenjena mašinska priprema i do koje dubine uznemiravanja tla, mora biti donesena za svaku mikrolokaciju (dio radne staze) posebno, uvažavajući sve specifičnosti te mikrolokacije, a naročito: očekivane vrste i raspored ES, reljef, vegetaciju, sastav tla, vrstu i karakteristike raspoložive mašine,

prednosti koje će dati mašinska priprema i eventualne negativne uticaje na otkrivanje ES i naznaka miniranosti. Ovu odluku donosi BHMAC, a nakon konsultacija sa vođom radilišta.

Mašinska priprema u ciljanoj i sistematskoj istrazi može se svoditi samo na uklanjanje vegetacije ili na nestandardno uznemiravanje (dubina uznemiravanja tla do 10 cm), kao i na standardno uznemiravanje (dubina uznemiravanja 10 i više cm).

Radna staza u TI se vodi na isti način (prethodno opisana procedura rada u radnoj stazi) bez obzira na to da li je na površini kojom se vodi radna staza prethodno urađena mašinska priprema i bez obzira na dubinu do koje je urađena mašinska priprema.

Mašinska priprema u TI se u osnovi radi tako da se na trasama (nekim, svim, ili na dijelovima) koje su planirane za vođenje radnih staza prethodno uradi mašinska radna staza radi efikasnijeg i sigurnijeg rada manuelnih timova.

Izuzetno, kada se to procijeni kao svrsishodno, moguće je mašinski pripremiti cijelu površinu predviđenu za ciljanu ili sistematsku istragu, ili neke njene dijelove.

Nakon mašinske pripreme voditi radne staze kako je i planirano.

U TI, kad god je to moguće, potrebno je nakon jedne mašinske radne staze (a nekad i njenog manjeg dijela) uraditi radnu stazu radi otkrivanja eventualnih ES ili naznaka miniranosti, jer one mogu uticati na odluku o daljnjim radovima na ciljanoj ili sistematskoj istrazi.

U slučaju TI SOPO sistematskom istragom (dokazi miniranosti su indirektni i lokacijski neodređeni) može se primjeniti sljedeći metod TI:

Kompletnu površinu za koju postoje uslovi za mašinsku pripremu tretirati standardnim uznemiravanjem, a potom na tako pripremljenoj površini, manuelno ili pregama, čistiti radne staze u dva okomita pravca na rastojanju do maksimalno 25 m. Prilikom čišćenja radnih staza vizuelno pregledati mašinski pripremljenu površinu radi uočavanja eventualnih naznaka miniranosti. Prilikom mašinske pripreme standardnim uznemiravanjem mora se obezbjediti preklapanje susjednih mašinskih staza od minimalno 30 cm.

Sva nađena ES na mehanički pripremljenom površini, kao i njihove dijelove koji posjeduju eksploziv, u principu treba uništiti na licu mjesta. Ukoliko se procijeni da postoje bezbjednosni uslovi može se izvršiti izmještanje, a potom uništavanje.

Broj, vrsta ES (ako se prepozna) i približno mjesto detonacije izazvane mašinom, ili primijećene na površinu izbačenog ES ili njihovih dijelova, moraju biti evidentirani i zabilježeni na skici dnevnog izvještaja vođe tima.

7.4. Zahtjevi sigurnosti kod mašinske pripreme

Mašine sa neposrednim upravljanjem moraju biti konstruisane tako da je operater u kabini mašine siguran u slučaju aktiviranja protivpješadijskih i protivtenkovskih mina radnim alatom mašine ili hodnim dijelom mašine (točak ili gusjenica).

Nije dozvoljeno neposredno upravljanje lakim mašinama.

Upravljanje mašinama sa daljinskim upravljanjem vrši se:

- Iz oklopljenog vozila koje se kreće po sigurnoj ili očišćenoj površini,
- Sa sigurne ili očišćene površine iza prenosivog oklopnog štita na udaljenosti od minimalno 50 m,
- Sa sigurne ili očišćene površine u minimalnoj zaštitnoj opremi na udaljenosti od minimalno 100 m.

- Operater bez zaštite koji video nadzorom upravlja mašinom na udaljenosti od minimalno 250 m.

Operater mašine sa neposrednim upravljanjem u kabini mora imati minimalnu ličnu zaštitnu opremu koju je dužan koristiti u slučaju izlaska iz mašine.

U slučaju kvara mašine u SOPO/POPO operater i deminer čiste radnu stazu sa sigurne površine do mašine radi sigurnog napuštanja mašine i površinu oko mašine i do mašine potrebnu za izvlačenje mašine na sigurnu površinu.

U slučaju da operater mora hitno napustiti mašinu i udaljiti se od nje (požar i sl.) koja je u SOPO/POPO učiniće to u krećući se tragom gusjenica ili točkova.

Operater mora rukovati mašinom na način da je hodni dio (točkovi ili gusjenice) uvijek na sigurnoj, očišćenoj ili mašinski pripremljenoj površini.

Kontrolna tačka, ostale namjenske sigurne površine i posjetioci moraju biti udaljeni minimalno 250 m od mašine u radu. Ova udaljenost se može smanjiti na 125 m ako postoji prirodni zaklon.

Ostali članovi deminerskih timova angažovani na radilištu koji koriste minimalnu ličnu zaštitnu opremu moraju biti udaljeni minimalno 150 m od mašine u radu.

8. UPOTREBA PASA U TEHNIČKOM IZVIĐANJU I ČIŠĆENJU

8.1. Termin i definicije vezani za upotrebu pasa u TI i čišćenju

Pas otkrivač eksploziva (POEK) je pas obučen da njuhom otkrije eksploziv (mina, NUS) i ponašanjem vidljivo indicira lokaciju.

Kerovođa ili POEK vodič ili vodič pasa je osoba obučena da koristi POEK u otkrivanju i markiranju lokacije eksploziva (mine, NUS-a).

Prega je tandem kerovođe i POEK-a, obučeni kao cjelina i čvrsta međuzavisna jedinica koja pretražuje SOPO/POPO i u njoj indicira eksploziv.

Pregiranje je postupak u kom prega pretražuje SOPO ili POPO u cilju pronalaženja ES.

POEK organizacija je deminerska organizacija akreditovana za pregiranje.

Indicirana tačka je mjesto u pretraživanoj površini, koje je POEK pozitivno locirao (postoji ES). Indiciranu tačku u daljem tretira deminer manuelnom metodom.

Trener pasa je verificirana osoba u POEK organizaciji, odgovorna za formiranje prega, njihovu obuku, kondicioniranje, testiranje i upotrebu. Obavezno učestvuje u izradi SOP-a, te permanentnom praćenju prega u operacijama pregiranja.

Upoznavanje Zbog sposobnosti pronalaženja predmeta po njihovom karakterističnom mirusu, mogućnosti da se obuče da traže i ukazuju na pronađene predmete, psi mogu biti pouzdano sredstvo za otkrivanje ES.

Upotreba pasa u TI i čišćenju pored ostalog podrazumjeva, selekciju pasa, obuku pasa za otkrivanje ES, obuku kerovođa, integracijsku obuku u cilju formiranja funkcionalne cjeline psa i kerovođe (PREGA), testiranje pasa, testiranje prega, definisanje procedura rada sa zahtjevima kvaliteta, sigurnosnim zahtjevima i ograničenjima.

Boks za pregiranje je definisana obilježena SOPO/POPO pripremljena za pregiranje od strane deminera, maksimalne širine 10 metara i dužine 25 metara.

8.2. Obuka POEK-a

Izbor i obuku pasa u cilju otkrivanja eksploziva vrše specijalizovane organizacije za uzgoj i obuku pasa.

Organizacije koje se bave obukom pasa i prega moraju ispuniti uslove date Pravilnikom o akreditovanju organizacija za PMA u BiH.

BHMAC može da prihvati certifikate za obuku POEK-a od priznatih organizacija za obuku pasa.

Da bi bio prihvaćen kao POEK pas mora:

- Biti označen mikročipom sa identifikacionim brojem,
- Imati Pasoš za kućnog ljubimca sa popunjenim rubrikama za identifikaciju vlasnika, identifikaciju psa i zdravstvenoj istoriji,
- Certifikat kojim organizacija za obuku pasa potvrđuje da je pas obučen za psa za otkrivanje mina (POEK).

8.3. Obuka kerovođe

Kerovođa mora imati kvalifikacije deminer (završen osnovni kurs za humanitarno deminiranje) i kerovođa (završen kurs za kerovođu u humanitarnom deminiranju). Plan i program kursa osnovnog kursa za humanitarno deminiranje i kursa za kerovođe dati su u ovom Standardu Poglavlje Obuke.

8.4. Formiranje prege

Da bi se primjenila upotreba pasa u TI i čišćenju potrebno je, pored obučenog POEK-a i obučenog kerovođe, izvršiti integracijsku obuku kojom se konkretan POEK i kerovođa obučavaju da rade kao čvrsta međuzavisna jedinica.

Integracijsku obuku mogu provoditi organizacije za obuku pasa i POEK organizacije.

Uslovi za akreditovanje ovih organizacija dati su u Pravilniku o akreditovanju organizacija za PMA u BiH.

Plan i program kursa za kerovođe, koji uključuje i plan integracijske obuke, data je u ovom Standardu Poglavlje Obuke.

Nakon završene integracijske obuke organizacija koja je organizovala obuku izdaje sertifikat o završenoj integracijskoj obuci o kom su dati podaci o kerovođi i psu.

Obuku provodi trener prega.

Jedan kerovođa može biti u sastavu dvije prege.

Kada POEK organizacija ima maksimalno 4 prege, trener prega može biti u sastavu jedne prege.

8.5. Testiranje prega

8.5.1. Testiranje prega od strane POEK organizacije. Treneri prega u sastavu poek organizacije su obavezni da vrše interno mjesečno testiranje prega (kada postoje uslovi za upotrebu prega). Najavu testiranja prije početka testa, a rezultate testiranja nakon završenog testiranja, organizacija dostavlja BHMAC-u. BHMAC može bez najave vršiti monitoring nad ovim testiranjem.

Poligoni POEK organizacija za obuku i testiranje pasa i prega. POEK organizacije moraju imati poligon od minimalno 8 boksova veličine 10 x 10 m.

Informaciju o lokaciji poligona, skicu poligona sa rasporedom korištenih ES (mina) i informaciju o broju i vrsti ES (mina) kojima raspolaže organizacija je obavezna dostaviti BHMAC-u. Nakon svake promjene vezane za poligon, broj ES (mina) koje se koriste u svrhu obuke i raspored mina organizacija je obavezna obavijestiti BHMAC.

Unutar poligona za testiranje POEK organizacije mogu koristiti ES (mine) bez upaljača izuzete sa deminerskih radišta, a za svako izuzimanje ES (mina) sa radišta moraju tražiti saglasnost BHMAC-a.

8.5.2. Testiranje prega od strane BHMAC-a. BHMAC na svojim poligonima za testiranje, vrši testiranje prega na zahtjev organizacije (organizacija načelno podnosi zahtjev: u postupku dobijanja akreditacije za pregiranje, nakon svake uspješne integracijske obuke i nakon isteka akreditacije za pregu).

Zahtjev za testiranje prega se podnosi na obrascu datom u SOP-u BHMACH-a za PMA u BiH, poglavlje Testiranje prega.

Za prege koje zadovolje na testu BHMACH izdaje akreditaciju na period od 6 mjeseci.

Prega koja nije prošla test može se prijaviti za ponovno testiranje nakon sedam dana, a ako i tada ne zadovolji za svako daljnje testiranje može se prijaviti nakon mjesec dana.

U slučaju sumnje u kvalitet prega (rezultati upotrebe prega, neispunjavanje zahtjeva obuke i održavanja prega od strane POEK organizacije) BHMACH može vanredno testirati prege.

Testiranje prega BHMACH provodi u skladu sa SOP BHMACH-a za PMA – poglavlje Testiranje prega.

Uslovi testiranja:

- Po izboru kerovođe, traka-povodac se može a i ne mora koristiti.
- POEK mora slušati osnovne komande kerovođe.
- POEK mora intenzivno njušiti i ne smije mu se lako odvući pažnja.
- POEK treba pretražiti cjelokupne površine dodijeljenih boksova za test.
- Boksovi za pretraživanje moraju biti pretraženi po SOP-u organizacije.
- Indikacija POEK-a na ono što je pronašao mora biti sukladna SOP-u.
- Svaku indikaciju kerovođa obilježava markerima.
- U skice boksova koje su dio zapisnika o testiranju se unose lokacije indikacija.

Ograničenja pregiranja. Testiranje se neće vršiti u ukoliko postoje ograničenja definisana pod 8.10. Ograničenja pregiranja.

Prije početka testa kerovođa se izjašnjava jesu li uvjeti prihvatljivi ili ne.

Ostala ograničenja psima, a koja su prouzročena vremenom ili zemljištem, uzimaće se u obzir jedino ukoliko su posebno naglašena u SOP-u organizacije.

Površina za pretraživanje. Površina za testiranje svake prege je 400 m². Ova površina je razdvojena na 4 boksa, svaki 10 x 10 od čega je jedan je prazan bez ES.

Prije samog testiranja, kerovođe mogu izvan obilježenih granica pregledavati površinu (površine) za testiranje prije vršenja testiranja.

Van površina boksova mora se pripremiti posebna površina, s metama koje su položene odmah ispod ili na samoj površini zemlje. Ova se površina mora koristiti za dnevni test POEK-a prije formalnog testiranja na pripremljenim površinama i kao vježbovna kontrolna površina za neformalnu procjenu pasa u toku testa, kada kerovođe ocjene potrebu da procjenjuju svoje pse.

Predmeti traženja. Površina za pretraživanje sadržavat će slijedeće predmete koje će svaki pas morati pronaći:

- Protupješačke mine,
- Protutenkovske mine (samo kod obezbijeđenih poligona),

Mine-mete moraju biti vrste koje se inače pronalaze u BiH.

Ukopane mine-mete koje treba pronaći bit će postavljene najmanje dva mjeseca prije testiranja.

Mine-mete koje treba pronaći zakopavat će se na maksimalnoj dubini od 10 cm.

Mine (ili njihovi dijelovi) na površini će biti postavljene neposredno prije testiranja.

Umjesto mine(a) na površini, može se postaviti dio mine sa eksplozivom ili samo komadić eksploziva (minimalno 15 gr.) koji se može naći na površinama gdje je rađena mašinska priprema.

Potezna žica (dužine 0,5 m) će biti postavljena u jedan od boksova (minimalno mjesec dana prije testiranja utvrđena na krajevima sa zabodenim ekserima u tlo), radi utvrđivanja koji su psi obučeni da iste pronalaze. Ovaj rezultat neće utjecati na test, ali će se ova sposobnost ubilježiti na karton akreditacije.

Provođenje traženja:

- Prega će moći pretraživati površinu koliko god puta želi, dok kerovođa ne potvrdi da je površina u potpunosti pretražena.
- Posao je kerovođe da procjenjivaču naznači pomoću markera kad i gdje je indikacija. Ako procjenjivač zatraži pojašnjenja, kerovođa će ih dati u skladu sa indikacijom mjesta koje je pokazao POEK. Pokazatelji se mogu odmah evidentirati na skicu-dijagram boksa ili na kraju testa kada se korištenjem mjerne trake bilježe mjesta indikacija na osnovu presjeka X i Y koordinata.
- Kad istovremeno procjenjujemo više od jedne prege, u periodu testiranja iste moraju biti udaljene jedna od druge najmanje 25 m.
- Svi promatrači na lokaciji za testiranje moraju biti udaljeni najmanje 50 m od trakom obilježene površine u kojoj će se testirati prege.

Kriteriji koji moraju biti ispunjeni da bi se smatralo da je prega zadovoljila test:

- Da je POEK pozitivno indicirao mjesto mine na vježbovnoj testnoj površini (zadovoljio dnevni test), prije pristupanja dodijeljenoj površini za testiranje.
- Da POEK sluša komande kerovođe.
- Da POEK intenzivno njuši zadatu testnu površinu i da mu se ne može lako odvući pažnja.
- Da POEK prilikom utvrđivanja indikacija nogom ne grebe po zemlji dok njušeći traga za metom.
- Da je POEK pretražio cjelokupne testne površine.
- Da kerovođa obilježava indikacije POEK-a po X i Y osi, prema mjestima indikacije POEK-a.
- Da vrijeme pretraživanja zadate površine testiranja ne bude duže od 4 sata, računajući i vrijeme odmora.
- Ukoliko pomoćnik rukovoditelja testa, koji prati rad prege, ocijeni da nije ispunjen jedan od gore navedenih uvjeta koje prega mora da ispuni u toku testiranja ili je ranije utvrđeno da je nekom boksu promašena mina, predložiti će rukovoditelju prekid daljeg testa, o čemu će odlučiti rukovoditelj.
- Prekid toka testiranja može tražiti i kerovođa ako ocijeni da POEK ne može uspješno završiti test.
- Prekid toka testiranja bilježi se kao nezadovoljavanje uvjeta i kao neuspješan konačni rezultat testa, a evidentira se sa razlogom prekida u napomeni Zapisnika testiranja.
- Prega je prošla test ukoliko ispuni propisane uvjete testiranja i POEK indicira sve mete koje se nalaze unutar površine(a) za pretraživanje/a.

- Test će biti završen kad kerovođa izjavi komisiji (pomoćniku ili rukovoditelju testa) da je POEK završio s pretraživanjem pojedinačnih boksova.
- Vidljiva indiciranja mete POEK-a trebaju se slagati s onim što je navedeno u SOP-u DO.
- Indikacija se prihvata valjanom ukoliko nije na većoj razdaljini od 0,5 m od mjesta postavljene mete.
- Prega je zadovoljila test ukoliko nema više od 100% lažnih indikacija u odnosu na broj ukopanih meta.

8.6. Grupa za pregiranje je radna organizacijska cjelina sposobna da samostalno vrši pregiranje.

Sastoji se minimalno od: vođe grupe za pregiranje, dvije prege, dva deminera za manuelno čišćenje, medicinara sa medicinskim vozilom, odgovarajuće opreme i alata.

Vođa grupe za pregiranje mora imati kvalifikaciju vođa tima.

8.7. SOP POEK organizacije

Dio SOP-a DO koji obrađuje pregiranje mora biti usklađen sa Standardom za PMA u BiH, odobren od strane BHMACH-a i u njemu moraju biti obrađene sljedeće oblasti:

- Detaljno razrađene tehnike pregiranja za sve primjene predviđene ovim standardom,
- Ograničenja pregiranja,
- Zahtjevi sigurnosti u pregiranju,
- Odgovornosti osoblja za pregiranje na radilištu (trenera prega, vođe radilišta, vođe tima i kerovođe),
- Prateća oprema POEK-a i lična zaštitna oprema za kerovođe,
- Održavanje POEK-a od strane kerovođe – dnevne obaveze (provjera zdravstvenog stanja, odgovarajuće svakodnevno vježbanje, hranjenje i pojenje, četkanje, čišćenje štenara, provjera opreme i dr.),
- Procedure interne dnevne provjere sposobnosti POEK-a od strane kerovođe na pripremljenom vježbalištu organizacije ili na terenu rada u okviru sigurnosne zone (boks za trening),
- Procedure interne mjesečne provjere (testiranja) prega od strane trenera prega organizacije na vlastitim vježbalištima, prema vlastitim sadržajima procjene i evidenciji koja je zabilježena po datumu, rezultatu i ovjerom odgovorne osobe organizacije.

8.8. Osnove tehnike pregiranja

Da bi se neka površina smatrala očišćenom mora biti pretražena sa dvije prege, bez indikacija ili da su indikacije istražene manuelnom metodom.

Kerovođa sa sigurne ili očišćene površine šalje POEK-a da pretražuje u pravoj liniji ispred i nakon dostizanja krajnje tačke pretrage (koja ne smije da bude duža od 11 m) poziva ga da se vrati i pretražuje u povratku.

Nakon toga, kerovođa pušta POEK-a da pretražuje sljedeću liniju koja je paralelana sa prethodnom i pomjerena za maksimalno 0,5 m.

Kerovođa sa sigurne ili očišćene površine usmjerava POEK-a na jedan od sljedećih načina:

- glasovnim komandama,
- glasovnim komandama i povodcem,
- na način različit od prethodna dva, koji mora biti detaljno razrađen u SOP-u DO, praktično potvrđen i odobren od strane BHMACH-a.

Nakon što POEK indicira metu, kerovođa pomoću pogodnih orijentira ili na drugi način obilježava ili memoriše položaj idikacije, poziva POEK-a da se vrati na sigurnu površinu i nagrađuje ga.

Nakon toga deminer sa sigurne površine, manuelnom metodom, vodi radnu stazu do mjesta indikacije i istražuje mjesto indikacije.

Dva su osnovna načina upotrebe prega:

(1) Čišćenje radne staze

Ovaj način podrazumjeva da površina koja će biti čišćena pregama nije pethodno oivičena trakama.

Radne staze se čiste u širini od 1m ili 2 m.

Kod čišćenja radne staze širine 1 m primjenom osnovne tehnike pregiranja u željnom pravcu napredovanja radne staze očisti površina širine 2 m i dužine 11 m. Nakon toga se obilježi očišćena radna staza u širini 1 m i u napredovanju 10 m (sigurnosna zona 0.5 m lijevo i desno i 1 m u napredovanju). Postupak se nastavlja do dostizanja željenog cilja i do pronalaska ES.

Kod čišćenja radne staze širine 2 m primjenom osnovne tehnike pregiranja u željnom pravcu napredovanja radne staze očisti površina širine 3 m i dužine 11 m. Nakon toga se obilježi očišćena radna staza u širini 2 m i u napredovanju 10 m (sigurnosna zona 0.5 m lijevo i desno i 1 metar u napredovanju). Postupak se nastavlja do dostizanja željenog cilja ili do ES.

(2) Čišćenje boksova

Ovaj način podrazumijeva da je površina koja će biti čišćena pregama (boks) pethodno oivičena trakama.

Sa jedne strane boksa koji se čisti mora postojati očišćena površina minimalne širine 2 m a sa ostalih strana očišćena površina minimalne širine 1 m.

Zatim prege čiste površinu unutar boksa primjenom osnovne tehnike pregiranja.

8.9. Primjena pregiranja u TI

8.9.1. Čišćenje (probijanje) radnih staza pomoću prega

Koristi se u ciljanoj ili u sistematskoj istrazi radi lociranja dokaza miniranosti na terenu i određivanja granica površine za čišćenje.

U ovom slučaju načelno se koriste radne staze širine 2 m.

U slučaju grananja radnih staza, za radne staze koje polaze iz radne staze širine 2 m a nisu duže od 11 m mogu se koristiti radne staze širine 1 m.

8.9.2. Probijanje radnih staza na mašinski pripremljenoj površini

U slučaju TI sistematskom istragom (dokazi miniranosti su indirektni i lokacijski neodređeni) nakon mašinske pripreme standardnim uznemiravanjem, na tako pripremljenoj površini, manuelno ili pregama, čiste se radne staze širine 1 m u dva okomita pravca na rastojanju do maksimalno 25 m. Ove radne staze se mogu čistiti manuelno u oba pravca, u jednom pravcu manuelno a u drugom pregama ili pregama u oba pravca. Prilikom čišćenja radnih staza vizuelno pregledati mašinski pripremljenu površinu radi uočavanja eventualnih naznaka miniranosti.

8.9.3. Pretraga površine pregama sistemom boksanja

U slučaju TI sistematskom istragom (lokacijski neodređeni dokazi bilo direktni ili indirektni) površina se može pretražiti pregama.

Kod ovog načina prvo se radi formiranje boksova tako što se čiste radne staze širine 1 m na rastojanju od maksimalno 10 m u dva okomita pravca. Radne staze se mogu čistiti manuelnom metodom ili metodom pregiranja ili u jednom pravcu manuelno a u drugom metodom pregiranja.

Ukoliko se radne staze pregama čiste na način da postoji mogućnost sigurnog označavanja trakama staza za pregiranje i ako se ta mogućnost koristi, pregama se može čistiti samo staza širine 1 m označena trakama – nema potebe za sigurnosnom zonom.

Na taj način se formiraju boksovi 10 x 10 m ili manji. Boksovi ne moraju nužno imati kvadratni niti pravougaoni oblik. Boksovi se označe trakama.

Tako formirani boksovi se čiste pregama.

8.9.4. Pretraga površine pregama u cilju brzog otkrivanja ES, bez pune kontrole POEK-a.

Zbog sposobnosti prepoznavanja mirisa eksploziva i obučenosti za indiciranje lokacije POEK može biti izuzetno sredstvo za brzo pronalaženje ES. Uobičajene tehnike pregiranja podrazumijevaju punu kontrolu POEK-a od strane kerovođe kako bi se obezbijedilo da kompletna površina bude pregledana. Za takav metod neophodno je uložiti dosta vremena za formiranje i obilježavanje boksova ili očišćenih staza.

Najveći dio resursa u TI se utroši do pronalaženja prvih ES (mina). Da bi se povećala efikasnost TI moguće je upotrijebiti prege za brzo pronalaženje mina.

Ovaj postupak podrazumjeva da kerovođa pušta POEK-a sa sigurne površine u površinu u kojoj očekuje ES (mine) bez označavanja površine i na udaljenost koja je ograničena mogućnošću kontrole kerovođe nad POEK-om. Kontrola nad POEK-om se može ostvarivati dugim povodcem, glasom, a mogu se koristiti i različita tehnička sredstva, GPS lokator, kamera, audio sistem i sl.

Kada POEK indicira pronalazak eksploziva, kerovođa na osnovu orijentira na terenu ili pomoću tehničkih sredstava, memoriše lokaciju i poziva POEK-a da se vrati na sigurnu površinu.

Zatim se sa sigurne površine do mjesta indikacije čisti radna staza, manuelno ili pregama i istražuje mjesto indikacije i površina oko tog mjesta.

Obzirom da ovaj postupak ne obezbjeđuje da sva površina bude sigurno pregledana, takva površina se ne može smatrati očišćenom niti sigurnom za korištenje od strane deminera.

POEK organizacije nisu obavezne primjenjivati ovaj postupak.

Ukoliko se POEK organizacija odluči da primjenjuje ovaj postupak, u dijelu SOP-a za pregiranje mora detaljno obraditi sve aspekte ovog postupka, sa posebnim osvrtom na sigurnost.

8.10. Primjena pregiranja u čišćenju

Nakon što se tehničkim izviđanjem odredi površina za čišćenje, čišćenje se načelno vrši manuelnom metodom.

Izuzetno, u slučajevima kada površina za čišćenje sadrži jasan minski zapisnik sa redovima mina, bez drugih naznaka miniranosti, nakon čišćenja redova mina, preostala površina između redova može se čistiti pregama.

8.11. Ograničenja u pregiranju

- Pregiranje se ne izvodi ako je temperatura vazduha ispod +5°C ili iznad +30°C.
- Pregiranje se ne izvodi ako je temperatura tla na dubini do 5 cm ispod +5°C.
- Pregiranje se ne izvodi pri vjetru čija je brzina veća od 25 km/h (7m/s).
- Pregiranje se ne izvodi kada pada snijeg ili kiša.
- Pregiranje se ne izvodi u uslovima loše vidljivosti.
- Pregiranje se ne izvodi u visokoj i gustom vegetaciji kad kerovođa ne vidi psa, u vegetaciji koja ozljeđuje ili nadražuje njušku psa (trnje, koprive i sl.)
- Pregiranje se ne može izvoditi ili u okolišu gdje je intenzivan stalni miris (hemijska tvornica, smetlište i sl.).
- Nakon spaljivanja rastinja i mašinske pripreme zemljišta, treba proći minimalno pet dana da bi se stabilizirali mirisi i uvele prege na radilište.

8.12. Zahtjevi sigurnosti u pregiranju

- Pregiranje se izvodi samo sa akreditovanim pregama koje su uspješno prošle mjesečna testiranja POEK organizacije i dnevni test na radilištu.
- Pregiranje se neće izvoditi ukoliko na radilištu ne postoji medicinska podrška propisana u Standardu za PMA u BiH – Poglavlje 3 TI i čišćenje.
- Kerovođa mora koristiti minimalnu ličnu zaštitnu opremu propisanu u Standardu za PMA u BiH – Poglavlje 3 TI i čišćenje.
- Svo osoblje (osim kerovođe u sastavu prege) mora biti udaljeno od POEK-a koji vrši pretragu minimalno 25 m. Ukoliko se očekuje mina PROM-1 ili PMR-3A, ovu distancu treba povećati na minimalno 50 m.
- Kerovođa pušta POEK-a sa sigurne površine i nagrađuje ga u sigurnoj površini.
- Kerovođa, niti bilo koja druga osoba, neće ući u površinu koju je pretražila samo jedna prega.

8.13. Obilježavanje u pregiranju

Formirani boksovi za pregiranje označeni su kratkim drvenim kolcima sa crvenim vrhom i minskom trakom. Kolci se postavljaju na uglovima boksa i na stranama boksa tako da rastojanje između kolaca ne bude veće od 5 m. Minska traka je povezana za kolce tako da ovičava boks.

Nakon završene pretrage boksa sa dvije prege (i istrage indikacija) ostavljaju se samo kolci na uglovima boksa, a trake i ostali kolci se uklanjaju.

Nakon završenog uzorkovanja DO uklanja kolce sa uglova pregiranih boksova.

Radne staze se obilježavaju kratkim drvenim kolcima sa crvenim vrhom i minskom trakom. Kolci se postavljaju sa lijeve i desne strane na rastojanju ne većem od 5 m i povezuju minskom trakom.

Kraj radne staze se obilježava zategnutom minskom trakom preko završnih kolaca ili ukrštenim kratkim kolcima sa crvenim vrhom.

Nakon završenog uzorkovanja na CI/SI na kojoj je vršeno pregiranje kolci i trake koji su označavali radne staze se uklanjaju.

POEK organizacija može koristiti i dodatna obilježavanja u pregiranju (oznake za orijentaciju, oznake za označavanje indikacije i sl.) čiji karakteristike i način upotrebe moraju biti opisani u SOP-u POEK organizacije.

8.14. Izvještavanje u pregiranju

Izvještavanje u pregiranju se provodi kroz:

- Dnevni izvještaj prege koji vodi kerovođa za svaku pregu,
- Dnevni izvještaj vođe tima koji popunjava vođa tima ili vođa grupe za pregiranje – Prilog 9,
- Dnevnu skicu napredovanja na kojoj se vide označeni pretraženi boksovi i radne staze.

9. EKSTERNI MONITORING BHMAC-a NAD DEMINERSKIM ORGANIZACIJAMA

Eksterni monitoring BHMAC-a nad deminerskim organizacijama predstavlja sistem provjera i aktivnosti koji obuhvata organizaciju, planiranje, izbor opreme, obuku, procedure i sve faze tehničkog izviđanja i čišćenja koje će potvrditi da su upravljački postupci i operativne procedure odgovarajući i da su postavljeni zahtjevi ostvareni na bezbjedan, djelotvoran i koristan način.

Eksterni monitoring BHMAC-a nad deminerskim organizacijama je ključni preduslov za kvalitet tretiranih površina, bezbjednost angažovanog osoblja i krajnjih korisnika. U Bosni i Hercegovini se monitoring nad deminerskim organizacijama vrši u skladu sa Zakonom o deminiranju u Bosni i Hercegovini i Standardom za PMA u BiH i Standardnim operativnim procedurama BHMAC-a za PMA u BiH.

Deminerska organizacija ne smije onemogućavati ili ometati ovlašteno lice u vršenju eksternog monitoringa.

Eksterni monitoring BHMAC-a nad deminerskim organizacijama u tehničkom izviđanju i čišćenju obuhvata:

Eksterni monitoring nad obavljanjem operacija tehničkog izviđanja i čišćenja obuhvata:

- a) Izradu i izdavanje Rješenja o odobravanju radnog zadatka za provođenje protivminskih akcija na projektu vraćanja površine, izdavanje seta projektne dokumentacije za MSP; Eksterni monitoring kojim se prati proces tehničkog izviđanja i čišćenja od strane inspekcijskih organa BHMAC-a;
- b) Uzorkovanje redukovane i očišćene površine;
- c) Izdavanje Uvjerenja o kontroli kvaliteta o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja;
- d) Ažuriranje baze podataka na osnovu prikupljenih i dokumentovanih podataka.

Procjenu i davanje akreditacije deminerskim organizacijama koje su stručno, organizaciono i po raspoloživim resursima sposobne za provođenje operacija tehničkog izviđanja i čišćenja u skladu sa Zakonom o deminiranju u Bosni i Hercegovini i Pravilnikom o akreditovanju organizacija za PMA u BiH.

Proces obuke i testiranja koji obuhvata planiranje obuke, odobravanje planova obuke deminerskim organizacijama, kontrolu i učestvovanje u izvođenju obuke, testiranje ljudi, prega, opreme i mašina za rad u Bosni i Hercegovini.

9.1. Način obavljanja eksternog monitoringa

BHMAC je odgovoran za sprovođenje eksternog monitoringa nad operacijama tehničkog izviđanja i čišćenja u skladu sa Zakonom i Standardom za PMA u BiH. Eksterni monitoring inspekcijskih organa BHMAC-a obuhvata svako deminersko radilište u Bosni i Hercegovini za koje je BHMAC izdao Rješenje o odobravanju otvaranja radnog zadatka za provođenje protivminskih akcija na projektu vraćanja površine. U slučaju dobijanja informacija o obavljanju aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja na površini za koju nije izdano Rješenje od BHMAC-a, inspekcijski organi hitno obilaze to radilište i preduzimaju mjere prema Zakonu.

Posjeta inspekcijskih organa ne smije ometati proces tehničkog izviđanja i čišćenja, a ulazak u operativni dio radilišta vršiti u prisustvu vođe tima (vođe radilišta) kao i prilazak demineru u radnoj stazi radi utvrđivanja kvaliteta rada. Inspekcijski organi BHMACH-a i monitori na radilištu mogu, u cilju kontrole poštovanja propisanih procedura, ući u operativni dio radilišta bez prisustva komandira odjeljenja-radilišta na minimalnu sigurnu udaljenost do neposrednih izvođača (deminera i prega do 25 m i stroja do 150 m).

Nakon obavljenog eksternog monitoringa inspekcijski organ BHMACH-a sačinjava zapisnik u kojem evidentira neusaglašenosti, koji potpisuje i odgovorna osoba na radilištu. Sve neusaglašenosti evidentirane od inspekcijskih organa moraju biti otklonjene prije uzorkovanja. Svako radilište će se najmanje posjetiti na početku i na završetku radova i najmanje jednom tokom izvođenja operacija na svakoj CI/SI.

Pod neusaglašenostima, u smislu Zakona i Standarda, podrazumijevaju se sve neusaglašenosti koje ustanove i evidentiraju inspekcijski organi BHMACH-a, a koje predstavljaju kršenje Zakona, Standarda i odobrenih SOP-ova.

Kada inspekcijski organ BHMACH-a uoči neusaglašenosti na radilištu, zahtijevat će od deminerske organizacije njihovo otklanjanje odmah ili će naložiti razuman rok za otklanjanje neusaglašenosti. U cilju ispravljanja neusaglašenosti inspekcijski organi BHMACH-a mogu donijeti Rješenje o ponavljanju površine, Rješenje o zabrani daljih radova i Rješenje o oduzimanju ovlaštenja za rad.

Pisano Rješenje o ponavljanju površine i Rješenje o zabrani daljih radova donosi stručni saradnik za KK/Inspektor za KK, najkasnije 3 dana od konstatovanih neusaglašenosti. Po ovim Rješenjima deminerska organizacija može podnijeti žalbu direktoru BHMACH-a. Direktor BHMACH-a će u roku do 3 dana donijeti odluku po žalbi.

Pored navedenih Rješenja, stručni saradnik za KK/Inspektor za KK može donijeti i Rješenje o oduzimanju ovlaštenja.

U težim slučajevima, kada deminerska organizacija nije u stanju prevazići neusaglašenosti, inspekcijski organi BHMACH-a mogu pokrenuti postupak ukidanja akreditacije.

Bez organizacijske strukture, osiguranja operativnog osoblja, medicinske podrške, veze na radilištu, minimalno zahtijevane zaštitne opreme, standardom zahtijevane opreme i alata za rad u radnoj stazi ovlaštenja za rad operativnog osoblja ne mogu se započeti aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja.

Sve procedure, mjere i akcije na radilištu koje ugrožavaju bezbjednost deminerskog osoblja, okolnog stanovništva i materijalnih dobara trebaju se trenutno prekinuti i zapisnički evidentirati od strane inspekcijskih organa BHMACH-a.

Kontrolu kvaliteta radnih staza (uključujući mjerenje realne produktivnosti) vrše inspekcijski organi BHMACH-a po stručnoj procjeni što zavisi od minske situacije, broja i vrste očekivanih mina, konfiguracije terena, vegetacije i drugih uslova na terenu.

9.2. Uzorkovanje

U cilju postizanja zahtjevanog nivoa pouzdanosti za korištenje i bezbjednost krajnjih korisnika na redukovanim i očišćenim površinama potrebno je provesti postupak uzorkovanja kao završni

proces u ekstenom monitoringu i čišćenja se ne može izdati ukoliko nije izvršeno uzorkovanje u okviru eksternog monitoringa.

Uvjerjenje o izvršenom eksternom monitoringu tehničkog izviđanja i čišćenja se ne može izdati ukoliko nije izvršeno uzorkovanje u okviru eksternog monitoringa na određenoj površini i do određene dubine.

Postupak uzorkovanja se vrši nakon Izvještaja pozitivne kontrole kvaliteta faze NTI za datu CI/SI - prikupljanje i analiza informacija u toku tehničkog izviđanja.

Uzorkovanje vrši BHMAC resursima deminerske organizacije (osoblje, sredstva i oprema) ili resursima monitoring organizacije.

Veličina redukovane i očišćene površine za uzorkovanje prethodno će biti definisana koordinatama i definisana od strane Stručnog saradnika za KK – Inspektora za KK. Veličina površine za uzorkovanje iznosi 2% od redukovane površine i 2% od očišćene površine.

Uzorkovanje redukovane površine se vrši manuelno vođenjem radne staze u nizu neprekidnih uzoraka od 1 m² po koracima definisanim na osnovi IMAS-a 09.20. Prije početka uzorkovanja nije potrebno uklanjati vegetaciju sa površine za uzorkovanje.

Uzorkovanje očišćene površine vrši se manuelno u obliku kvadrata 3x3.

Uzorkovanje pregama vrši se pojedinačnim uzorcima 30 m² (10x3).

U slučaju pronalaska ES ili naznake miniranosti u netretiranoj površini, isto se obustavlja i postupak se vraća na NTI.

U slučaju pronalaska ES ili neusaglašenosti DO treba ponoviti tretiranje čitave cjeline.

Provođenje aktivnosti uzorkovanja za svaku pojedinačnu CI/SI potrebno je evidentirati u Zapisniku o provedenom eksternom monitoringu na CI/SI, Izvještaju o uzorkovanju cjeline CI/SI i skici uzorkovanja.

10. INTERNI MONITORING DEMINERSKE ORGANIZACIJE (IM DO)

Deminerska organizacija je dužna da uspostavi vlastiti sistem upravljanja kvalitetom. Sistem upravljanja kvalitetom deminerske organizacije mora biti usklađen sa zahtjevima datim u Standardu za PMA u BiH – poglavlje 4 Upravljanje kvalitetom.

Dio sistema upravljanja kvalitetom deminerske organizacije je i IM DO.

IM DO je funkcija koja DO omogućava praćenje: ispunjavanje zahtjeva kvaliteta, ispunjavanje zahtjeva sigurnosti, ispunjavanje ekoloških zahtjeva, napredovanja procesa, efikasnosti i efektivnosti procesa.

IM DO prvenstveno služi rukovodiocima DO za donošenje odluka.

DO mora u svojoj strukturi imati jednu osobu odgovornu za kvalitet i sigurnost – oficir za IM DO.

U slučaju da oficir za IM DO ne može sam ispuniti sve obaveze, u organizaciji može biti angažovano više osoba za IM koje su podređene oficiru za IM DO i moraju imati iste kvalifikacije kao i oficir za IM DO.

Ovdje su dati minimalni zahtjevi koje IM DO treba da ispuni po pitanju kvaliteta i sigurnosti operacija TI i čišćenja a koji će biti predmet monitoringa BHMAC-a na DO.

Interni monitoring deminerske organizacije je odgovoran menadžmentu deminerske organizacije. BHMAC propisuje minimalne zahtjeve koje IM DO mora ispuniti i vrši eksternu kontrolu tih zahtjeva.

Nerad ili nekvalitetan rad oficira za interni monitoring deminerske organizacije predstavlja grubo kršenje pravila struke, te čini neusaglašenost zbog koje se može zahtijevati ponavljanje tretirane površine od predhodnog monitoringa na konkretnoj CI/SI. Kontinuiran nerad ili nekvalitetan rad oficira za IM DO može za posljedicu imati prijedlog za ukidanje ovlaštenja za rad oficiru za interni monitoring deminerske organizacije. Step en angažovanja oficira za interni monitoring deminerske organizacije u aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja zavisi od obima angažovanosti kapaciteta, složenosti minske situacije i uslova na terenu, a provodit će se minimalno jednom u pet radnih dana na svakoj CI/SI i o tome će se sačiniti izvještaj.

Oficir za IM DO je obavezan provoditi kontrolu kvaliteta površine za CI/SI kroz radne staze i presjecanjem netretiranih površina između radnih staza sukcesivno napredovanju, metodom slučajnog odabira uzorka najmanje 3% redukovane (radne staze i netretirana površina) i očišćene površine.

Svaki interni monitoring se pismeno evidentira po sadržaju kontrolisanih pitanja sa nadjenim stanjem i preduzetim mjerama.

Sve kontrolisane površine od strane internog monitoringa moraju biti obilježene drvenim kolčićima sa bijelim vrhom i u crtane na skici napredovanja koju vodi vođa radilišta i skici internog monitoringa. Pronalazak ES ili nove naznake miniranosti u provođenju internog monitoringa zahtjeva obaveznu prijavu navedene situacije BHMAC-u u cilju donošenja daljih odluka (pronalazak ES ili druge greške od strane internog monitoringa DO, koji je prijavljen BHMAC-u uz dokumentovane mjere koje su preduzete u cilju sprečavanja ponavljanja, ne predstavlja neusaglašenost u smislu eksternog monitoring BHMAC-a).

Detaljniji način obavljanja IM definisan je u SOP-u DO.

11. MONITORING NAD DEMINERSKIM ORGANIZACIJAMA OD STRANE DONATORA

Monitoring od strane donatora mogu da vrše organizacije za monitoring nad deminerskim organizacijama koje angažuje donator radova i koje za to imaju propisanu akreditaciju od strane BHMAC-a. Monitori donatora na radilištu zaposleni u ovim organizacijama moraju imati završeni kurs za monitore ili kurs za monitoring i propisano ovlaštenje BHMAC-a. Organizacije za monitoring ne mogu obavljati poslove koje su u isključivoj nadležnosti BHMAC-a i njegovih organa. Monitori na radilištu su obavezni da o svojim zapažanjima upoznaju inspekcijske organe BHMAC-a tokom njihove posjete radilištu.

12. PRIMOPREDAJA OČIŠĆENE I REDUKOVANE POVRŠINE

Primopredaja očišćene i redukovane površine na CI/SI vrši BHMAC po uspješno završenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja, nakon čega BHMAC i deminerska organizacija sastavljaju Zapisnik o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja CI/SI sa prilogima (Prilog 6).

Iz priloga deminerske organizacije i inspekcijskih organa BHMAC-a treba biti vidljiv tok i kvalitet izvođenja zadatka preko dnevnih izvještaja, obavijest o prikupljanju informacija o miniranosti tokom TI, izvještaja i zapisnika unutarnjeg i vanjskog monitoringa kao i uspješno završenog uzorkovanja. Prilozima se potvrđuje da su greške ispravljene i zahtijevane korekcije uspješno obavljene.

Deminerska organizacija vrši na terenu obilježavanja i mjerenja očišćene i redukovane površine, a inspekcijski organi BHMAC-a vrše provjeru tačnosti. Inspekcijski organi BHMAC-a i deminerska organizacija će upoznati predstavnika vlasti/krajnjeg korisnika sa rezultatima svake pojedinačne CI/SI o čemu će se sastaviti Zapisnik (Prilog 7).

Uvjerenje o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja (Prilog 8) izdaje BHMAC nakon tehničkog izviđanja i čišćenja kompletnog MSP, i isto predstavlja potvrdu kontrole kvaliteta rada koju su kroz procedure monitoringa i uzorkovanja utvrdili inspekcijski organi BHMAC-a. Svrha izdavanja Uvjerenja je pružanje tačnih i jasnih detalja o provođenju procedura rada i kontrole kvaliteta deminerske organizacije koja je izvodila tehničko izviđanje i čišćenje.

Površina je očišćena kad su sa iste uklonjena ili uništena sva ES. Sa navedene površine moraju biti uklonjeni svi dijelovi od ES, kao što su sistemi paljenja (upaljači), udarne kapisle i ostali predmeti koji predstavljaju mogućnost prouzrokovanja eksplozije.

Površina treba biti očišćena od ES do dogovorne dubine, kako bi odgovarala namijenjenoj upotrebi, ali ne manje od 10 cm.

13. IZVJEŠTAVANJE, DOKUMENTACIJA I EVIDENCIJE

U toku procesa tehničkog izviđanja i čišćenja deminerska organizacija će koristiti, voditi i čuvati na radilištu, stalno ili određeno vrijeme sljedeće neophodne izvještaje, evidencije i dokumentaciju:

1. **Standardne operative procedure (SOP) DO**, usklađene sa Standardom BiH i odobrene kroz proces akreditacije od strane BHMACH-a.
2. **Vodič za NUS**. Obavezan kod organizacija koje se bave operacijama UES.
3. **Izvještaj o NTI/Operativni plan za SI/CI**. Podaci iz baze podataka BHMACH-a o SOPO/POPO dobijeni kroz NTI izviđanjem i pohranjivanjem podataka iz drugih izvora.
4. **Lične deminerske knjižice-akreditacije i važeća ovlaštenja BHMACH-a za obavljanje poslova deminiranja angažiranog osoblja na radilištu**.
5. **Dnevni izvještaj ili dnevnik rada**, u kojem se evidentiraju: ID broj, lokacija, datum i aktivnosti tima u toku dana (prema objašnjenju za popunjavanje datom uz obrazac u Prilogu 9), dnevna kontrola kvaliteta (kako i od koga), dnevna produktivnost, broj nađenih ES, podaci o metodama uništavanja i utrošenim sredstvima, te potpisom vođe tima. Čuva se na radilištu do kraja zadatka.
6. **Zapisnik o prikupljanju informacija tokom TI**.
7. **Evidencija osobnih podataka**, za osoblje na radilištu sa imenima i prezimenima, matičnim brojem, krvnom grupom, alergijama i adresama stanovanja sa telefonskim brojem.
8. **Evidencija posjetitelja**, sa datumom i vremenom posjete, imenom i prezimenom, podacima koga predstavlja, krvnom grupom, alergijama i rubrikom za potpis.
9. **Evidencija o stanju detektora**, sa vrstom, brojem, dnevnom provjerom kvaliteta otkrivanja UPMAH-3 (vrijeme i dubina otkrivanja) i ispravnosti od strane vođe tima i drugim podacima koje odredi organizacija.
10. **Plan medicinske evakuacije (MEDEVAC)**.
11. **Izvještaj o internom monitoringu**, sa ID brojem zadatka, lokacijom, datumom i vremenom kontrole, kontroliranim pitanjima, nađenim stanjem, poduzetim mjerama, podacima o osobi koja je kontrolirala i drugim što odredi organizacija. Čuva se na radilištu do kraja zadatka.
12. **Evidencija o stanju eksploziva i sredstava za iniciranje na radilištu**, sa podacima o utrošku.
13. **Dnevni izvještaj o mašinskoj pripremi zemljišta**, sa podacima o zadatku, vrsti mašine, dnevnom radu minostroja, ostvarenoj dnevnoj produktivnosti, skicom i obilježenim približnim mjestima eksplozije, vrsti aktiviranog ES (ako se prepozna) i dr. što odredi organizacija. Izvještaj vodi organizacija koja izvodi radove sa mašinom.
14. **Karton akreditacije za pregu**, sa podacima o kerovođi, psu i vremenu važenja akreditacije.
15. **Dnevni izvještaj o pregiranju**, sa podacima o zadatku, pregi, dnevnoj produktivnosti, skici sa približnim mjestima i rezultatima indikacije i dr. što odredi

organizacija. Izvještaj popunjavaju kerovođe organizacija koje izvode pregiranje i predaju vođi grupe / odjeljenja.

16. **Izvedbeni plan.** Popunjava deminerska organizacija i dostavlja BHMACH-u minimalno sedam dana prije početka rada na zadatku. Ukoliko se realizacija MSP-a prati i monitoringom nad DO, plan se dostavlja i monitoring organizaciji. U slučaju bilo kakvih promjena (datuma i angažiranja kapaciteta van plana), deminerska organizacija će pismeno obavijestiti RU BHMACH-a koji prati zadatak. Primjerak plana dat je u Prilogu 10.
17. **Sedmični izvještaj** o aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja za BHMACH. Popunjava deminerska organizacija i dostavlja BHMACH-u svakog ponedjeljka za prethodnu sedmicu do 16.00 sati. Izvještaj se šalje poštom, faksom, ili E-mail-om, a služi za praćenje aktivnosti deminiranja na pojedinačnim zadacima, planiranje i vršenje eksternog nadzora i predviđanja vremena mogućeg završetka rada na SI/CI. Primjerak izvještaja dat je u Prilogu 11.
18. **Inicijalni izvještaj o nesreći od ES.** Radi se i dostavlja BHMACH-u nakon deminerske i drugih minskih nesreća, shodno objašnjenjima datim u Prilogu 12.
19. **Stručni izvještaj o ES.** Radi se po potrebi i prilaže uz *Izjavu* o čišćenju površine. Za neobična i neidentificirana ES treba priložiti fotografije iz više uglova i sa uspoređivanjem nekog predmeta kome su poznate dimenzije, kako bi se mogla odrediti veličina. Primjerak izvještaja dat je u Prilogu 13.
20. **Dnevni izvještaj monitoringa (ako je vršen).** Sadrži podatke koje zahtijeva ugovarač u pogledu sigurnosti, kvaliteta i produktivnosti izvođenog deminerskog zadatka. Radi se za potrebe naručioca (ugovarača). Primjerak se daje deminerskoj organizaciji i čuva na radilištu do kraja zadatka, a potom priključuje uz Zapisnik o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja CI/SI.
21. **Zapisnik o provođenju eksternog nadzora na deminerskom radilištu inspeksijskih organa BHMACH-a.** Čuva se na radilištu do kraja zadatka.
22. **Police osiguranja.** Original ili ovjerena kopija.

Sva dokumentacija, izvještaji i evidencije koje se ustroje i završe na deminerskom radilištu arhiviraju se u organizaciji i koriste za izvještaje ili prilažu uz Zapisnik o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja CI/SI.

14. SISTEM VEZA

Da bi se planiralo, rukovodilo, koordiniralo i kontroliralo procesom operacija tehničkog izviđanja i čišćenja, potrebno je obezbijediti siguran i pouzdan sistem veze, voditi neophodne evidencije i standardizirati izvještavanje.

Operacije TI i čišćenja se ne mogu provoditi bez odgovarajućeg pouzdanog sistema veze između osoblja na terenu i operativnog centra deminerske organizacije. Vođenje evidencija sa jasnim i sažetim informacijama o toku i realizaciji planiranih zadataka, te njihovog pohranjivanja u bazu podataka BHMACH-a, pomaže u praćenju efikasnosti i planiranju daljnjih aktivnosti programa deminiranja u BiH.

Sve deminerske organizacije koje se bave čišćenjem mina i uklanjanjem NUS-a moraju obezbijediti pouzdan sistem veze, pri čemu je neophodno uspostaviti sljedeće principe:

- a) Korištenje utvrđenih pravila discipline, jasnoće i kratkoće prijenosa informacija sredstvima veze od strane svih korisnika.
- b) Upotreba organiziranog sistema pozivnih znakova.
- c) Odgovornost mobilnih stanica u uspostavi i održavanju komunikacije sa baznom stanicom i da iste provjeravaju u toku rada minimalno jednom u sat vremena.
- d) Obučenost operatera za uspješnu uspostavu i korištenje uspostavljene radio veze za odgovarajuće potrebno vrijeme u toku dana i godine.

Da bi se operacije koordinirale i kontrolirale, potrebno je koristiti raspoložive sisteme veze, i to:

- a) **Državna mreža sistema veza.** U ovu mrežu spada: redovni telefonski sistem, mobilni telefonski sistem i satelitski sistem. Ovo je operativna mreža sistema veza koja se koristi unutar strukture BHMACH-a, deminerskih organizacija, kao i između njih i drugih učesnika.
- b) **Veza na radilištu.** Ovo je veza unutar radilišta između rukovoditelja radilišta i vođe tima; u okviru odjeljenja minimalno vođa tima i medicinar.

Frekvencije za HF i VHF radio veze treba uskladiti sa organima vlasti na teritoriji, kako bi se izbjeglo ometanje i dupliranje veza sa drugim učesnicima.

15. ZAHTJEVI KVALITETA I SIGURNOSTI U TEHNIČKOM IZVIĐANJU I ČIŠĆENJU

Zahtjevi kvaliteta i sigurnosti u tehničkom izviđanju i čišćenju podrazumjevaju razuman nivo napora da se odgovarajućim tehničkim metodama i procedurama lociraju na terenu dokazi miniranosti, da se odrede granice minirane površine, ako ona postoji, ili da se ukloni sumnja na ES (mine i dr.) na površini za koju se odnose dokazi miniranosti.

Uslov za završetak procesa vraćanja površine u domenu tehničkog izviđanja i čišćenja je da su „uloženi svi razumni naponi“, te da se može s velikim povjerenjem zaključiti da ne postoje dokazi miniranosti na određenoj površini.

Eksterni monitoring koji provodi BHMAC nad deminerskim organizacijama u tehničkom izviđanju i čišćenju obuhvata monitoring:

- a) Povezivanja sa lokalnom zajednicom;
- b) Izvedbenog plana;
- c) Procedura u radnim stazama;
- d) Donošenja odluka u tehničkom izviđanju i čišćenju;
- e) Dokumentovanja;
- f) Izvještavanja;
- g) Internog monitoringa;
- h) Uzorkovanja;
- i) Završne dokumentacije.

15.1. Vrste neusaglašenosti

TI i čišćenje je aktivnost koja je u mnogim aspektima normirana kroz zahtjeve kvaliteta, i zahtjeve sigurnosti i ostale zahtjeve.

Monitoring BHMAC-a nad DO predstavlja provjeru ispunjavanja standardom postavljenih zahtjeva, prije početka operacija TI i čišćenja, u toku operacija i po završetku operacija.

Svako neispunjavanje zahtjeva predstavlja neusaglašenost sa tim zahtjevom.

Za svaku utvrđenu neusaglašenost treba da postoji definisan postupak koji se provodi kod utvrđivanje te neusaglašenosti. Neusaglašenost se otklanja, a uzrok analizira kako ne bi došlo do ponavljanja neusaglašenosti.

Zbog velikog broja zahtjeva kvaliteta, zahtjeva sigurnosti i ostalih zahtjeva, nepraktično bi bilo propisivanje postupanja za svaku neusaglašenost, pa se neusaglašenosti grupišu po vrstama, a za svaku vrstu neusaglašenosti propisuje postupanje.

Slijedi tabela u kojoj su date vrste neusaglašenosti i propisano postupanje za svaku vrstu neusaglašenosti.

Vrsta neusaglašenosti	Opis vrste neusaglašenosti	Postupanje u slučaju neusaglašenosti
1	Neusaglašenost sa zahtjevom sigurnosti kod koje se mogu nastaviti radovi uz davanje roka za otklanjanje neusaglašenosti	Ukoliko se uzrok neusaglašenosti može otkloniti odmah, BHMAL nalaže otklanjanje uzroka neusaglašenosti. Ukoliko se uzrok neusaglašenosti ne može otkloniti odmah, BHMAL nalaže razuman rok za otklanjanje uzroka neusaglašenosti. DO organizacija nastavlja radove TI i čišćenja, preduzima aktivnosti na otklanjanju uzroka neusaglašenosti. Ukoliko DO ne otkloni uzrok neusaglašenosti po nalogu BHMAL-a (odmah ili u datom roku) BHMAL donosi pisano rješenje o zabrani radova na TI i čišćenju na istrazi na kojoj je utvrđena neusaglašenost. Ukoliko je doneseno rješenje o zabrani radova, DO je obavezna poduzeti aktivnosti na otklanjanju uzroka neusaglašenosti. Nakon što DO obavjesti BHMAL o otklanjanju uzroka neusaglašenosti i načinu otklanjanja BHMAL odobrava nastavak radova na datoj istrazi.
2	Neusaglašenost sa zahtjevom sigurnosti kod koje se ne mogu nastaviti radovi do otklanjanja neusaglašenosti	BHMAL nalaže trenutno zaustavljanje radova na istrazi na kojoj je neusaglašenost utvrđena i otklanjanje uzroka neusaglašenosti. Ukoliko se uzrok neusaglašenosti može otkloniti u toku posjete BHMAL-a i DO otkloni uzrok neusaglašenosti, BHMAL će dozvoliti nastavak radova. Ukoliko se uzrok neusaglašenosti ne može otkloniti u toku posjete BHMAL-a, DO zaustavlja radove na datoj istrazi, i preduzima mjere radi otklanjanja uzroka neusaglašenosti. Nakon otklanjanja uzroka neusaglašenosti DO obavještava BHMAL o načinu na koji je uzrok neusaglašenosti otklonjen, a BHMAL odobrava nastavak radova na datoj istrazi, nakon provjere načina i sveobuhvatnosti uklonjenih neusaglašenosti.

3	Neusaglašenost sa zahtjevom kvaliteta kod koje se mogu nastaviti radovi	Ukoliko se uzrok neusaglašenosti može otkloniti odmah, BHMAL nalaže otklanjanje uzroka neusaglašenosti. Ukoliko se uzrok neusaglašenosti ne može otkloniti odmah, BHMAL nalaže razuman rok za otklanjanje uzroka neusaglašenosti. DO organizacija nastavlja radove TI i čišćenja, otklanja uzrok neusaglašenosti. Ukoliko DO ne otkloni uzrok neusaglašenosti po nalogu BHMAL-a (odmah ili u datom roku) BHMAL donosi rješenje o zabrani radova TI i čišćenja na istrazi na kojoj je utvrđena neusaglašenost. Nakon što DO obavjesti BHMAL o otklanjanju uzroka neusaglašenosti i načinu otklanjanja BHMAL odobrava nastavak radova na datoj istrazi.
4	Neusaglašenost sa zahtjevom kvaliteta koja zahtjeva ponavljanje tretirane površine od prethodne posjete	BHMAL nalaže zaustavljanje napredovanja TI i čišćenja na istrazi na kojoj je utvrđena neusaglašenost i ponavljanje TI i čišćenja na površinama tretiranim od prethodne posjete. DO analizira uzroke koji su doveli do neusaglašenosti i preduzima mjere kojima će se spriječiti ponavljanje neusaglašenosti, a o utvrđenim uzrocima i preduzetim mjerama obavještava BHMAL.
5	Neusaglašenost sa zahtjevom kvaliteta koja zahtjeva ponavljanje tretirane površine na CI/SI na kojoj je utvrđena neusaglašenost (kritična neusaglašenost)	BHMAL nalaže zaustavljanje napredovanja TI i čišćenja na istrazi na kojoj je utvrđena neusaglašenost i donosi pisano rješenje o ponavljanje TI i čišćenja na istrazi na kojoj je utvrđena neusaglašenost. DO analizira uzroke koji su doveli do neusaglašenosti i preduzima mjere kojima će se spriječiti ponavljanje neusaglašenosti, a o utvrđenim uzrocima i preduzetim mjerama obavještava BHMAL. Ukoliko DO odbije da izvrši ponavljanje TI i čišćenje donosi se Rješenje o zabrani izvođa radova.

15.2. Tabelarni pregled pojedinačnih zahtjeva kvaliteta i sigurnosti u tehničkom izviđanju i čišćenju

Tokom TI i čišćenja DO je obavezna zadovoljiti pojedinačne zahtjeve kvaliteta i sigurnosti. Zahtjevi se odnose na svaku konkretnu CI/SI unutar predmetnog MSP.

Radi preglednosti u tabeli koja slijedi navedeni su pojedinačni zahtjevi kvaliteta i sigurnosti većinom u formi pitanja sa navedenom šifrom zahtjeva i vrstom neusaglašenosti.

ŠIFRA ZAHTJE VA	POJEDINAČNI ZAHTJEVI KVALITETA I SIGURNOSTI U TEHNIČKOM IZVIĐANJU I ČIŠĆENJU	VRSTA NEUSAGLAŠ ENOSTI
1. <u>Sistem veze</u>		
1.1.	Da li i funkcioniše veza između vođe tima i operativnog (regionalnog) centra deminerske organizacije.	1
1.2.	Da li funkcioniše veza između vođe tima i medicinara.	2
2. <u>Medicinska podrška</u>		
2.1.	Da li je vođa tima upoznao članove tima sa planom MEDEVAC, najbližim putevima i medicinskim ustanovama-bolnicom.	1
2.2.	Da li se vrši vježba hitne medicinske pomoći i evakuacije (CASEVAC) i da li se evidentira.	1
2.3.	Da li je primijenjena medicinska podrška na radilištu organizovana u skladu sa SOP- om DO i da li po procjeni zadovoljava potrebe.	2
2.4.	Da li je medicinar stalno prisutan na lokaciji CI/SI i da li je uvezan u vezu na radilištu.	2
2.5.	Da li je medicinar stručna osoba sa potrebnim kvalifikacijama.	2
2.6.	Da li je medicinar opremljen odgovarajućom medicinskom opremom.	2
2.7.	Da li u namjensko sanitetsko vozilo mogu stati nosila u rasklopljenom stanju.	2
2.8.	Da li postoji namjensko vozilo samo za potrebe medicinske evakuacije i da li je spremno za upotrebu.	2
3. <u>Lična zaštitna oprema</u>		
3.1.	Da li je svo osoblje opremljeno ličnom zaštitnom opremom.	2
3.2.	Da li vizir odgovara zahtjevima Standarda za PMA BiH.	2
3.3.	Da li pancirni prsluk odgovara zahtjevima Standarda PMA	2

	BiH.	
3.4.	Da li je svo osoblje pravilno koristi ličnu zaštitnu opremu.	1
<u>4. Alati i oprema za rad</u>		
4.1.	Da li su alat i oprema skladišteni u predviđenom prostoru za skladištenje i da li se u blizini nalazi površina bez metala za testiranje detektora.	3
4.2.	Da li se koriste dopušteni i ispravni alati za rad u POPO/SOPO, nepregledanom dijelu radne staze, odnosno ispred bazne letve.	3
4.3.	Da li pipalice odgovaraju zahtjevima Standarda BiH (minimalna dužina radnog dijela 20 cm).	3
4.4.	Da li se koriste metal-detektori odobreni od BHMACH-a (otkrivaju UPMAH-3 na minimalnoj dubini od 10 cm, odnosno visini od 13 cm).	3
4.5.	Da li je kontrolirani detektor-i ispravan-i (otkriva-ju UPMAH-3 ukopan u tlo-zemlju na dubini od 10 cm, odnosno visini 13 cm).	3
4.6.	Da li se vrši testiranje i evidentiranje ispravnosti detektora od strane vođe tima prije početka rada i nakon zamjene baterija u određenoj površini za testiranje.	3
4.7.	Da li u opremi postoji konopac (min. dužine 50 m) sa kukom za povlačenje ES (mine i dr.), ako DO samostalno vrši uništavanje ES.	3
4.8.	Da li u opremi postoji oprema za uništavanje (kabal min.dužine 150 m, mašina za paljenje, kliješta za stezanje detonatora), ako DO samostalno vrši uništavanje ES.	3
<u>5. Vozila</u>		
5.1.	Da li su ostala vozila tima ispravna i smještena u području za parkiranje i parkirana u pravcu izlaza.	3
<u>6. Deminersko radilišta</u>		
6.1.	Da li je izvršena pravilna postavka i obilježavanje radilišta i da li su zastupljeni zahtjevi u pogledu sigurnosti između operativnog i sigurnog (administrativnog) dijela.	1
6.2.	Da li su određene namjenske površine i reference na radilištu pravilno obilježene.	1
6.3.	Da li su putevi ili staze koje koristi stanovništvo u području CI/SI od mjesta aktivnosti TI i čišćenja zatvoreni u vrijeme rada.	1

<u>7. Vođa tima</u>		
7.1.	Da li je vođa tima pred početak rada informisao tim i dao jasne i konkretne zadatke za rad.	3
7.2.	Da li vođa tima kontroliše rad operativnog dijela i blagovremeno preduzima akcije koje su mu u SOP-u određene i evidentira isto u dnevnom izvještaju.	3
<u>8. Metode rada</u>		
8.1.	Da li se svakodnevno prije početka rada provjerava ostavljeno stanje radilišta od prethodnog dana, a posebno pristupne staze (ili staza), sigurna staza i dostignute linije radnih staza.	1
8.2.	Da li se pravilno provode osnovne procedure manualnog deminiranja u odnosu na lokalne uslove terena.	3
8.3.	Da li se vegetacija siječe na visinu od 5 cm i niže.	3
8.4.	Da li se posječena vegetacija odlaže na sigurnu površinu (iza deminera ili u prethodno čišćenu stazu).	3
8.5.	Da li se radi prevjes u radnoj stazi u stranu napredovanja.	3
8.6.	Da li se detektorom prelazi u skladu sa procedurama definisanim za manuelne operacije.	3
8.7.	Da li se vrši kontrola funkcionalnosti rada detektora svakih 10 minuta rada.	3
8.8.	Da li se istraživanje tačke signala metal-detektora vrši pipalicom ili odmah otkopavanjem i da li ima tragova otkopavanja kada se pipalicom utvrdi nepoznati predmet.	3
8.9.	Da li se provodi pravilan rad pipalicom.	3
8.10.	Da li se provodi pravilna procedura kada se otkrije potezna žica	3
8.11.	Da li se sav nađeni metal u radnoj stazi (na površini i kod istraživanja signala metal-detektora) ostavlja u jamu za metal ili drugo očišćeno i obilježeno mjesto za prikupljanje metalnog otpada.	3
8.12.	Da li se smjene ili odmori deminera vrše nakon maksimalno 30 minuta rada.	3
8.13.	Da li demineri neposredno (efektivno) dnevno rade do 5 radnih sati.	3
8.14.	Da li se vrši propisno praćenje i podrška deminera u radnim stazama (od strane deminera broj dva ili vođe tima, odnosno njegovog zamjenika).	1

8.15.	Kada se pronađe ES da li se izvodi pravilan daljnji postupak.	1
8.16.	Da li se održavaju minimalne sugurnosne udaljenosti između deminera u susjednim radnim stazama, između deminera u sastavu dvojaca i između deminera i prega (POEK timova).	1
8.17.	Da li je od mehaničke pripreme zemljišta ili spaljivanja rastinja prošlo minimalno 5 dana do upotrebe prega.	3
8.18.	Da li površinu jednog boksa pretražuju minimalno dvije prege da bi se površina proglasila čistom.	4
8.19.	Da li je kod upotrebe POEK-a kerovođa pravilno uzeo u obzir pravac vjetra.	3
8.20.	Da li POEK sluša komande kerovođe i da li intenzivno njuši površinu za pretragu.	3
8.21.	Da li POEK pravilno pretražuje cjelokupnu površinu boksa, shodno procedurama datim u SOP-u.	3
8.22.	Da li se u pretrazi površina sa pregom poštuju mjere sigurnosti i ograničenja upotrebe POEK-a.	2
8.23.	Da li se nakon indikacije POEK-a vrši pravilno markiranje i daljnji postupak u otkrivanju date indikacije.	3
8.24.	Da li u slučaju nenalaženja ES na mjestu indikacije deminer istraži šire područje od najmanje jednog metra naprijed i lijevo i desno od indikacije.	3
8.25.	Da li POEK ima odgovarajuću opremu (transportni kafez i dr.) i da li se vodi dnevno održavanje i briga za POEK-a.	3
8.26.	Da li u mašinskoj pripremi tehničkog izviđanja mašina zadovoljava zahtjeve Standarda BiH.	3
8.27.	Da li u mašinskoj pripremi za čišćenje mašina kvalitetno uznemirava tlo da se iza toga mogu koristiti i prege.	3
8.28.	Da li organizacija koja nije POEK organizacija angažuje prege bez vođe grupe za pregiranje.	3
8.29.	Da li se kod mehaničke pripreme zemljišta poštuje minimalan preklop radne staze propisan Standardom za PMA u BiH.	3
<u>9. Obilježavanje</u>		
9.1.	Da li su svi kolčići na radilištu povezani trakom.	1
9.2.	Da li su kolčići u radnoj i stazi minimalne visine 0,5 m obojeni	1

	crvenim vrhom i povezani trakom u visini tla na maksimalnom razmaku koji je propisan od 5 m.	
9.3.	Da li se koriste veći kolčići (visine 1,2-1,5 m) na razmaku do maksimalno 6 m sa crvenim vrhom od mjesta (pristupne staze) odakle je obavezno nošenje zaštitne opreme.	1
9.4.	Da li se za obilježavanje ostalih površina radilišta u sigurnoj zoni koriste veći kolčići sa bijelim vrhom (ukoliko je okolo SOPO tada se i za ove površine trebaju koristiti kolčići sa crvenim vrhom).	1
9.5.	Da li se u slučaju nemogućnosti korištenja kolčića pravilno koristi alternativa kolčićima.	1
9.6.	Da li se za mjesta nađenih i uništenih ES koriste mali kolčići sa žutim vrhom.	1
9.7.	Da li se za rad koristi i da li je odgovarajuća bazna letva.	3
9.8.	Da li se sve radne staze obilježavaju u širini od 1 m.	3
9.9.	Da li je pristupna staza i sigurna staza minimalne širine 2 m.	1
9.10.	Da li je izvršeno minimalno završno obilježavanje osnovne tačke i lomnih tačaka sa trajnim markerima, i svakih 50 m pravca sa polutrajnim markerima shodno ovom Standardu za PMA u BiH.	1
9.11.	Da li je nakon završetka zadatka (MSP) preostala minirana površina, koja graniči sa očišćenom i redukovanom površinom obilježena polutrajnom ili trajnom ogradom za označavanje minskih polja.	3
9.12.	Da li skica napredovanja na istrazi odgovara stvarnom stanju na SI/CI.	3
<u>10. Uništavanje</u>		
10.1.	Da li se vrši uništavanje ES načelno na licu mjesta ili na drugim namjenskim mjestima za uništavanje uz primjenu odgovarajuće opreme i sredstava od strane organizacije koja je akreditovana za uništavanje sa kojom izvođač ima zaključen ugovor o uništavanju.	2
10.2.	Da li nakon otkrivanja ES daljnju akciju za uklanjanje preuzima vođa tima.	1
10.3.	Da li je vođa tima dobro procijenio stepen rizika kod uništavanja na licu mjesta ili na drugom namjenskom mjestu za uništavanje.	1
10.4.	Da li je otkrivena mina u TI obilježena i ostavljena radi uvida i	1

	evidencije inspektora.	
10.5.	Da li se u slučaju nemogućnosti uništavanja ES na licu mjesta vrši prethodno povlačenje, a potom osiguranje i razoružanje, do prenošenja i uništenja na drugom namjenskom mjestu za uništavanje.	1
10.6.	Da li se poduzimaju sve propisane sigurnosne udaljenosti i mjere za sigurno uništavanje ES uključujući i zaštitne radove.	1
10.7.	Da li vođa tima lično rukovodi uništavanjem i da li tim uništava ona ES za koja je ovlašten, odnosno za koja ima stručno osoblje.	2
10.8.	Da li su lokalne vojne ustanove, policijske stanice i okolno stanovništvo obaviješteni o uništavanju.	2
<u>11. Eksploziv</u>		
11.1.	Da li se preduzimaju sve potrebne mjere sigurnosti prilikom dnevnog prevoženja eksploziva za tim.	2
11.2.	Da li se na radilištu (ili drugom namjenskom osiguranom mjestu) vrši propisno skladištenje dnevnih količina eksploziva za uništavanje.	2
11.3.	Da li tim posjeduje eksplozivna sredstva za izradu punjenja za uništavanje.	2
11.4.	Da li je ažurna evidencija o količinama eksploziva i drugih inicijalnih sredstava za uništavanje.	1
<u>12.Evidencije i izvještaji</u>		
12.1.	Da li se vode i da li postoje neophodne evidencije i izvještaji na radilištu i to: važeći SOP deminerske organizacije,	3
12.2.	Izvedbeni plan i set projektne dokumentacije za provođenje PMA na MSP-u	3
12.3.	Dnevni izvještaj sa skicom napretka na SI/CI	3
12.4.	Dnevni izvještaj o pregiranju	3
12.5.	Dnevni izvještaj o mašinskoj pripremi zemljišta	3
12.6.	Evidencija ličnih podataka	1
12.7.	Evidencija posjetitelja	1
12.8.	Evidencija o dnevnom testiranju detektora	3
12.9.	Plan medicinske evakuacije (MEDEVAC)	2

12.10.	Evidencija o stanju eksploziva	3
12.11.	Izveštaji Internog monitoringa deminerske organizacije sa skicom IM	3
12.12.	Ovlaštenja za obavljanje deminiranja i deminerske knjižice-akreditacije	3
12.13.	Polica osiguranja	1
12.14.	Izveštaj o uništavanju ES	3
12.15.	Odobrenje nadležnih organa za prevoz eksploziva	3
12.16.	Kartoni o akreditaciji PREGA i mašina	3
12.17.	Izveštaj o prikupljanju informacija tokom TI i čišćenja	3
12.18.	Obavijest o prikupljanju informacija o miniranosti tokom TI	3
<u>13. Kontrola kvaliteta očišćene površine</u>		
13.1.	Da li primijenjenom metodom-ama i utvrđenim kvalitetnim radom u toku monitoringa očišćena površina daje povjerenje u kvalitet i sigurnost korištenja.	4
13.2.	Da li je osoba za IM iz deminerske organizacije vršila interni monitoring u proteklih pet radnih dana i o tome ostavila na radilištu pismeni izvještaj.	4
13.3.	Da li je osoba za interni monitoring iz deminerske organizacije vršila provjeru očišćene površine, odnosno istražnih staza i netretiranih površina između radnih staza uzorkovanjem u procentu propisanim Standardom za PMA u BiH i to evidentirala na skici napretka zadatka i skici IM i obilježila na radilištu.	4
13.4.	Da li su zapažanja i uzorkovanje osobe za interni monitoring kvalitetna i da li su predložene i preduzete mjere	4
13.5.	Da li je sa kvalitetom čišćenja i sigurnosti deminerskog osoblja zadovoljan monitor (ako je angažovan) i analiza njegovih zapažanja za protekli period od posljednje inspekcije.	4
13.6.	Da li u periodu od prethodne kontrole realna produktivnost daje povjerenje u sigurnost i kvalitet čišćenja.	4
13.8.	Pronalaženje ES do dubine od 10 cm tokom eksternog monitoringa ili uzorkovanja očišćene površine.	5
13.9.	Pronalaženje svakog eksplozivnog razbijenog dijela ES ili mine (uključujući municiju kalibra 20 mm i više) koji sadrže upaljač sa dijelom eksploziva ili samo upaljač.	5

13.10.	Svaki signal odobrenog metal detektora do dubine od 10 cm koji nije otkopan, a istragom signala pipalicom i otkopavanjem se otkrije predmet koji ima dimenzije koje su u prečniku 5 cm i više, odnosno 3 cm i više ukoliko se očekuje mina „goraždanka“.	5
13.11.	Svaka veća razbijena količina eksploziva od 15 grama do dubine od 10 cm otkrivena u površinama koje su pretražene pregama.	5
13.12.	Svaki signal metal detektora u tlu koji ne dozvoljava upotrebu pipalice, a otkopavanjem se otkrije metal u dubini od 10 cm (ili većoj zavisno od ugovora).	5
<u>14. Ostale neusaglašenosti</u>		
14.1.	Rad pod uticajem alkohola ili psihotropnih supstanci.	3
14.2.	Ometanje, onemogućavanje ili spriječavanje ovlaštenog lica u vršenju monitoringa.	3
14.3.	Angažovanje ljudskih resursa koji nisu iz organizacijske strukture izvođača ili nema odgoavajućeg ugovora sa drugom organizacijom.	3
14.4.	Angažovanje materijalnih resursa koji nisu u vlasništvu ili zakonitom posjedu izvođača ili nema odgoavajućeg ugovora sa drugom organizacijom.	3
14.5.	Organizacija nije akreditovana za aktivnosti PMA po primjenjenim metodama i sadržaju specifičnih djelatnosti.	2
14.6.	Uništavanje materijalnih dokaza i davanje lažnih iskaza u postupku istrage deminerske nesreće.	2

16. ULOGE U PROCESU TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA

U skladu sa Zakonom o deminiranju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02) Centar za uklanjanje mina u BiH:

- a) priprema standard za TI i čišćenje u procesu vraćanja površine;
- b) akreditira organizacije sposobne za provođenje TI i čišćenje;
- c) primjenjuje osiguranje i kontrolu kvaliteta u procesu TI i čišćenja;
- d) priprema dokumentaciju za TI i čišćenje (izvještaj o NTI);
- e) sarađuje sa lokalnom zajednicom u cilju prezentovanja aktivnosti i prikupljanja novih informacija, te stvaranja povjerenja zajednice u površinu koja će se vratiti na korištenje;
- f) osigurava pristup podacima svim stranama u procesu;
- g) ažurira bazu podataka na osnovu prikupljenih i dokumentovanih podataka kroz TI.

U skladu sa Zakonom o deminiranju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02), deminerske organizacije koje provode TI i čišćenje:

- a) pribavljaju akreditaciju neophodnu za provođenje TI i čišćenje;
- b) izrađuju vlastiti SOP za provođenje TI i čišćenje;
- c) primjenjuju usvojene standarde za TI i čišćenje;
- d) zajedno sa BHMACH-om sarađuju sa lokalnom zajednicom u cilju prezentovanja aktivnosti i prikupljanja novih informacija, te stvaranja povjerenja zajednice u površinu koja će se vratiti na korištenje.

17. PRILOZI**PRILOG 1****OBAVIJEST O PRIKUPLJANJU INFORMACIJA O MINIRANOSTI TOKOM TI¹**

OPŠTI PODACI ZA MSP	
RU BHMACH-a	
NAZIV MSP	
BROJ I NAZIV CI/SI	
OPĆINA/KANTON	
ANGAŽOVANA DEMINERSKA ORGANIZACIJA	
OPIS OBAVIJESTI	
- Popunjava predstavnik deminerska organizacije - Popunjava se ručno ili elektronski - Naveći sve detalje informacije	

Datum: _____

Obavijest predao:

Obavijest primio:

Predstavnik deminerske organizacije

Predstavnik BHMACH-a

(ime prezime i potpis)

(ime prezime i potpis)

¹ Ova obavijest je se mora dostaviti i kada nema prikupljenih informacija (prazna) potpisana od strane deminerske organizacije kao prilog uz završnu dokumentaciju.

PRILOG 2

MINIMALNE SIGURNOSNE UDALJENOSTI NA RADILIŠTU

Red .broj	SITUACIJA	Minimalna udaljenost (m)	Primjedbe
1.	Više od jedne radne staze.	25	Minimalna zaštitna odjeća.
2.	Dvojac u radnoj stazi.	25	Minimalna zaštitna odjeća.
3.	Dnevno skladište eksploziva i ostale površine	50	
4.	Površina za parking vozila i medicinara, i površina koja se deminira.	100	
5.	Kontrolna točka, površina za odmor i skladištenje opreme, i površina koja se deminira.	100	

NAPOMENA: Navedene minimalne sigurnosne udaljenosti nisu i sigurne te ih je ovisno o situaciji potrebno povećati.

SIGURNOSNE UDALJENOSTI KOD UNIŠTAVANJA NEKIH VRSTA ES

Red . broj	VRSTA EKSPLOZIVNIH SREDSTAVA	Udaljenost rasprskavanja gelera (m)	Sigurnosna udaljenost (m)
1.	Protupješađijske antimagnetne mine		100
2.	Protupješađijske rasprskavajuće, odskočne ili usmjerene mine	200	300
3.	Protutenkovske antimagnetne mine		400
4.	Protutenkovske razorno-probojne mine		1000
5.	Ručne bombe i tromblonske mine	200	300
6.	Granate i mine za MB kalibra do 76mm	500	750
7.	Granate i mine za MB kalibra od 76-105mm	600	900
8.	Granata kalibra od 105-122mm	800	1200
9.	Granate i mine za MB kalibra od 122-155mm	1200	1800
10.	Granate kalibra preko 155mm	1500	2250

NAPOMENA 1: Navedene udaljenosti date su za uništavanje ES na površini bez zaštitnih radova i zaklona za osoblje (prirodnih ili vještačkih).

NAPOMENA 2: Za ES koja se uništavaju u jamama ukopana i prekrivena slojem zemlje načelno se računa sigurnosna udaljenost za 10kg eksplozivnog punjenja 500 m a za svakih dodatnih 10kg eksploziva udaljenost se povećava za 100 m.

NAPOMENA 3: Zaštitne radove treba poduzimati radi smanjivanja sigurnosnih udaljenosti.

NAPOMENA 4: Kod operacija UES-a u SOP-u je potrebno navesti sve detalje sigurnosnih udaljenosti ovisno o vrsti ES, mjestu uništavanja i obimu zaštitnih radova.

PRILOG 3

SPISAK NEOPHODNE MEDICINSKE OPREME ZA ODRŽAVANJE ŽIVOTA - NIVO 1.

R.b.	Naziv dijelova opreme	Kom	Primjedbe
(a)	(b)	(c)	(d)
	<i>Sadržaj prenosive opreme medicinara-bolničara</i>		
1.	Airway (tubus), za jednokratnu upotrebu	1	Za odraslu osobu
2.	Džepna maska (za umjetno disanje)	1	
3.	Okovratnik za stabilizaciju vratnog dijela kičme (Sancova kravata)	1	
	Zavojni materijal		
4.	Lični terenski zavoj (Prvi zavoj)	4	
5.	Zavoj za trbuh/grudni koš (Abdominalni zavoj)	2	
6.	Zavoj za opekotine	2	
7.	Trougli zavoj (marama)	3	
8.	Elastični zavoj	2	
9.	Ljepljiva traka (Leukoplast) širine 2,5cm	1	Rolna
10.	Tuferi od gaze 15x15cm	5	
11.	Gaza u rolni 15x15cm	5	
	Intravenozne tekućine		
12.	Ringerov rastvor (pak. 1 litar)	2	
13.	Intravenski set	2	
14.	Intravenska kanila (braunila)	3	
15.	Alkoholne maramice (tamponi)	25	
	Oprema za višekratnu upotrebu		
16.	Toplomjer u koricama-kutijici	1	
17.	Makaze (vrlo oštne)	1	
18.	Stezač arterijski (duž. 1m)	2	
19.	Kramerova udlaga-šina za gornje ekstremitete	1	
20.	Kramerova udlaga-šina za donje ekstremitete	1	
21.	Nosila sklopiva	1	
	Lijekovi		
	Dodatna medicinska oprema za hitne slučajeve		
22.	Airwaj (tubus), za jednokratnu upotrebu	2	Za odraslu osobu
23.	Balon i maska za ručnu ventilaciju (Ambu)	1	
24.	Uređaj za oživljavanje (kisik, sukcija, ventilacija)	1	
25.	Set za laringoskopiju	1	
26.	Stetoskop	1	
27.	Mjerač krvnog tlaka	1	
28.	Kirurški set (za sječenje površinskih vena)	1	

29.	Makaze (vrlo oštre)	1	
30.	Stezač arterijski (duž. 1m)	2	
31.	Stezač za vene	1	
32.	Držač za kirurški skalpel	1	
33.	Makaze sterilne	1	
34.	Svjetiljka baterijska	1	
35.	Ringerov rastvor (pak. 1 litar)	2	
	Potrošni materijal		
36.	Koloidni rastvor (500cm ³)	2	
37.	Intravenski set	3	
38.	Tubus za sukciju (orofaringealni)	5	
39.	Intravenska kanila (veličine 18gr.)	3	
40.	šprice (10cm ³)	10	
41.	šprice (5cm ³)	10	
42.	Glukoza 5% rastvor (pak. 1 litar)	1	
43.	Voda za injekcije	20	
44.	Alkoholne maramice (tamponi)	100	

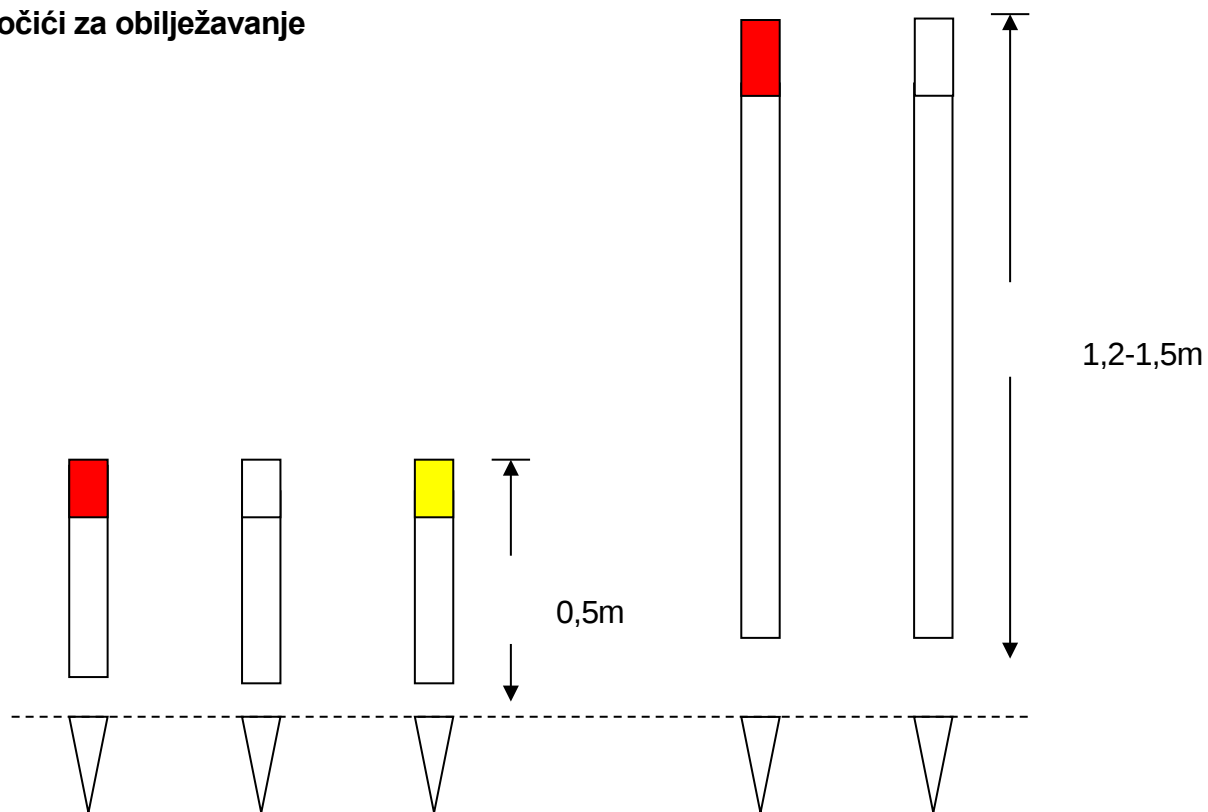
NAPOMENA:

Navedena medicinska oprema predstavlja minimalnu preporučenu opremu za medicinar-bolničara odjeljenja (sekcije, tima), radi održavanja života (oživljavanja, zaustavljanja krvarenja i saniranja traumatskih povreda). Pored gore navedene opreme bilo bi dobro da medicinar, za potrebe odjeljenja, posjeduje dio osnovnih lijekova za smanjenje bolova, temperature i dr.

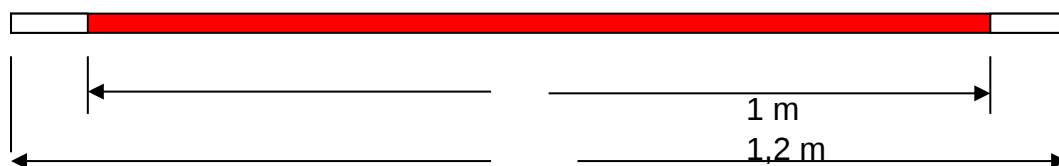
PRILOG 4

ELEMENTI RADNOG OBILJEŽAVANJA

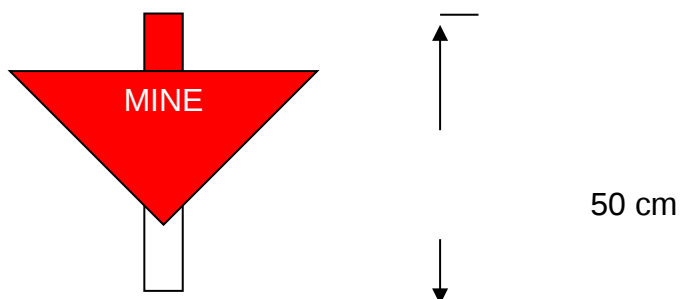
-Kočići za obilježavanje

-Bazna letva

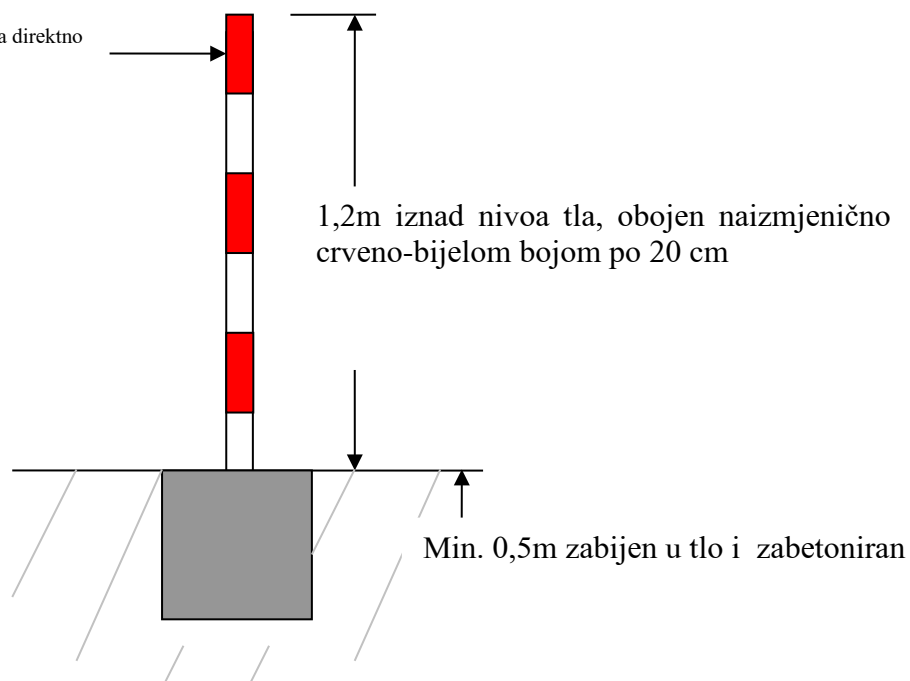

-Marker za obilježavanje mjesta nađene mine/NUS-a

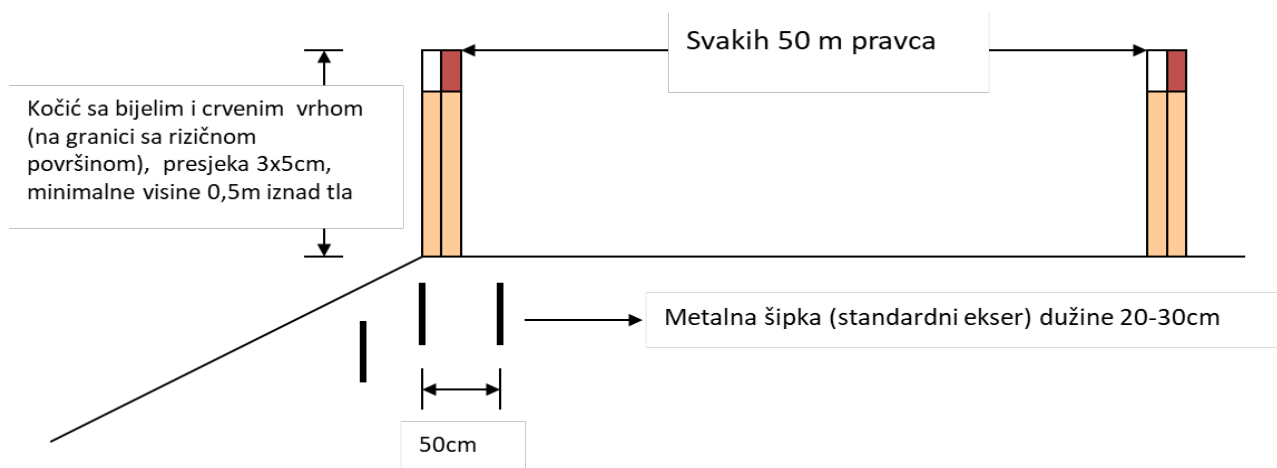

PRILOG 5**OBILJEŽAVANJE MSP-a**

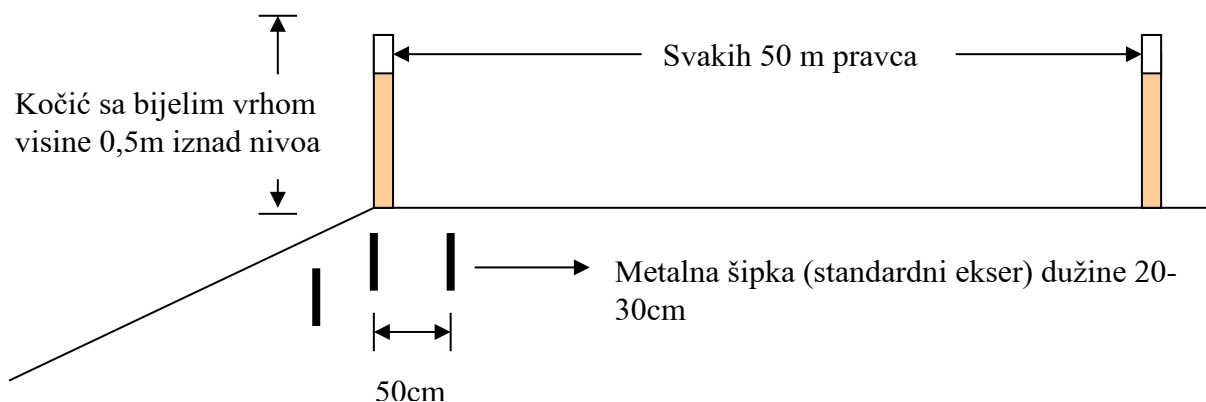
Ukucan ID MSP broj zadatka direktno
ili na pričvršćenoj pločici

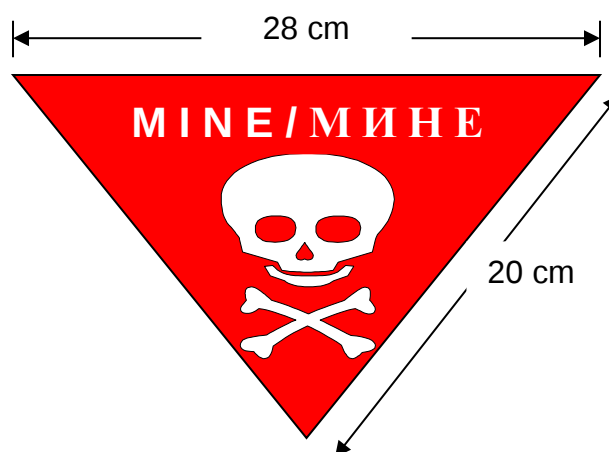
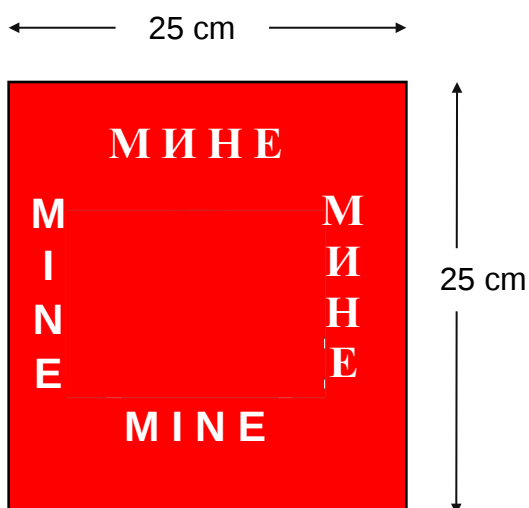
-Metalni marker za trajno označavanje jedne tačke na MSP od kvadratnog 5x5cm ili "L" profila 5-5cm.

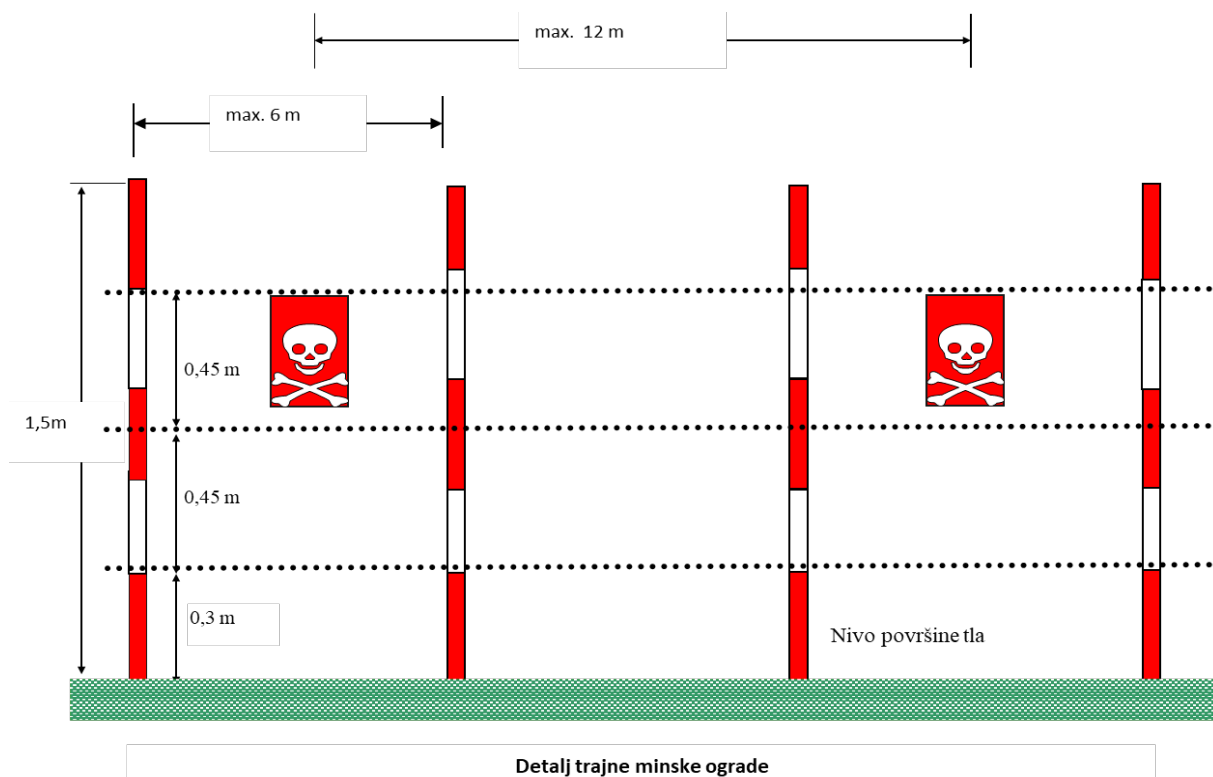
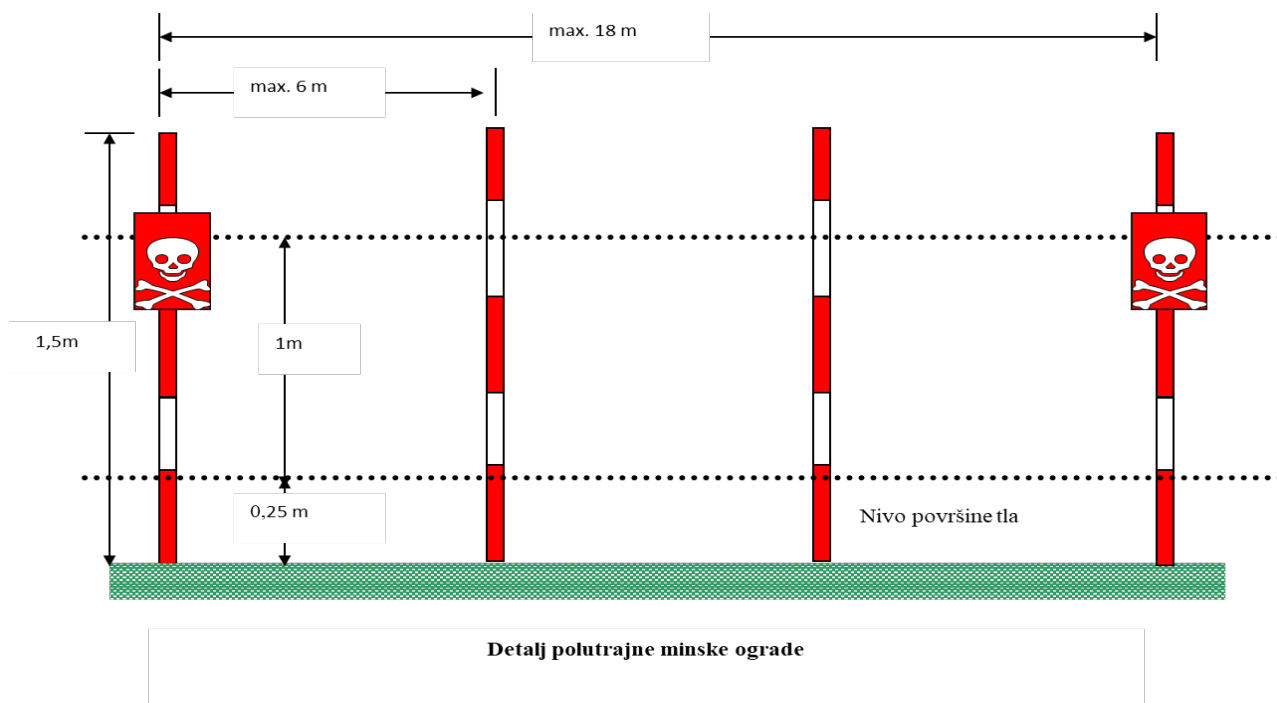
**-Trajno i polutrajno obilježavanje lomnih tačaka i pravca vanjskih granica
očišćene ili redukovane površine na dijelu gdje graniče sa SOPO ili POPO**

-Trajno i polutrajno obilježavanje lomnih tačaka i pravca vanjskih granica očišćene i redukovane površine

- Minski znaci

PRILOG 6

Na osnovu člana 35. Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 5/02), Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini i izvođač radova (deminerska organizacija) sastavljaju:

Z A P I S N I K

o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja CI/SI

I - IZJAVA DEMINERSKE ORGANIZACIJE	
1. Naziv deminerske organizacije	
2. Izjavu sastavio: (operativni oficir ili program-menadžer)	
3. Naziv MSP (minski sumnjive površine)	
4. Naziv CI/SI (lokacija za ciljanu/ sistematsku istragu)	
5. Karta (naziv-broj plana ili karte, razmjer i godina izdanja)	
6. Koordinatni sistem	☐ UTM ☐ Gaus Kruger
7. Koordinate ulaska u SOPO/POPO	Y= X=
8. Datum početka/datum završetka radova – zadnji dan uzorkovanja	
9. Korištene metode rada	Manuelna ☐ Mašinska ☐ Pregiranje ☐
10.Očišćena definisana površina manuelno u m ²	
11.Tretirano površine mašinskom pripremnom u m ²	
12.Očišćeno pregama kroz radne staze unutar redukovane površine u m ²	
13.Očišćeno manuelno kroz radne staze unutar redukovane površine u	

m ²	
14.Redukovana površina u m ²	
15.Dubina pretrage u radnim stazama u cm	
16.Metode internog monitoringa	
17.Interni monitoring obavio i veličina izvršenog internog uzorkovanja u m ²	
18.Monitorska organizacija koja je obavljala monitoring	
19.Vrste i količine <u>otkrivenih</u> ES	
20.Vrste i količine aktiviranih ES i ostalih naznaka ES	
II- SLUŽBENE DEKLARACIJE	
PREDAJA OD STRANE DEMINERSKE ORGANIZACIJE	PREUZIMANJE OD STRANE CENTRA ZA UKLANJANJE MINA BiH
Izjavljujem da je čišćenje površine opisane ovim dokumentom (završnim izvještajem) izvršeno prema Standardu za protivminske akcije u BiH do navedene dubine. Ocjenjujem da je površina kvalitetno očišćena od ES za sigurno korištenje i kao takvu je predajem BHMACH-u.	Ja, inspektor za KK BHMACH-a na osnovu vlastitih saznanja i kroz eksterni monitoring zadatka od strane referenta za KK.....,RU....., PREUZIMAM navedenu očišćenu površinu (u ime BHMACH-a, jer su monitoring i uzorkovanje pokazali da je čišćenje površine izvršeno u skladu sa zahtjevima Standarda za protivminske akcije u BiH. (potpis inspektora)
21.Ime i položaj odgovorne osobe deminerske organizacije	22.Ime šefa ureda/kancelarije BHMACH-a
23.Potpis i pečat	24.Potpis i pečat
25.Datum predaje:..... Broj izjave.....	26.Datum preuzimanja:..... Broj zapisnika:.....

III- PRILOZI

Prilozi deminerske organizacije:

- a)-Spisak osoba odjeljenja (tima, sekcija) ili više njih koji su izvodili operacije sa funkcijama.
- b)-Pregled radnih dana i sati rada sa postignutim efektima po angažovanim odjeljenjima-sekcijama, timovima i grupama (podaci iz dnevnih izvještaja za deminere i prege, kao i poseban prilog za mehaničku pripremu ako je vršena).
- c)-Dnevni izvještaji (deminerskih timova, prega, mehaničke pripreme).
- d)-Pregled korištene opreme u primijenjenim metodama (naziv, vrsta – tip i količina).
- e)-Grafički prikaz (skica/karta) očišćenih površina za datu CI/SI – Kartu (skicu) očišćene površine za datu CI/SI izrađuje deminerska organizacija u razmjeri maksimalne krupnoće 1:1000 na geodetskim podlogama ili najkrupnijoj razmjeri topografske karte sa koordinatama lomnih tačaka i mjestima i koordinatama nađenih mina sa vrstom mine. Karta treba da bude ovjerena od strane deminerske organizacije i potpisana od strane višeg referenta za kontrolu kvaliteta i stručnog saradnik za kontrolu kvaliteta/inspektor nadležnog RU/K BHMACH-a.
- f)-radna skica (skica napredovanja) deminerske organizacije
- g)-Fotokopije internih izvještaja o monitoringu (osobe za interni monitoring organizacije).
- h)-Opis toka izvođenja aktivnosti (problemi u provođenju plana, greške utvrđene internom kontrolom kvaliteta, i kontrolom BHMACH-a i kako su iste riješene, usporedba nađenih mina sa poznatim podacima o miniranosti, odstupanja od izvedbenog plana sa obrazloženjima, nove informacije o miniranosti prikupljene u toku provođenja aktivnosti, sva zapažanja koja mogu koristiti za definisanje statusa tretiranih i susjenih površina, opis aktivnosti koja ukazuju na pouzdanost standardnog kvaliteta čišćenja i dr., te bitne fotografije koje to dokazuju),
- i)-Zapisnik o upoznavanju organa vlasti/krajnjeg korisnika sa rezultatima CI/SI,
- k)-Zapisnik o prikupljenim informacijama tokom TI.

Objašnjenje za popunu Zapisnika o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja CI/SI

I – IZJAVA DEMINERSKE ORGANIZACIJE

Ovaj dio popunjava deminerska organizacija i to po sljedećem:

1. Registrirani naziv deminerske organizacije.
2. Ime i prezime operativnog oficira ili program menadžera koji je sastavio Izjavu.
3. Naziv MSP.
4. Naziv CI/SI.
5. Navesti naziv, oznaku, razmjeru i izdanje karte (karta 1:25.000, izuzetno 1:50.000).
6. Ovisno o korištenom koordinantnom sistemu označiti u kvadratu sa "X" da li je UTM ili Gaus Kruger. Zabranjeno je kombiniranje koordinantnih sistema.
7. Koordinate ulaska u SOPO/POPO (navesti sve ulaze).
8. Navesti datum početka i završetka zadatka.

9. Korištene metode rada (navesti svaku metodu koja se koristila).
10. Očišćena površina manuelno u m² (definisana čišćena površina)
11. Tretirano površine mašinskom pripremom u m² (ukupna tretirana površina mašinom bez obzira koja mašina i na kojoj dubini).
12. Očišćeno pregama kroz radne staze unutar redukovane površine u
13. Očišćeno manuelno kroz radne staze unutar redukovane površine u m² (radne staze u redukovanoj površini).
14. Redukovana površina u m² (Ukupno redukovana površina).
15. Dubina pretrage u radnim stazama u cm (minimalno 10 cm).
16. Metode internog monitoringa (manuelno, pregiranjem).
17. Interni monitoring obavio i veličina izvršenog internog uzorkovanja u m² (navesti koje metode internog monitoringa su korištene prema izvještajima o internom monitoringu i veličinu površine u m² na kojoj je izvršeno uzorkovanje u internom monitoringu, navesti ime i prezime odgovorne osobe za interni monitoring u strukturi deminerske organizacije, koja je ispunila izvještaje o IM).
18. Monitorska organizacija nad DO koja je obavljala monitoring (ako je vršen navesti organizaciju koja ga je izvodila).
19. Vrste i količine otkrivenih ES (Unijeti tačan naziv i količine svih pronađenih ES, a po potrebi priložiti i Stručni izvještaj o ES sa fotografijama i opisom).
20. Vrste i količine aktiviranih ES i ostalih naznaka ES (Evidentirati tragove eksplozije i fragmenata/gelera od mina, potezne žice, upaljači i dr.).

II - SLUŽBENE DEKLARACIJE

Ovaj dio je podijeljen je na lijevu stranu koju popunjava deminerska organizacija i desnu koju popunjava BHMAL.

Na desnoj strani u službenu deklaraciju preuzimanja upisuje se ime inspektora koji je pratio i koji verifikuje površinu u ime BHMAL-a i istu klauzulu ovjerava potpisom.

21. Navodi se ime i položaj odgovorne osobe deminerske organizacije (direktor-program menadžer odgovoran za registriranu deminersku organizaciju u BiH, odnosno koji je upisan u sudski registar), i ime i položaj odgovorne osobe BHMAL-a.
22. i 23. Stavljaju se potpisi navedenih osoba i ovjeravaju pečatom.
24. i 25. Evidentiraju se brojevi zavođenja u deminerskoj organizaciji i BHMAL-u sa datumom predaje i preuzimanja čišćene površine.

Spisak osoba tima ili timova sa funkcijama, koji su izvodili

MSPCI/SI.....zadatak uraditi po sljedećem primjeru:

S P I S A K

.....

(naziv funkcije odjeljenja-tima sekcije, grupe)

Red. broj	Ime i prezime	Funkcija	Primjedbe (Ime POEK-a i dr.)
1.		vođa tima	
2.		deminer (ujedno zamjenik)	
3.		deminer	
4.		kerovođa.....	
5.		Medicinar	
6.		Vozač	

P R E G L E D

rada po danima i postignutim efektima rada deminera i prega

Red. broj	Dan-datum rada	Ostvareno efektivnih radnih sati	Angažirano deminera/ostvareno m ²	Angažirano prega/ostvareno m ²	Vrste i količine nađenih, kao i aktiviranih mina/ES (naznačiti ako se radi o aktiviranim minama, poteznoj žici, upaljaču i dr)
1.					
2.					
3.					
Svega:					

P R E G L E D

Pregled rada po danima i postignutim efektima mašinske pripreme sa mašinom

.....

(vrsta i tip stroja-eva)

Red. broj	Dan-datum rada	Ostvareno efektivnih radnih sati	Angažirano strojeva/ostvareno m ²	Procijenjena vrsta i količina aktiviranih mina/NUS
1.				
2.				
3.				
Svega:				

P R E G L E D

korištene opreme u primijenjenim metodama

Red .broj	Naziv, vrsta-tip	Ko m	Primjedba
1.	Metal detektor EBINGER EBEX 420Si		
2.	Metal detektor VALLON ML 1620B		
3.	Pipalica		
4.	Lopatica za otkopavanje		
5.	Komplet alata za sječu vegetacije		
6.	Kliješta za siječenje žice		
7.	Testera motorna HUSVARNA, duž. mača 300mm		

**Grafički prikaz očišćene površine, pronađenih ES i radne skice (skica napredovanja)
deminerske organizacije**

Kartu raditi prema sljedećim zahtjevima:

- Mjerenje azimuta i dužina (busola sa minimalnom podjelom od 1⁰).
- Polarno ili ortogonalno snimanje detalja.
- Skidanje koordinata detaljnih tačaka sa geodetskih podloga (razmjere 1:10000 ili krupnijih)
- GPS sistemom čija je tačnost do 1 m.
- Kombiniranjem prethodnih metoda.

(1) Pri snimanju i izradi karte potrebno je postići minimalno sljedeću tačnost:

- Određivanje orijentirne i nulte tačke izvršiti sa tačnošću od 0,3 mm x M (M – imenitelj razmjere)
- Zatvaranje poligona radilišta izvršiti sa tačnošću od 0,3 mm x M.

(2) Pri izračunavanju kvadrature očišćene i redukovane površine (m^2) koristiti sljedeće metode:

- Računanje kvadrature očišćene površine iz koordinata lomnih tačaka.
- Računanje kvadrature očišćene površine iz originalnih mjera sa terena.
- Računanje kvadrature očišćene površine pomoću sprava za računanje površina (planimetri).
- Kombinacijom prethodno navedenih metoda.

(3) Za izradu karti koristiti geodetske podloge što krupnije razmjera i to:

- Katastarski planovi svih razmjera (1:100; 1:500; 1:1000; 1:2000; 1:2500; 1:5000).
- ODK – Osnovna državna karta (1:5000; 1:10000).
- Orto-foto snimci i/ili aerofotogrametrijski snimci.
- Skice snimanja detalja.

U iznimnim slučajevima, ako nema geodetskih podloga krupnije razmjere koristiti topografske karte razmjere 1:25000 i 1:50000.

c) Radna skica (skica napredovanja) deminerske organizacije mora sadržavati minimalno sljedeće:

- (1) Pravac sjevera / približna razmjera.
- (2) Naglašenu orijentirnu tačku (sa upisom koordinata).
- (3) Sve detalje očišćene i redukovane površine (lomne tačke sa koordinatama ili azimutom i udaljenostima, koordinate mjesta nađenih i aktiviranih mina po vrstama, legend, i dr.).

d) Uz skicu se mora priložiti tabela koordinata lomnih tačaka. Ako se koriste azimuti, obavezno uračunati popravke za zbližavanje meridijana i magnetnu deklinaciju.

PRILOG 7

**ZAPISNIK O UPOZNAVANJU PREDSTAVNIKA VLASTI/KRAJNJEG KORISNIKA SA
REZULTATIMA CI/SI NA MSP**

Naziv MSP-a		Broj i naziv lokacije za CI/SI	
RU/RK BH MAC-a		Redukovana površina u m ²	
Entitet		Očišćena površina u m ²	
Kanton/regija		Datum početka	
Opština		Datum završetka uzorkovanja	
Pronađeni i uklonjeni dokazi miniranosti (vrste i broj)			

Datum: _____

Predstavnik deminerske organizacije

Predstavnik BHMAC-a

(ime prezime i potpis)

(ime prezime i potpis)

Predstavnik vlasti/krajnjeg korisnika

(ime prezime i potpis)

PRILOG 8

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA
KOMISIJA ZA DEMINIRANJE
CENTAR ZA UKLANJANJE MINA U BIH

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА
КОМИСИЈА ЗА ДЕМИНИРАЊЕ У БиХ
ЦЕНТАР ЗА УКЛАЊАЊЕ МИНА У БиХ

BOSNIA AND HERZEGOVINA MINE ACTION CENTRE

Broj:
Datum:

Na osnovu člana 36. Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini (SG BiH br. 5/02) BHMAC izdaje:

UVJERENJE
o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja

Uvjerenje se odnosi na sljedeću lokaciju i priloženu dokumentaciju:

Naziv minski sumnjive površine (MSP)	
Općina	
Deminerska organizacija	
Očišćena definisana površina u m ²	
Očišćene radne staze unutar redukovane površine u m ²	

Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini potvrđuje da su aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja provedene prema ispod navedenom sadržaju:

R. br.	Sadržaj aktivnosti i kontrole kvaliteta
1.	Formiranje i izdavanje radnog zadatka izvršeno je od strane BHMAC-a nakon izvršene procedure netehničkog izviđanja.
2.	Deminerska organizacija je u toku rada poštovala zahtjeve Standarda za protivminske akcije u BiH i rad izvodila prema odobrenim standardnim operativnim procedurama (SOP-u).
3.	Mjere internog monitoringa u deminerskoj organizaciji sprovedene su prema procedurama u odobrenom SOP-u.
4.	Tokom izvođenja zadatka izvođen je monitoring od strane inspekcijskih organa BHMAC-a. Neusaglašenosti koje su utvrđene u toku radova ispravljene su po zahtjevu inspekcije.
5.	Tokom monitoringa BHMAC-a nad deminerskom organizacijom kontrola kvaliteta uzorkovanjem izvedena je prema Standardu za protivminske akcije u BiH. Prilikom uzorkovanja nisu nađena ES do ugovorom određene dubine.

6.	O preuzimanju očišćene površine sastavljen je Zapisnik sa izjavom o čišćenju, službenim deklaracijama i priložima koji ukazuju na kvalitetan završetak radova od strane deminerske organizacije.
----	--

DIREKTOR

DNEVNI IZVJEŠTAJ

(deminerska organizacija, naziv funkcije i oznaka odjeljenja-sekcije, tima)

[illegible]

Napomena:
Vođa tima:.....

Objašnjenje za popunjavanje: (a)-Vrijeme početka ili trajanja aktivnosti (od- do). (b)-Navedi aktivnosti i događaje vezane za rad tima na osnovu kojih će se vidjeti: dolazak na radilište, informisanje i podjela zadataka, testiranje detektora, početak rada i vrijeme rada deminera u sastavu dvojaca ili pojedinačno, smjene deminera i odmori (pojedinačni i tima u cjelini), nađena i otkrivena mina/NUS i u kojoj radnoj stazi, interna kontrola kvaliteta od strane neposrednog supervizora (kojom metodom, veličina uzorka i poduzete mjere), vrijeme uništavanja, prekid rada i napuštanje radilišta, i dr. U navedenoj koloni treba evidentirati i posjete ovlaštenih osoba, što je poduzeto po utvrđenim greškama od strane viših supervizora, kao i vanjskih kontrola kvaliteta. U napomeni evidentirati sve što značajno, a nije predviđeno obrascem, pogotovo naznačiti ukoliko je prikupljena nova informacija o miniranosti tokom TI. Ostale rubrike popunjavati prema zahtjevu obrasca.

IZVEDBENI PLAN

DEMINERSKA ORGANIZACIJA - IZVOĐAČ:
 DEMINERSKA ORGANIZACIJA - PODIZVOĐAČ:

Broj:
 Datum:

Za:

Predmet: **IZVEDBENI PLAN ZA MSP**

1. OSNOVNI PODACI O MSP-u

- 1.1. Naziv MSP:
- 1.2. Ukupna površina MSP: km²
- 1.3. Definisane površine za tehničko izviđanje i čišćenje:
- 1.3.1. **CI-1-** površina: min. ... m² max m²
- 1.3.2. **CI-2-** površina: min. ... m² max m²
- 1.3.3. **SI-2-** površina: min. ... m² max m²
- 1.4. Vrsta aktivnosti: **Tehničko izviđanje i čišćenje**

2. SPISAK ANGAŽOVANOG OSOBLJA ZA MSP

R.br .	OSOBLJE	BROJ	FUNKCIJA, PREZIME I IME
1.	Rukovodeće		
2.	Deminer		
3.	Medicinar		
4.	Kerovođa		
5.	Operater		
	UKUPNO:		

3. SPISAK SREDSTAVA I OPREME

R. br.	NAZIV SREDSTAVA I OPREME	IZVOĐAČ	
		Marka i tip	kom
1.	Prsluk zaštitni		
2.	Vizir samonosivi		
3.	Metal detektor sa serijskim brojem		
4.	Mašina za deminiranje sa serijskim brojem		
5.	POEK		

4. PRIKUPLJENE INFORMACIJE PRIJE IZRADE IZVEDBENOG PLANA

U cilju što kvalitetnije izrade izvedbenog plana, deminerske organizacije trebaju analizirati sve dostupne informacije iz Projekta za provođenje protuminski akcija na minski sumnjivoj površini, a izlaskom na MSP pokušati doći do dodatnih informacija, kako bi se što efikasnije identifikovali svi podaci o miniranosti.

Na osnovu tako prikupljenih informacija organizacija može:

- predložiti nove lokacije za CI ili SI ako imaju nove dokaze miniranosti;
- predložiti korekcije u granicama planiranim za CI i SI;
- predložiti promjene u načinu realizacije planiranih CI i SI, a koje za cilj imaju poboljšanja u upotrebi raspoloživih resursa organizacije (mjesto ulaska, broj i raspored istražnih staza itd.).

5. PLANIRANO VRIJEME IZVOĐENJA OPERACIJA

4.1. Planirani početak rada: godine

4.2. Planirani završetak rada: godine

4.3. Ukupno radnih dana:

U prilogu je dat opis planiranih aktivnosti na povezivanju sa lokalnom zajednicom i opis planiranih aktivnosti za svaku pojedinačnu CI ili SI.

Potpis ovlaštenog lica: _____
Pozicija:

Opis planiranih aktivnosti na povezivanju sa lokalnom zajednicom

(odgovorna osoba deminerske organizacije, način prikupljanja informacija od predstavnika lokalne zajednice i način informisanja istih o aktivnostima, način dokumentovanja, način izvještavanja BHMACH-u itd):

Opis planiranih aktivnosti za svaku pojedinačnu CI ili SI

(cilj CI ili SI, angažirani kapaciteti, planirani broj radnih dana, radno vrijeme, odmori, način rada interne kontrole, početak i kraj CI ili SI, mjesta ulaska u sumnjivu površinu, raspored i broj istražnih staza, tehničke metode itd.)

CI-1 (*naziv*):

CI-2 (*naziv*):

CI-3 (*naziv*):

SI-1 (*naziv*):

SEDMIČNI IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA TEHNIČKOG IZVIĐANJA I ČIŠĆENJA ZA MSP.....

Deminerska organizacija

.....

Broj.....

Od.....20__ . godine

Za: Ured/Kancelarija BHMACH

ZA ZAVRŠENU SEDMICU (datum) od _____ do _____ 20__ . godine

Red. broj	Ciljana ili sistematska istraga	Zadana površina (m ²)		Realizirano (m ²)		Ukupno realizirano (m ²)		Datum početka	Procijenjeni datum završetka	Pronađena ES
		Radne staze	Čišćenje	Radne staze	Čišćenje	Radne staze	Čišćenje			
(a)	(b)	(c)		(d)		(e)		(f)	(g)	(h)
1.										
	Opis toka aktivnosti : (da li se operacije odvijaju po planu, evidentirati sve odluke vezano za izmjenu plana, da li su pronađene mine očekivane ili ne, da li je uvedena nova tehnička metoda, itd)									
2.										
	Opis toka aktivnosti : (da li se operacije odvijaju po planu, evidentirati sve odluke vezano za izmjenu plana, da li su pronađene mine očekivane ili ne, da li je uvedena nova tehnička metoda, itd)									

NOVE INFORMACIJE O MINIRANOSTI PRIKUPLJENE NETEHNIČKIM METODAMA ZA MSP

Red. Broj	
1.	Zapisnik o miniranju, informator, broj i raspored mina , itd.

.....
(odgovorna osoba dem. organizacije)

Objašnjenja za popunjavanje kolona:

(b)- Podaci o ciljanoj ili sistematskoj istrazi. (c)- Zadana (planirana) površina za rad u m². (d)- Navesti tjednu/sedmičnu realizaciju u m². (e)- Navesti ukupnu realizaciju u m² (f)- Datum početka rada ili očekivani početak rada na pojedinačnoj ciljanoj ili sistematskoj istrazi. (g)- Procijenjeni datum završetka rada (ako je završen tačan datum završetka). (h)-vrsta i broj pronađenih mina/ESZR na svakoj ciljanoj ili sistematskoj istrazi posebno.

NAPOMENA: Tjedni/sedmični izvještaj šalju sve deminerske organizacije koje se bave tehničkim izviđanjem u BiH. Izvještaj se može poslati faksom, ili uručiti lično BHMACH-u svakog ponedjeljka do 16,00 sati za prethodnu sedmicu.

INICIJALNI IZVJEŠTAJ O INCIDENTU/NESREĆI OD MINA
INICIJALNI IZVEŠTAJ O INCIDENTU/NESREĆI OD MINA
INITIAL REPORT OF A MINE INCIDENT/ACCIDENT

Izveštaj poslati u roku od 6 sati u BH MAC na faks 033 667 311

Izveštaj poslati u roku od 6 časova u BHMACH na faks 033 667 311

Send this report – within 6 hours – to BH Mine Action Centre, Sarajevo, Fax. 033 667 311

Izveštaj popunio _____

Izveštaj popunio _____

Report made by _____

Datum incidenta/nesreće _____

Datum incidenta/nesreće _____

Date of incident/accident _____

Vrijeme nesreće _____

Vreme nesreće _____

Time of accident _____

Tel/faks broj _____

Tel/faks broj _____

Phone/Fax number _____

Policijska stanica
Полицијска станица
Police Station

Istražitelj
Истражитељ
Investigating Officer

Šifra
Шифра
Case No

Da li ljudi i dalje ulaze u ovo područje?

θ Da – Da – Yes

Da li ljudi i dalje ulaze u ovo područje? θ

Ne – Ne – No

Do people continue to go into this area?

Ako da, zašto? – Ako da, zašto? – If yes, why?

θ Zbog zemljoradnje – Zbog zemqoradwe–
For farming

θ Zbog putovanja – Zbog putovawa –For
travelling

θ Zbog sakupljanja drva – Zbog sakupqawa
drva – To gather wood

θ Zbog lova/ribolova – Zbog lova/ribolova –
For hunting/fishing

θ Zbog igre – Zbog igre –For playing

θ Ostalo – Ostalo – Other

Da li je zona označena? – Da, li je zona
označena? – Is the area marked?

θ Da, priručnim sredstvima – Da, priručnim
sredstvima – Yes, local signs

θ Da, službenim znacima – Da, službenim
znacima – Yes, official signs

Da li je do sada bilo incidenata/nesreća u ovoj
zoni?

Da li je do sada bilo incidenata/nesreća u ovoj
zoni?

Have incident/accidents occurred in this area
before?

θ Da – Da – Yes

θ Ne –

Ne – No

Vrsta eksplozivnih sredstava – VRSTA

EKSPLOZIVNIH SREDSTAVA – TYPE OF

Lokacija/Selo

Lokacija/Selo _____

Location/Village

EXPLOSIVE

θ Protupješad. mina – Protivpešad. mina –
Anti-Personnel Mine

θ Protutenkovska mina – Protivtenkovska
mina –Anti-Tank Mine

θNUS – NUS – UXO

θNepoznato – Nepoznato – Unknown

Najbliži grad

Najbliži grad _____

Nearest town

Ako je poznato, koji tip i količina ? Ako je
poznato, koji tip i količina? If known, what
model, number

Koordinate

Koordinate

Grid Reference

I-II-E

Y=

S-C-N

X=

θ UTM - UTM

θ Gauss Kruger

OZLJEDE – OZLEDE– I NJURIES

θBez povreda Bez povreda None	Broj – Broj– Number of		Ime(na) ozlijeđenog(ih) Ime(na) ozleđenog(ih) Name(s) of victim(s)	Do b Go d. Ag e	Detalji/Opaske Detaqi/Primedbe Details/Remarks
	Odrasli h Odrasli h Adults	Djece Dece Childre n			
Manje ozljede Mawe ozlede Minor injuries					
Ozbiljne ozljede Ozbigne ozle-de Seriously injured					
Ubijeno osoba Ubijeno osoba					

<i>Killed person(s)</i>					
-----------------------------	--	--	--	--	--

LOKACIJA NESREČE – LOKACIJA NESREČE –LOCATION OF ACCIDENT

θ Urbano područje – Urbano područje – θ U prirodi – U prirodi –Country side

Urban area

θ Tvornica –

Fabrika– Factory

θ Kuća – Kuća–

House

θ Most - Most -

Bridge

θ Šuma – luma–

Forest

 θ *Ravonica* – *Ravonica*

–Flat land

 θ Grad. otpad – Grad.

otpad— *Rubble*

θ Škola – Школа –

School

 θ Ulica – Ulica–

Street

θ Staza – Staza–

Path

θ Poljopriv. zemljište – Pogopriv. zemljište–

Agricultural land

θ Kamenito zemljište – Kamenito zemljište –

Stony land

θ Visoka trava – Visoka trava –High grass

θ U prirodi – U prirodi –Country side

 θ Bolnica – Bolnica–

Hospital

 θ Put – Put–Road

θ Riiika – Reka –

River

Pogopriv. zemljište—

Kamenito zemljište –

Kratak opis radnji koje su
prouzročile incident/nesreću

Kratak opis radvi koje su
uzrokovale incident/nesreću

Brief description of activities
that cause the
incident/accident.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

↓ ↓ ↓ Skica lokacije – Скица локације – Site Sketch ↓ ↓ ↓

Sjever – Север– North

STRUČNI IZVJEŠTAJ O ES

PRVI DIO			
1.	Ime deminerske ili UES organizacije		Izjestio (ime i prezime), funkcija
2.	MSP		Datum izvještaja
3.	Najbliži grad		CI ili SI
4.	Naziv karte		List karte i broj
5.	Razmjera		Koordinate zadatka
DRUGI DIO			
6.	VRSTA UKLONJENIH PP MINA	Kom	OPIS ILI PRIMJEDBA
(a)			
(b)			
(c)			
(d)			
7.	VRSTA UKLONJENIH PT MINA	Kom	OPIS ILI PRIMJEDBA
(a)			
(b)			
(c)			
(d)			
8.	VRSTA UKLONJENOG NUS-a	Kom	OPIS ILI PRIMJEDBA
(a)			
(b)			
(c)			
(d)			
9.	BROJ UKLONJENIH MINA IZNENAĐENJA		

NAPOMENA: Ovaj izvještaj se popunjava i po potrebi prilaže uz *Izjavu* o čišćenju površine. Fotografije treba koristiti kao dodatni dokaz opisu neidentifikovanih ili neobičnih eksplozivnih sredstava. Sve mine iznenađenja treba detaljno opisati na posebnom listu.

STANDARD ZA PMA U BIH
POGLAVLJE 4.
UPRAVLJANJE KVALITETOM

SADRŽAJ

1. Raspon i svrha.....	3
2. Termini i definicije.....	4
3. Kontekst.....	6
3.1. Uloge Komisije za deminiranje:	6
3.2. Uloge BHMAC-a su:	6
3.3. Uloge deminerskih organizacija:	6
3.4. Međunarodni standardi i konvencije	7
4. Sistemi upravljanja kvalitetom	8
4.1. Minimalni sadržaj sistema za upravljanje kvalitetom	8
4.2. Osnovni principi UK.....	9
4.2.1. Fokus na korisnika.....	9
4.2.2. Rukovođenje.....	10
4.2.3. Značaj ljudskih resursa	11
4.2.4. Procesni pristup	12
4.2.5. Kontinuirano poboljšavanje.....	13
4.2.6. Odlučivanje na osnovu činjenica / dokaza / rezultata	15
4.2.7. Upravljanje odnosima	16
4.3. Ukupni sistem UK na nivou programa PMA u BiH	17
4.3.1. Politika kvaliteta Programa PMA u BiH.....	17
4.3.2. Ciljevi kvaliteta.....	17
4.3.2. Ostali elementi sistema UK na nivou programa PMA u BiH.....	17
4.4. Sistem UK BHMAC-a	17
4.4.1. Pregled procesa/aktivnosti BHMAC-a sa aktivnostima UK	19
4.5. Sistem UK deminerskih organizacija.....	27
4.5.1. Pregled procesa deminerske organizacije sa aktivnostima UK.....	28
PRILOG 1 - Politika kvaliteta na nivou programa PMA.....	32
PRILOG 2 - Ciljevi kvaliteta na nivou programa PMA.....	34

1. Raspon i svrha

Ovo poglavlje Standarda za PMA definiše sistem upravljanja kvalitetom i njegovu primjenu u provođenju PMA u BiH, postavlja obaveze i preporuke BHMAC-u po pitanju upravljanja kvalitetom, postavlja uslove i preporuke koje deminerske organizacije moraju ispuniti po pitanju upravljanja kvalitetom u cilju dobivanja i zadržavanja akreditacije i daje preporuke ostalim učesnicima u provođenju PMA (donatori, lokalne zajednice ...) po pitanju upravljanja kvalitetom.

U ovom poglavlju standarda su definisani osnovni principi upravljanje kvalitetom, osnovne obaveze učesnika u provođenju PMA u BiH koje se odnose na uspostavljanje i održavanje sistema za upravljanje kvalitetom.

Zahtjevi za kvalitetom po pojedinim procesima i aktivnostima vezanim za PMA detaljno su definisani u odgovarajućim poglavljima Standarda za PMA u BiH, Pravilniku za akreditovanje organizacija za provođenje PMA u BiH i Pravilniku o akreditaciji i ovlaštenju lica u humanitarnom deminiranju. Zahtjevi za kvalitetom za aktivnosti koje provodi BHMAC mogu biti definisani i u odgovarajućim poglavljima SOP-a BHMAC-a za PMA.

Ovo poglavlje standarda se bavi samo aspektima kvaliteta koji su direktno povezani sa PMA, a ne bavi se kvalitetom ostalih procesa i aktivnosti (onih koji nisu direktno povezani sa PMA), iako se mnogi opšti dijelovi ovog poglavlja mogu primijeniti i na ostale procese.

2. Termini i definicije

Svi termini i definicije dati su na početku Standarda za PMA u BiH. Ovdje su izdvojeni samo oni termini koji su od posebnog značaja za UK uz dodatna pojašnjenja za neke termine.

Kvaliteta

Stepen do kojih skup pripadajućih karakteristika ispunjava uslove i zahtjeve. [ISO 9000:2000]

Kvaliteta u PMA je „stepen do kog usluga, proizvod rezultat PMA ispunjava zadane zahtjeve“.

Upravljanje kvalitetom (UK)

Koordinirane aktivnosti usmjeravanja i kontrole nad organizacijom po pitanjima vezanim za kvalitetu. [ISO 9000:2000]

Osiguranje kvalitete (OK)

Osiguranje kvaliteta (OK) je „dio upravljanja kvalitetom fokusiran na pružanje uvjerenja da će zahtjevi kvaliteta biti ispunjeni“ (ISO 9000:2015). OK je proces stvaranja uvjerenja zasnovan na dokazima da će zahtjevi kvaliteta vjerovatno biti ispunjeni. OK obuhvata sve proaktivne radnje koje poduzima organizacija da bi povećala uvjerenje odnosno vjerovatnoću da će zahtjevi biti ispunjeni.

Kontrola kvalitete (KK)

Kontrola kvalitete (KK) je “dio upravljanja kvalitetom fokusiran na ispunjavanje uslova i zahtjeva za kvalitetom ” (IMAS 04.10 i ISO 9000:2015). KK odgovara na pitanje “jesmo li dobili što smo htjeli?”

Napomena vezana za pojmove OK i KK:

Ista aktivnost usmjerena na upravljanje kvalitetom, zavisno od konteksta, u jednom slučaju može predstavljati osiguranje kvaliteta a u drugom kontrolu kvaliteta.

Naprimjer, završno testiranje polaznika obuke za neku od kvalifikacija u deminiranju može predstavljati mjeru OK ili KK.

Ukoliko ovu aktivnost posmatramo iz konteksta programa PMA u BiH, ona je dio obuke osoba koje će provoditi PMA pa kao takva predstavlja proaktivnu mjeru i može se smatrati mjerom osiguranja kvaliteta.

Ukoliko ovu aktivnost posmatramo iz konteksta provođenja konkretne obuke, obučeno osoblje je proizvod/rezultat te obuke, a testiranje je kontrola obučenosti tj kontrola kvaliteta proizvoda/rezultata obuke.

Usaglašenost i neusaglašenost

Usuglašenost je „ispunjavanje uslova i zahtjeva“, a neusuglašenost je „neispunjavanje uslova i zahtjeva“. (IMAS 04.10 i ISO 9000:2015)

Pojašnjenje vezana za pojmove Usaglašenost i Neusaglašenost:

Kontrolu kvaliteta ima smisla provoditi samo ukoliko postoje definisani zahtjevi kvaliteta. Zahtjevi kvaliteta treba da budu taksativno pobrojani, sa jasno definisanim kriterijima kada je zahtjev ispunjen.

Kontrola kvaliteta je postupak kojim utvrđujemo da li proizvod/rezultat neke aktivnosti ispunjava unaprijed definisane zahtjeve kvaliteta.

Ukoliko u postupku kontrole utvrdimo da proizvod/rezultat ispunjava neki od konkretnih zahtjeva kvaliteta tada kažemo da je proizvod/rezultat **usaglašen** sa tim zahtjevom kvaliteta.

Ukoliko u postupku kontrole utvrdimo da proizvod/rezultat ne ispunjava neki od konkretnih zahtjeva kvaliteta tada kažemo da je proizvod/rezultat **neusaglašen** sa tim zahtjevom kvaliteta.

Umjesto pojma „neusaglašenost“ nerijetko se koristi manje adekvatan pojam „greška“.

Sistem upravljanja kvalitetom mora imati proceduru koja se provodi kada se utvrdi neusaglašenost.

U kontekstu PMA pojmovi usaglašenost i neusaglašenost se, osim u vezi sa ispunjavanjem zahtjeva kvaliteta, koriste i u vezi sa ispunjavanjem zahtjeva sigurnosti i ekoloških zahtjeva.

Pojam neusaglašenost koji se koristi u ovom standardu predstavlja nepravilnost u smislu Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini.

Monitoring

Odnosi se na neprekidnu funkciju koja koristi sistematično prikupljanje podataka o specifičnim pokazateljima, koja menadžmentu i glavnim nositeljima interesa politike projekta ili programa koji traje daje pokazatelje progressa i postizanja ciljeva, te progressa u korištenju dodijeljenih finansijskih sredstava.

Pojašnjenje vezano za pojam monitoring:

U kontekstu PMA monitoring je funkcija kojom se prati: ispunjavanje zahtjeva kvaliteta, ispunjavanje zahtjeva sigurnosti, ispunjavanje ekoloških zahtjeva, napredovanja procesa, efikasnost procesa, efektivnosti procesa.

Kada monitoring organizuje i provodi organizacija radi praćenje vlastitih procesa onda je to interni monitoring.

Kada monitoring organizuje i provodi organizacija ili institucija radi praćenje procesa drugih organizacija onda je to eksterni monitoring.

U kontekstu PMA u BiH mogu se razlikovati:

- Interni monitoring deminerskih organizacija kojim deminerske organizacije vrše praćenje vlastitih procesa (Interni monitoring DO).
- Interni monitoring BHMACE-a kojim BHMACE vrši praćenje vlastitih procesa (Interni monitoring BHMACE-a).
- Eksterni monitoring BHMACE-a nad deminerskim organizacijama (Monitoring BHMACE-a nad DO).
- Eksterni monitoring koji za donatora vrše akreditovane monitoring organizacije nad drugim deminerskim organizacijama (Monitoring nad DO).

Monitoring BHMACE-a na DO uključuje „stručni nadzor nad obavljanjem poslova deminiranja“ prema Zakonu o deminiranju u Bosni i Hercegovini.

3. Kontekst

Protivminske akcije u BiH su prvenstveno regulisane Zakonom o deminiranju u BiH.

Tim zakonom je, pored ostalog, predviđeno formiranje Komisije za deminiranje u BiH i Centa za uklanjanje mina u BiH.

Zakonom o deminiranju je predviđeno da će poslove deminiranja provoditi deminerske organizacije.

Zakonom o deminiranju je određena i osnovna podjela uloga pri provođenju PMA u BiH.

U tekstu koji slijedi su pobrojane osnovne uloge Komisije za deminiranje u BiH, BHMAC-a i deminerskih organizacija koje su značajne za kontekst upravljanja kvalitetom.

U originalnoj verziji ove uloge se mogu naći u Zakonu o deminiranju u BiH, a za potrebe ovog dokumenta su terminološki prilagođene.

3.1. Uloge Komisije za deminiranje:

- Vršiti nadzor nad radom BHMAC-a;
- Donosi pravilnik kojim su propisani uslovi za akreditovanje deminerskih organizacija;
- Odobrava Standard za PMA;
- Odobrava SOP BHMAC-a za PMA.

3.2. Uloge BHMAC-a su:

- Održava i vodi centralnu bazu podataka;
- Izrađuje pravilnik kojim su propisani uslovi za akreditovanje deminerskih organizacija;
- Izrađuje Standard za PMA;
- Izrađuje SOP BHMAC-a za PMA;
- Provodi proces akreditovanja lica za provođenje PMA;
- Provodi proces akreditovanja deminerskih organizacija;
- Provodi NTI;
- Vršiti monitoring nad PMA koje provode deminerske organizacije.

3.3. Uloge deminerskih organizacija:

- Provode PMA u skladu sa Standardom za PMA, Pravilnikom za akreditovanje organizacija za provođenje PMA u BiH i Pravilnikom o akreditaciji i ovlaštenju lica u humanitarnom deminiranju.

3.4. Međunarodni standardi i konvencije

Principi upravljanja kvalitetom postavljeni u IMAS-u, prilagođeni specifičnostima provođenja PMA u BiH, su osnov za ovo poglavlje, i druga poglavlja standarda za PMA u BiH koje govore o kvalitetu.

Bosna i Hercegovina je potpisnik sljedećih konvencija i protokola relevantnih za PMA:

- Konvencija o zabrani upotrebe konvencijalnog naoružanja;
- Protokol II o zabrani ili ograničenoj upotrebi mina, mina iznenađenja i drugih naprava prema amandmanu od 03.05.1996. na Konvenciju o zabrani upotrebe konvencijalnog naoružanja;
- Protokol V o ekslozivnim ostacima rata;
- Konvencija o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prenosa protiv pješadijskih mina i o njihovom uništenju;
- Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom;
- Konvencija o zabrani kasetne municije.

4. Sistemi upravljanja kvalitetom

Upravljanje kvalitetom su koordinirane aktivnosti usmjeravanja i kontrole nad organizacijom po pitanjima vezanim za kvalitetu.

Upravljanje kvalitetom je dio upravljanja organizacijom i predstavlja podršku za donošenje drugih upravljačkih odluka.

Aktivnosti upravljanja kvalitetom su propisane i evidentirane različitim dokumentima (ciljevi, politike, procedure, zahtjevi kvaliteta, zapisi kvaliteta ...), provođene od osoba koje rukovode, provode procedure rada, provode procedure kvaliteta a te osobe karakterišu znanja, vještine i navike.

Sistem upravljanja kvalitetom podrazumjeva: donošenje potrebnih dokumenata, obezbjeđivanje da osobe koje te dokumente kreiraju i primjenjuju razumiju svrhu i cilj tih dokumenata, te izgradnju opšteg stava unutar organizacije da je kvalitet važan.

Donošenje svih potrebnih dokumenata ne znači da je uspostavljen sistem upravljanja kvalitetom.

Upravljanje kvalitetom u PMA u BiH je podijeljeno na više međusobno povezanih sistema od kojih su osnovni: Ukupni sistem UK na nivou programa PMA u BiH, Sistem UK BHMAC-a i Sistemi UK deminerskih organizacija.

4.1. Minimalni sadržaj sistema za upravljanje kvalitetom

Sistemi za upravljanje kvalitetom trebaju imati:

- Donesenu politiku kvaliteta;
- Definisane ciljeve kvaliteta;
- Definisane osnovne procese i aktivnosti kroz koje organizacija ispunjava svoje zadatke i ciljeve;
- Definisane procedure (SOP) za provođenje tih procesa i aktivnosti;
- Definisane zahtjeve kvaliteta za sve osnovne procese i aktivnosti. Zahtjevi kvaliteta trebaju biti definisani za ulaze u aktivnosti, same aktivnosti i izlaze aktivnosti;
- Definisane procedure provjere usaglašenosti sa zahtjevima kvaliteta (što uključuje i klasifikaciju neusaglašenosti);
- Definisana postupanja u slučajevima kada se utvrdi neusaglašenost sa zahtjevima kvaliteta;

4.2. Osnovni principi UK

Principi upravljanja kvalitetom ne predstavljaju konkretne zahtjeve vezane za uspostavljanje sistema upravljanja kvalitetom niti su navedeni kao obavezni dio sistema upravljanja kvalitetom.

I pored toga, razumijevanje i usvajanje ovih principa, prvenstveno od strane rukovodioca, potom od osoba uključenih u uspostavljanje sistema UK, osoba uključenih u provođenje aktivnosti kvaliteta, i ostalih osoba uključenih u ključne procese organizacije, je neophodno da bi sistem upravljanja kvalitetom u nekoj organizaciji zaživio.

Ukoliko se u organizaciji postigne razumijevanje ovih principa, i opredjeljenje da se postupa u skladu sa njima, čak i ako ne postoje obavezni elementi sistema za UK, može se očekivati određen nivo kvaliteta i njegovo poboljšanje tokom vremena.

Ukoliko u organizaciji postoje svi obavezni elementi sistema za UK, a nema razumijevanja osnovnih principa upravljanja kvalitetom ili opredjeljenja da se postupa u skladu s njima, neće se postići očekivani kvalitet, a tokom vremena će dolaziti do opadanja kvaliteta.

Zbog toga je u cilju uspostavljanja sistema za UK neophodno provesti obuke koje će obezbijediti razumijevanje osnovnih principa UK i unutar organizacije obezbijediti opšte opredjeljenje da se ti principi primjenjuju.

4.2.1. Fokus na korisnika

Fokus na korisnika je jedan od opštih princip upravljanja kvalitetom koji je primjenjiv u svim oblastima. Taj princip podrazumijeva da, krajnji proizvod ili rezultat djelovanja neke organizacije, ima svrhu da zadovolji određene potrebe nekog korisnika. Ukoliko organizacija teži kvalitetu rezultata svojih aktivnosti, ona mora razumjeti šta su stvarna očekivanja korisnika tih rezultata, i procjenjivati nivo do kog su ta očekivanja ispunjena.

Jedan od krajnjih rezultata PMA je površina vraćena korisnicima kao sigurna od mina.

U kontekstu PMA, termin korisnik može podrazumijevati niz organizacija i grupa koje plaćaju za, primaju ili su zainteresirane za proizvode, izlaze i rezultate protuminske akcije. Korisnici su uobičajeno sljedeći:

- Organizacije, grupe ili pojedinci koji primaju proizvode i rezultate PMA uključujući: korisnike; korisnike površine; vlasnike površine; lokalne, regionalne i državne vlade; žrtve; i tako dalje;
- Vlasti, agencije i grupe koje organiziraju i upravljaju programima PMA ; nadležna državna tijela; MAC-ovi; tijela UN-a i slično i
- Organizacije koje plaćaju usluge PMA: međunarodni donatori; državne i regionalne vlade, ministarstva i agencije; komercijalni korisnici i tako dalje.

Program PMA je složen sistem u koji je uključeno više procesa u međusobnoj interakciji, a u svakom procesu je uključeno više zainteresovanih strana.

U takvom sistemu, rezultate pojedinačnih aktivnosti, koriste dijelovi iste ili druge organizacije. Zbog toga je fokus na korisnika potrebno primjenjivati ne samo kad su u pitanju krajnji proizvodi nekog procesa, već i za pojedinačne aktivnosti.

4.2.2. Rukovođenje

Sistem upravljanja kvalitetom PMA u BiH je uspješan jedino ako postoji predanost na nivou programa PMA i unutar svih pojedinačnih organizacija i institucija uključenih u PMA.

Rukovodioci institucija i organizacija, formalno usmjeravaju svoj fokus na potrebe i očekivanja korisnika, koristeći ciljeve kvaliteta, politiku kvaliteta i standardne operative procedure, kao i kroz kontinuirane revizije s ciljem poboljšanja. Neformalno, rukovodioci usmjeravaju svoju predanost kroz sadržaj dokumenata, sastanke, radionice i sve druge prilike u kojima postoji interakcija sa saradnicima i zainteresovanim stranama.

Prvi preduslov da bi sistem za upravljanje kvalitetom u nekoj organizaciji zaživio jeste da rukovodioci shvataju potrebu za upravljanjem kvalitetom, da razumiju sistem upravljanja kvalitetom, da kroz svoje svakodnevne aktivnosti iskazuju predanost na uspostavljanju i unaprijeđenju sistema upravljanja kvalitetom. Takvo opredjeljenje i predanost rukovodioci treba da prenesu na cijelu organizaciju, tako da se u organizaciji uspostavi klima u kojoj je kvalitet primarni cilj i briga svakog pojedinca.

Prije konačnog donošenja bilo koje odluke rukovodioci uvijek treba da se upitaju kako takva odluka utiče na kvalitet, i da prednost daju onim odlukama koje idu u prilog poboljšanju kvaliteta, a da izbjegavaju odluke koje umanjuju kvalitet.

Ni najbolji dokumenti napisani u svrhu uspostavljanja sistema za upravljanje kvalitetom (politika kvaliteta, ciljevi kvaliteta, standardi, procedure ...) neće dati očekivani rezultat ako ne postoji, prije svega na rukovodnom nivou, istinsko opredjeljenje da sistem upravljanja kvalitetom predviđen tim dokumentima zaživi.

Formalno iskazivanje opredijeljenosti ka kvalitetu od strane rukovodioca (tako što se donesu propisani dokumenti i procedure, popunjavaju propisani obrasci, formiraju komisije za rješavanje pitanja kvaliteta, sačine zapisnici sa sastanaka u kojima se izražava zabrinutost za kvalitet i nalaže rješavanje problema, u svim prilikama pominje briga za kvalitet) ne mogu biti zamjena za istinsko razumijevanje potrebe za kvalitetom i istinsko djelovanje u cilju postizanja kvaliteta. Naprotiv, ovakvo djelovanje rukovodioca samo nepotrebno iscrpljuje zaposlene dodatnim administrativnim aktivnostima koje ne razumiju, u organizaciji stvara klimu da je samo bitna forma a ne i suština, te tako dovodi do pada kvaliteta.

4.2.3. Značaj ljudskih resursa

Da bi sistem upravljanja kvalitetom bio efektiv, neophodna je predanost sa najvišeg nivoa upravljanja, ali samo ta predanost nije dovoljna.

Neophodno je da osoblje koje provodi procedure, procese i aktivnosti PMA razumije svoju ulogu i odgovornosti, te da posjeduje sposobnost, znanje, vještine i resurse neophodne za pouzdano i konzistentno obavljanje funkcija.

Ulaganje u razvoj dokumenata sistema upravljanja kvalitetom i procedura je potrebno, ali nije i dovoljno. Sve te procedure na kraju provode ljudi. Zato je neophodno dati potreban značaj ljudskim resursima i ulagati u ljudske resurse.

Značaj ljudskim resursima se primarno daje prilikom izbora i raspoređivanja osoba na pojedina radna mjesta, kada je potrebno voditi računa da na radno mjesto bude postavljena osoba sa najboljim kompetencijama, iskustvima i sklonostima za obavljanje funkcija tog radnog mjesta.

Za pojedine procese i aktivnosti potrebno je da budu napisane procedure rada koje su dovoljno precizne i jasne, ali da ostavljaju prostora za iskazivanje kreativnosti tamo gdje je ona moguća i poželjna.

Ulaganje u ljudske resurse se provodi i kroz adekvatne obuke za sticanje znanja i vještina potrebnih za radna mjesta na koje su osobe raspoređene.

Za svako radno mjesto treba obezbijediti potrebna sredstva za rad i obezbijediti uslove rada zavisno od poslova koji se obavljaju (adekvatni alati i oprema, radna odjeća i zaštitna oprema, adekvatan radni prostor ...)

Značajan resurs za obavljanje radnog zadatka je i vrijeme. Insistiranje na nerealnim rokovima za izvršenje radnog zadatka dovodi do rada pod stresom, pada kvaliteta, i spoznaje da kvalitet nije važan.

Važan način ulaganja u ljudske resurse je i stvaranje klime u organizaciji u kojoj je kvalitet važan, kvalitetan rad poželjan i stimulisan, a nekvalitetan rad nepoželjan i sankcionisan.

Osim kod provođenja procedura, ljudskim resursima treba dati značaj i u uspostavljanju Sistema upravljanja kvalitetom. Prilikom izrade i poboljšanja procedura rada za pojedine aktivnosti treba konsultovati osobe koje te aktivnosti provode i iskoristiti njihovo znanje i iskustvo. Uključivanje osoblja u dizajn, razvoj, primjenu i reviziju sistema upravljanja kvalitetom ojačava osjećaj kolektivnog vlasništva, te pomaže osoblju da zadrži povjerenje u prikladnost i vrijednost sistema.

Ukoliko se aktivnosti kojima se iskazuje značaj ljudskih resursa provode samo da bi se zadovoljila forma (formalno proveden postupak izbora i raspoređivanja na radna mjesta u kom se ne vodi računa o stvarnim kompetencijama, napisane procedure rada koje se ne provode, formalno provedene obuke bez utvrđenih stvarnih potreba i bez stvarno stečenih znanja i vještina, nabavka sredstva za rad koja nisu adekvatna, neadekvatno raspoređena raspoloživa sredstva za rad, neadekvatno raspoređivanje vremenskog resursa tako što se zadaci dodjeljuju stalno istim osobama dok su druge bez stvarnog angažmana, selektivna primjena stimulacija i sankcija samo na neke osobe, primjena stimulacija i sankcija ne obzirom na kvalitet rada, već obzirom na lojalnost nadređenom ili druge kriterije) bez stvarnog opredjeljenja da se da adekvatan značaj ljudskim resursima neće doprinijeti kvalitetu. Naprotiv, takvo formalno djelovanje urušava kvalitet.

4.2.4. Procesni pristup

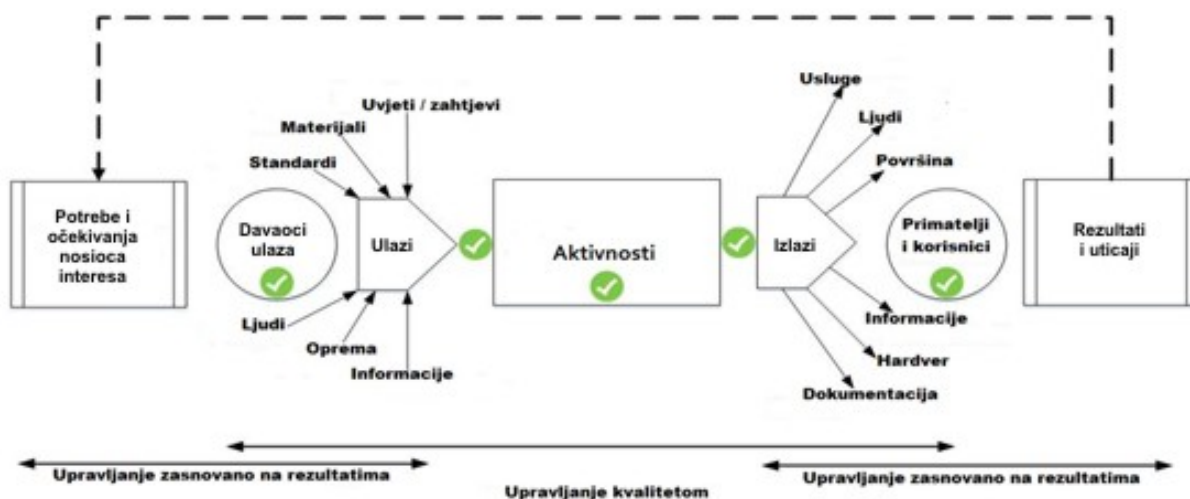
Procesni pristup podrazumjeva da se u okviru organizacije prednost daje upravljanju procesima, u odnosu na upravljanje funkcijama.

Procesni pristup zasniva se na sljedećoj spoznaji: da bi se steklo povjerenje u kvalitet proizvoda/izlaza nekog procesa, neophodno je imati povjerenja u ulaze procesa te aktivnosti unutar procesa.

Naredna slika pokazuje ključne elemente i interakcije unutar procesa. Štrahirano označava mjesta na kojima se vrši provjera usuglašenosti, uključujući:

- Procjenu davaoca usluga;
- Kontrolu kvaliteta ulaza u proces (npr. provjera zaprimljene opreme);
- Monitoring aktivnosti u napretku;
- Kontrola kvalitete izlaza;
- Procjena zadovoljstva korisnika.

Naredna slika također naglašava način na koji je upravljanje kvalitetom okruženo upravljanjem zasnovanim na činjenicama/rezultatima. Prilikom planiranja narednih PMA treba se voditi rezultatima monitoringa zadovoljstva korisnika prethodno provedenih PMA.

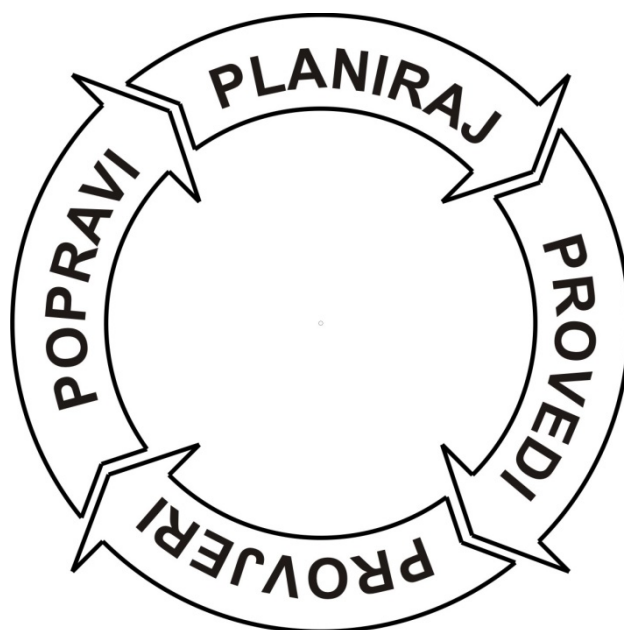
Elementi procesa, tok, interakcije i provjere, uključujući primjere ulaza i izlaza

Procesi mogu da budu dugotrajni i složeni. To se odnosi i na neke procese unutar PMA. Sa stanovišta upravljanja takvim procesima i sa stanovišta upravljanja kvalitetom, poželjno je podijeliti takve procese na više funkcionalnih cjelina – procesnih koraka. U tom slučaju izlazi iz jednog procesnog koraka predstavljaju ulaze u naredni procesni korak. Vršiti se kontrola kvaliteta izlaza iz svakog procesnog koraka, i po potrebi provodi postupak upravljanja neusaglašenostima sa zahtjevima kvaliteta, i tako obezbjeđuje kvalitet ulaza u naredni procesni korak. Na taj način se obezbjeđuje da se neusaglašenosti sa zahtjevima kvaliteta ranije otkriju, da se poboljšanja u procesu ranije i lakše provedu, da se smanji vjerovatnoća neusaglašenosti krajnjeg proizvoda/rezultata, da se smanje troškovi zbog neusaglašenosti sa zahtjevima kvaliteta.

4.2.5. Kontinuirano poboljšavanje

Koncept kontinuiranog poboljšavanja je u srži svakog uspješnog sistema upravljanja kvalitetom, a odražava osnovne principe profesionalne predanosti i želje da se obavi dobar posao. Poboljšavanje se odnosi ne samo na identifikaciju postojećih problema unutar sistema, već također na identifikaciju mogućnosti da se stvari poboljšaju.

Koncept kontinuiranog poboljšavanja se sastoji od radnji koje se ciklično i kontinuirano provode. Te radnje se mogu predstaviti kao PLANIRAJ→PROVEDI→PROVJERI→POPRAVI→ (PPPP ciklus). Na engleskom jeziku su te radnje označene kao PLAN→DO→CHECK→ACT→ (PDCA ciklus). Često se grafički predstavljaju pomoću ciklusa kontinuiranog poboljšanja (Deming / Ishikawa ciklus) .

Koncept kontinuiranog poboljšavanja podrazumjeva da se način provođenja aktivnost prvo planira kroz jasne procedure, zatim provodi u skladu sa tim procedurama, nakon završene aktivnosti provjerava da li smo dobili ono što smo planirali a ako nismo da se utvrde uzroci zbog kojih nismo, i na kraju da se otklone uzroci (izvrše popravke) zbog kojih nismo dobili očekivano.

Ovaj koncept omogućava da greške koje smo jednom napravili u provođenju neke aktivnosti ne ponavljamo kad sljedeći put provodimo tu aktivnost, ili drugim riječima rečeno, omogućava učenje na greškama napravljenim u prethodnom ciklusu, sprečava ponavljanje tih grešaka u narednom ciklusu i na taj način dovodi do poboljšanja sistema.

U slučaju da se okolnosti u kojima se aktivnost odvija promijene na način da to negativno djeluje na postizanje očekivanog, ovaj koncept će omogućiti prilagođavanje sistema tako promijenjenim okolnostima.

Ciklus PPPP se treba primjenjivati na svim nivoima provođenja PMA, na nivou programa PMA, na nivou procesa, na nivou procesnih koraka.

Koncept kontinuiranog poboljšavanja na svim nivoima treba da bude ugrađen u standarde i procedure za provođenje PMA.

Standardi sa definisanim zahtjevima kvaliteta i procedure rada predstavljaju PLANIRAJ unutar PPPP ciklusa.

Monitoring PMA kojim se utvrđuje usklađenost sa zahtjevima kvaliteta predstavlja PROVJERI unutar PPPP ciklusa.

Procedure monitoringa osim utvrđivanja neusaglašenosti moraju predvidjeti i utvrđivanje uzroka neusaglašenosti i davanje prijedloga za otklanjanje tih uzroka.

Standardi i SOP-ovi moraju imati ugrađene mehanizme za otklanjanje uzroka koji su doveli do neusaglašenosti – POPRAVI unutar PPPP ciklusa.

Ovaj posljednji korak PPPP ciklusa se često zanemaruje, iako je od ključnog značaja. Nema mnogo koristi ako monitoring otkrije neusaglašenost ukoliko se nije djelovalo na otklanjanje uzroka neusaglašenosti.

Uzroke neusaglašenosti treba identifikovati provođenjem analize korijenskog uzroka. Rukovodioci trebaju obezbijediti da prije sankcionisanja neposrednog izvršioca čijim djelovanjem je neusaglašenost nastala bude provedena sveobuhvatna analiza korijenskog uzroka.

Samo sankcionisanje neposrednog izvršioca čijim djelovanjem je neusaglašenost nastala, bez utvrđivanja korijenskog uzroka neusaglašenosti, neće dati očekivani efekat poboljšanja jer je korijenski uzrok može biti u nečem drugom, kao na primjer: neadekvatna sredstva za rad, neadekvatna obuka, nejasne procedure, prekratki rokovi, insistiranje na efikasnosti na štetu kvaliteta, opšta klima u organizaciji u kojoj kvalitet nije važan.

Prijedlozi za poboljšanja najčešće su inicirani utvrđivanjem neusaglašenosti sa zahtjevima kvaliteta, ali sistem za upravljanje kvalitetom ne smije biti ograničen samo na njih, već mora biti otvoren za sve prijedloge za poboljšanja bez obzira odakle dolaze.

Iako se PPPP ciklus najčešće primjenjuje za poboljšanje kvaliteta, on se jednako može primjeniti i na poboljšanja po pitanju sigurnosti i efikasnosti PMA.

4.2.6. Odlučivanje na osnovu činjenica / dokaza / rezultata

Od suštinske važnosti u upravljanju kvalitetom u PMA je korištenje dokaza kao podrške donošenju odluka.

Svi učesnici u programu PMA u svom radu donose odluke.

Slijede neki primjeri odluka koje se donose od strane različitih učesnika na različitim nivoima.

Neke odluke komisije za deminiranje: Koji su zahtjevi na kojima će se zasnivati standardi i pravilnici kojima se regulišu PMA u BiH, da li nacrti standarda i pravilnika zadovoljavaju postavljene zahtjeve, koji koncept će se usvojiti za rješavanje problema sa minama, da li deminerska organizacija zadovoljava uslove za dobivanje ili oduzimanje akreditacije, šta će se uzeti kao osnov za ugovaranje sa deminerskim organizacijama koje provode TI i čišćenje

Neke odluke BHMACH-a: Koje uslove moraju ispuniti organizacije za provođenje konkretne PMA, koje uslove moraju uspunjavati lica za obavljanje konkretnih zadataka u PMA, koje mjere sigurnosti propisati za pojedine PMA, koje PMA su prioritetne za određene lokalne zajednice, koji su prioriteti za provođenje PMA, da li deminerska organizacija zadovoljava uslove za dobivanje ili oduzimanje akreditacije, da li se PMA provode u skladu sa standardima... Pored odluka koje se donose na višim nivoima odlučivanja postoje odluke koje pojedine osobe uključene u PMA donose svakodnevno u svom radu: da li je konkretna površina opasna, da li su uloženi svi razumni naponi da u prikupljanju dokaza miniranosti za određeno područje, koju vrstu istrage primjeniti za lociranje određenog dokaza miniranosti, da li je TI provedeno na način da se konkretan dokaz miniranosti locira, da li oprema koja se primjenjuje odgovara zahtjevima standarda, da li deminerska organizacija provodi PMA u skladu sa zahtjevima standarda i SOP-a, da li se očišćena površina može smatrati sigurnom ...

Neke odluke deminerskih organizacija:

Da li struktura organizacije odgovara zahtjevima standarda, da li nabavljena oprema za PMA odgovara namjeni, da li osobe uključene u PMA imaju potrebna znanja i vještine ...

Cilj svakog sistema upravljanja kvalitetom jeste da obezbijedi da se odluke u što većoj mjeri donose na osnovu činjenica/rezultata/dokaza i definisanih kriterija, a što manje na osnovu procjene onog ko donosi odluku.

Pokušaj da se predvide sve odluke za čijim donošenjem se može pojaviti potreba i da za svaku odluku budu propisani kriteriji, može dovesti do pretjeranog administriranja i glomaznog sistema upravljanja, koji će neopravdano usporiti proces, smanjiti kreativnost izvršilaca i negativno uticati na kvalitet.

Standardi za PMA kojima su definisane pojedine aktivnosti i SOP-ovi za konkretne aktivnosti u PMA trebaju prepoznati ključne odluke i definisati na osnovu kojih činjenica i po kojim kriterijima se te odluke donose.

Donesene odluke u PMA treba da budu dokumentovane i zasnovane na činjenicama/rezultatima/dokazima koji su takođe dokumentovani.

Koncept vraćanja površine se temelji na prikupljanju i analizi dokaza, donošenju

odluka na osnovu tih dokaza, ali je istovremeno zasnovan i na primjeni koncepta svih razumnih napora u prikupljanju dokaza, lociranju dokaza miniranosti na terenu i uklanjanja opasnosti koju dokaz miniranosti predstavlja.

U SOP-ovima za pojedine aktivnosti unutar vraćanja površine, treba propisati i kriterije za primjenu svih razumnih napora. Kriteriji da li su za neku oblast primjenjeni svi razumni napor se mogu napisati kao pobrojane aktivnosti koje treba provesti. Nivo uložениh napora za svaku aktivnost je potrebno propisati na mjerljiv način kada god je to moguće. U slučajevima kada to nije moguće, mora se vršiti procjena da li se može smatrati da li su, što se tiče konkretne aktivnosti, uloženi svi razumni napor. Procjene da li se za neku aktivnost može smatrati da su uloženi svi razumni napor treba da donose najkompetentnije osobe za konkretnu oblast, i da se primarno rukovode kriterijem „smatra se da su uloženi svi razumni napor ako je dalje ulaganje nerazumno u odnosu na očekivani rezultat“.

4.2.7. Upravljanje odnosima

U provođenje PMA je uključeno više organizacija i veliki broj osoba. Za postizanje kvaliteta je važno da osobe i organizacije međusobno prenose i razumiju očekivanja onih drugih.

Standardi i pravilnici (koji su prošli proces konsultacija svih zainteresovanih strana) kojima su propisane uloge pojedinih organizacija u provođenju PMA, kojima je propisan sadržaj, forma i rokovi izvještavanja su najbolji način upravljanja odnosima između organizacija.

SOP-ovi (koji su prošli proces internih konsultacija) kojima su propisane uloge organizacionih jedinica i pojedinaca, kojima je propisan sadržaj, forma i rokovi izvještavanja o provedenim aktivnostima su najbolji način upravljanja odnosima između organizacionih jedinica i pojedinaca unutar iste organizacije.

Osim formalnog upravljanja odnosima, za upravljanje odnosima je važan i neformalni dio, kada se u toku uobičajenih radnih interakcija, sastanaka, radionica, razmjenjuju iskustva, diskutuju problemi i traže načini njihovog rješavanja. Ovaj neformalni dio omogućava da pojedini učesnici unutar PMA (organizacije, organizacione jedinice, i osobe) iznesu svoja očekivanja i da razumiju očekivanja drugih.

Pojedinačni ciljevi i iz njih proizašla očekivanja učesnika u PMA koji su u suprotnosti sa definisanim ciljevima kvaliteta na nivou organizacije ili programa PMA, ne mogu se smatrati legitimnim ciljevima. Za upravljanje odnosima je važno da se strani koja iznese takva očekivanja jasno kaže da ona ne mogu biti uzeta u obzir i obrazloži zašto.

4.3. Ukupni sistem UK na nivou programa PMA u BiH

4.3.1. Politika kvaliteta Programa PMA u BiH

Politika kvaliteta na nivou programa PMA u BiH data je u Prilogu 1 ovog poglavlja standarda.

4.3.2. Ciljevi kvaliteta

Ciljevi kvaliteta na nivou programa PMA u BiH dati su u prilogu 2 ovog poglavlja Standarda.

4.3.2. Ostali elementi sistema UK na nivou programa PMA u BiH

Prema Zakonu o deminiranju u Bosni i Hercegovini, krovna institucija koja je odgovorna za program PMA je Komisija za deminiranje u Bosni i Hercegovini. Obzirom da je BHMACH u skladu sa Zakonom o deminiranju u Bosni i Hercegovini formiran kao stručna služba Komisije za deminiranje u Bosni i Hercegovini, te da komisija za deminiranje većinu aktivnosti provodi preko BHMACH-a, ostali elementi sistema upravljanja kvalitetom na nivou programa PMA su obuhvaćeni sistemom upravljanja kvalitetom BHMACH-a.

4.4. Sistem UK BHMACH-a

BHMACH treba da razvije vlastiti sistem upravljanja kvalitetom koji će obezbijediti kvalitet svih procesa i aktivnosti koje provodi a koji su direktno vezani za PMA.

Sistem upravljanja kvalitetom BHMACH-a mora imati sve elemente nabrojane u odjeljku ovog dokumenta „Minimalni sadržaj sistema za upravljanje kvalitetom“.

Prilikom izrade svih propisa vezanih za kvalitet treba se rukovoditi principima UK datim u odjeljku ovog dokumenta „Osnovni principi UK“ .

Sve osobe uključene u provođenje PMA i aktivnosti OK i KK treba da budu upoznate sa principima UK datim u ovom dokumentu i obučene da ih primjenjuju u svakodnevnom radu.

Osnovni procesi i aktivnosti koje provodi BHMACH-a:

- Vođenje baze podataka
- Akreditovanje lica za provođenje PMA
- Akreditovanje deminerskih organizacija
- Netehničko izviđanje
- Upozoravanje na mine

- Pomoć žrtvama mina
- Testiranje opreme i resursa
 - POEK i prege
 - Mašine
 - Detektori
 - Zaštitna oprema
- Monitoring BHMACH-a nad DO
 - Monitoring nad Obukama koje provode DO
 - Monitoring nad Čišćenjem i TI koje provode DO
 - Monitoring nad Čišćenjem i TI kasetne municije koje provode DO
 - Monitoring nad upozoravanjem na mine koje provode DO
 - Monitoring nad UES koji provode DO
- Obuke za kvalifikacije u deminiranju
- Obuke za specifična znanja u BHMACH-u
- Istraga deminerskih nesreća

U tabelama koje slijede dat je pregled svih procesa i aktivnosti koje provodi BHMACH a koje su u direktnoj vezi sa PMA. Za svaki proces date su aktivnosti upravljanja kvalitetom koje treba provesti: na ulazu u proces, u toku provođenja procesa/aktivnosti i na izlazu iz procesa.

Za svaku aktivnost upravljanja kvalitetom dat je i propis u kome su dati zahtjevi kvaliteta (kolona „Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta“) .

Neki propisi navedeni u toj koloni još uvijek nisu doneseni, a upisani su zbog ukazivanja na obavezu njihovog donošenja.

Neke rubrike u toj koloni nisu popunjene. To znači da ne postoji propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta za datu aktivnost i ukazuje da je potrebno razmotriti donošenje odgovarajućeg propisa.

Procedure kontrole kvaliteta za sve procese i obrasci za izvještavanje treba da budu dati u SOP-u BHMACH-a za PMA - poglavlje Interni monitoring BHMACH-a.

4.4.1. Pregled procesa/aktivnosti BHMACH-a sa aktivnostima UK

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Vođenje baze podataka	Obučeno osoblje	
	Aдекватna oprema	
	Identifikovani zahtjevi korisnika baze podataka	
	Upravljanje kvalitetom u toku provođena procesa ili aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Kontrola unosa podataka	
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Provjera da li izvještaji iz baze podataka zadovoljavaju zahtjeve korisnika	

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Akreditovanje lica za provođenje PMA	Obučeno osoblje	
	Adekvatna oprema	
	Adekvatne procedure	Pravilnik o akreditaciji i ovlaštenju lica u humanitarnom deminiranju
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interni monitoring nad procesom akreditovanja lica	Pravilnik o akreditaciji i ovlaštenju lica u humanitarnom deminiranju
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Monitoring nad deminerskim organizacijama koje provode PMA	Standard za PMA – Monitoring BHMAC-a nad DO

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Akreditovanje deminerskih organizacija	Obučeno osoblje	
	Adekvatna oprema	
	Adekvatne procedure	Pravilnik za akreditiranje organizacija za provedbu protuminskih akcija u Bosni i Hercegovini
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interni monitoring nad procesom Akreditovanja organizacija	Pravilnik za akreditiranje organizacija za provedbu protuminskih akcija u Bosni i Hercegovini
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Monitoring nad deminerskim organizacijama koje provode PMA	Standard za PMA – poglavlje monitoring BHMAC-a nad DO

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Netehničko izviđanje	Obučenost osoblja	Standard za PMA – Poglavlje obuka
	Aдекватna oprema	SOP BHMACH-a za PMA Poglavlje 1- NTI
	Aдекватan SOP	SOP BHMACH-a za PMA Poglavlje 1- NTI
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Kontrola kvaliteta faze NTI <i>(NTI je jedan od podprocesa u procesu vraćanja površine. NTI je dugotrajan, složen i multidisciplinarni proces u kom se primjenjuju različite tehnike prikupljanja informacija, analize tih informacija, donošenja odluka i planiranja daljih PMA. Konačni rezultat procesa NTI je otkazana površina a indirektno (uz TI) i redukovana površina. Kontrola kvaliteta koja bi bila usmjerena samo na kontrolu konačnih rezultata NTI bi bila skupa, neefikasna i zakašnjela. Zbog toga NTI treba posmatrati kao poseban proces, podijeljen na više faza (procesnih koraka). Obzirom da su rezultati jedne faze ulaz u narednu fazu potrebno je predvidjeti kontrolu kvaliteta izlaza iz svake od ključnih faza.)</i>	SOP BHMACH-a za PMA Poglavlje 1- NTI
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Kontrola završnog izvještaja BHMACH-a	SOP BHMACH-a za PMA Poglavlje 1- NTI
	Dugoročni monitoring vraćene površine	SOP BHMACH-a za PMA - Poglavlje Aktivnosti poslije vraćanja površine

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Testiranje opreme i resursa za PMA (Prege, Mašine, Detektori, Zaštitna oprema)	Obučenost osoblja	
	Adekvatna oprema	SOP BHMAL-a za PMA Poglavlje Testiranje prega SOP BHMAL-a za PMA Poglavlje Testiranje mašina
	Adekvatan SOP	SOP BHMAL-a za PMA Poglavlje Testiranje prega SOP BHMAL-a za PMA - Poglavlje Testiranje mašina
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interni monitoring testiranja opreme i resursa.	SOP BHMAL-a za PMA - Poglavlje Testiranje prega SOP BHMAL-a za PMA - Poglavlje Testiranje mašina
	Upravljanje kvalitetom izlaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interni monitoring testiranja opreme i resursa.	
	Monitoring BHMAL-a nad DO (Analiza uzroka neusaglašenosti sa zahtjevima kvaliteta vezanim za opremu i resurse može ukazati na propuste u testiranju istih)	Standard za PMA u BiH Poglavlje TI i čišćenje

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Monitoring deminerskih organizacija • Monitoring nad Obukama koje provode DO • Monitoring nad Čišćenjem i TI koje provode DO • Monitoring nad Čišćenjem i TI kasetne municije koje provode DO • Monitoring nad upozoravanjem na mine koje provode DO • Monitoring nad UES provode DO	Obučenosť osoblja BHMACE-a koje vrši monitoring deminerskih organizacija	Standard za PMA Poglavlje Obuka
	Adekvatna oprema potrebna za vršenje monitoringa	SOP BHMACE-a za PMA
	Adekvatan SOP za vršenje monitoringa	Standard za PMA u BiH - Poglavlje Upravljanje kvalitetom
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interni monitoring BHMACE-a nad procesom monitoringa deminerskih organizacija	Standard za PMA u BiH SOP BHMACE-a za PMA - Poglavlje Interni monitoring BHMACE-a
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Izlaz/rezultat procesa monitoringa deminerskih organizacija jeste uspostavljen način rada deminerskih organizacija koji će obezbjediti kvalitetne rezultate PMA i aktivnosti koje provode deminerske organizacije. Svaka neusaglašenost sa kvalitetom izlaza/rezultata PMA koje su provodile deminerske organizacije, je istovremeno i propust (neusaglašenost) monitoringa koji je nad tom organizacijom provodio BHMACE. Kada se utvrde takve neusaglašenosti BHMACE provodi vlastiti postupak odgovora na neusaglašenosti.	Standard za PMA u BiH SOP BHMACE-a za PMA - Poglavlje Interni monitoring BHMACE-a

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Obuke za kvalifikacije u deminiranju	Adekvatni programi obuke	Standard za PMA Poglavlje obuka
	Adekvatna oprema	Standard za PMA Poglavlje obuka
	Kvalifikovani predavači i instruktori	Standard za PMA Poglavlje obuka
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Provjera da li se obuka provodi u skladu sa zahtjevima standarda (program, oprema, predavači, polaznici)	Standard za PMA Poglavlje obuka
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Testiranje polaznika obuke	Standard za PMA Poglavlje obuka
	Monitoring deminerskih organizacija i interni monitoring (Lica koja su stekla kvalifikacije obukom mogu biti angažovana u deminerskim organizacijama ili u BHMACH-u. Ukoliko se u toku monitoringa deminerskih organizacija utvrde neusaglašenosti za koje analiza uzroka ukaže na neadekvatnu obučenosť osoblja, onda to ukazuje na neusaglašenost obuke i zahtjeva korektivne mjere za rješavanje konkretnog slučaja i za buduće obuke.)	SOP BHMACH-a za PMA - Poglavlje Monitoring BHMACH-a nad DO SOP BHMACH-a za PMA - Poglavlje Interni monitoring BHMACH-a

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Istraga deminerskih nesreća	Donošenje adekvatne procedure	Standard za PMA u BiH
	Adekvatna oprema	SOP BHMACE-a za PMA - Poglavlje Istraga deminerskih nesreća
	Kvalifikovano osoblje	SOP BHMACE-a za PMA - Poglavlje Istraga deminerskih nesreća
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Kontrola da li se istraga provodi u skladu sa zahtjevima Standarda za PMA u BiH i SOP-a BHMACE-a Poglavlje Istraga deminerskih nesreća	SOP BHMACE-a za PMA - Poglavlje Istraga deminerskih nesreća
	Upravljanje kvalitetom izlaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Kontrola Izvještaja o istrazi deminerske nesreće	SOP BHMACE-a za PMA - Poglavlje Istraga deminerskih nesreća
	Provjera provođenja naloga i preporuka proizašlih iz izvještaja o istrazi deminerske nesreće	

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Obuke za specifična znanja u BHMAC-u (Ovdje se misli na obuke kao što su: Obuke za poznavanje Standarda za PMA i SOP-a BHMAC-a, obuke za korištenje MapInfo, Paradox, korištenje GPS uređaja, korištenje drugih računarskih programa i sličen obuke. Ova oblast sada nije ničim propisana. Trebalo bi da za svako radno mjesto u BHMAC-u koje je uključeno u provođenje ili monitoring PMA postoje propisana specifična znanja i vještine za koje se osoba treba obući.)	Provjera da li su jasno postavljeni ciljevi obuke	/
	Provjera da li je program obuke adekvatan	
	Provjera da li su odabrani predavači i instruktori kompetentni	
	Provjera da li su oprema, učuila, materijali i prostor za provođenje obuke adekvatni	
	Provjera da li polaznici posjeduju potrebna predznanja za praćenje obuke	
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Provjera da li se obuka provodi u skladu sa programom obuke i Standardom za PMA	
	Upravljanje kvalitetom izlaza	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Provjera znanja i vještina polaznika po završetku obuke	
	Interni monitoring BHMAC-a (Ukoliko se u toku Internog monitoringa BHMAC-a utvrde neusaglašenosti za koje analiza uzroka ukaže na neadekvatnu obučenost osoblja, onda to ukazuje na neusaglašenost obuke i zahtjeva korektivne mjere za rješavanje konkretnog slučaja i korektivne mjere za buduće obuke.)	SOP BHMAC-a za PMA - Poglavlje Interni monitoring BHMAC-a

4.5. Sistem UK deminerskih organizacija

Deminerska organizacija treba da razvije vlastiti sistem upravljanja kvalitetom koji će obezbijediti kvalitet svih procesa i aktivnosti koje provodi a koji su direktno vezani za PMA.

Sistem upravljanja kvalitetom deminerske organizacije mora imati sve elemente nabrojane u odjeljku ovog dokumenta „Minimalni sadržaj sistema za upravljanje kvalitetom“.

Prilikom izrade svih propisa vezanih za kvalitet treba se rukovoditi principima UK datim u odjeljku ovog dokumenta „Osnovni principi UK“.

Sve osobe uključene u aktivnosti OK i KK treba da budu upoznate sa osnovnim principima UK datim u ovom dokumentu i obučene da ih primjenjuju u svakodnevnom radu.

Osnovni procesi i aktivnosti koje provode deminerske organizacije:

- Obuke za kvalifikacije u deminiranju;
- TI i Čišćenje;
- TI i Čišćenje kasetne municije;
- Upozoravanje na mine;
- UES;
- Monitoring nad DO (monitoring nad drugim deminerskim organizacijama u ime donatora).

Deminerska organizacija ne provodi sve gore navedene aktivnosti već samo one aktivnosti za koje je akreditovana.

U tabelama koje slijede dat je pregled svih procesa i aktivnosti koje provode deminerske organizacije a koje su u direktnoj vezi sa PMA. Za svaki proces date su aktivnosti upravljanja kvalitetom koje treba provesti: na ulazu u proces, u toku provođenja procesa/aktivnosti i na izlazu iz procesa.

Za svaku aktivnost upravljanja kvalitetom dat je i propis u kome su dati zahtjevi kvaliteta (kolona „Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta“) .

Neki propisi navedeni u toj koloni još uvijek nisu doneseni, a upisani su zbog ukazivanja na obavezu njihovog donošenja.

DO može, pored zahtjeva kvalitetom propisanih Standardom za PMA u BiH i Pravilnicima, uvesti dodatne zahtjeve kvaliteta, ali oni ne smiju biti u suprotnosti sa zahtjevima propisanim Standardom za PMA u BiH i pravilnicima i ne smiju negativno uticati na kvalitet, sigurnost ili efikasnost provođenja aktivnosti.

Procedure osiguranja i kontrole kvaliteta za sve procese i obrasci za izvještavanje treba da budu dati u SOP-u deminerske organizacije poglavlje Interni monitoring DO.

4.5.1. Pregled procesa deminerske organizacije sa aktivnostima UK

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Obuke za kvalifikacije u deminiranju	Adekvatni programi obuke	Standard za PMA – poglavlje obuka SOP deminerske organizacije
	Adekvatna oprema	
	Kvalifikovani predavači i instruktori	
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Provjera da li se obuka provodi u skladu sa zahtjevima standarda (program, oprema, predavači, polaznici)	Standard za PMA Poglavlje obuka SOP deminerske organizacije
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Testiranje polaznika obuke	Standard za PMA Poglavlje Obuka SOP deminerske organizacije
	Monitoring deminerskih organizacija i interni monitoring (Lica koja su stekla kvalifikacije obukom mogu biti angažovana u deminerskim organizacijama ili u BHMAC-u. Ukoliko se u toku monitoringa deminerskih organizacija utvrde neusaglašenosti za koje analiza uzroka ukaže na neadekvatnu obučenost osoblja, onda to ukazuje na neusaglašenost obuke i zahtjeva korektivne mjere za rješavanje konkretnog slučaja i za buduće obuke.)	SOP BHMAC-a za PMA - Poglavlje Monitoring BHMAC-a nad DO SOP BHMAC-a za PMA - Poglavlje Interni monitoring BHMAC-a

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
TI i Čišćenje	Ustrojiti i održavati organizaciju u skladu sa zahtjevima Pravilnika za akreditovanje organizacija za provođenje PMA u BiH	Pravilnik za akreditovanje organizacija za provođenje PMA u BiH SOP deminerske organizacije
	Angažovati osoblje sa potrebnim ovlaštenjima i kvalifikacijama	Pravilnik o akreditaciji i ovlaštenju lica humanitarnom deminiranju
	Aдекватna oprema po karakteristikama, kvalitetu i količini.	Standard za PMA SOP deminerske organizacije
	Aдекватni metal detektori, testirani, sa odobrenjem za korištenje	Standard za PMA SOP deminerske organizacije
	Akreditovane mašine za deminiranje	Standard za PMA SOP deminerske organizacije
	Akreditovane prege	Standard za PMA SOP deminerske organizacije
	Aдекватan SOP usklađen sa Standardom za PMA i odobren od BHMACH-a	Standard za PMA
	Izvedbeni plan za provođenje TI i čišćenja, napravljen na osnovu Izveštaja o NTI BHMACH-a i na osnovu vlastite analize minske situacije na MSP-u, Odobren od strane BHMACH-a	Standard za PMA
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Provoditi TI i čišćenje u skladu sa zahtjevima SOP-a deminerske organizacije i standarda (Sve aktivnosti pobrojane ispod svode se na provođenje TI i čišćenja u skladu sa Standardom i SOP-om deminerske organizacije)	Standard za PMA SOP deminerske organizacije
	Provjera povezivanja sa lokalnom zajednicom, prikupljanja informacija o miniranosti i prosljeđivanja BHMACH-u	
	Dnevna provjera spremnosti osoblja za provođenje operacija TI i Čišćenja	
	Provjera stanja opreme prije upotrebe	
	Testiranje metal detektora i lokatora prije upotrebe	
	Provjera stanja mašina za deminiranje	
	Dnevni test POEK-a prije rada	
	Kontrola forme i sadržaja izvještaja koji DO rade u toku TI i čišćenja	
	Kontrola očišćene površine u od strane internog monitoringa deminerske organizacije	
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	

	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Analiza rezultata TI. Da li je TI provedeno na način da koji omogućava da se dokazi miniranosti lociraju na terenu	Standard za PMA SOP deminerske organizacije
	Uzorkovanje čišćene površine	Standard za PMA Poglavlje TI i Čišćenje
	Kontrola završnog izvještaja deminerske organizacije	Standard za PMA Poglavlje TI i Čišćenje
	Analiza u slučaju zaostale mine na očišćenoj ili redukovanoj površini	Standard za PMA Poglavlje TI i Čišćenje

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Upozoravanje na mine	Adekvatan SOP	Standard za upozoravanje na mine SOP deminerske organizacije
	Adekvatna oprema	
	Obučeno osoblje	
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Unutarnji nadzor programa upozoravanja	Standard za upozoravanje na mine SOP deminerske organizacije
	Unutarnji nadzor napretka provođenja programa	
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Unutarnji nadzor promjena	Standard za upozoravanje na mine SOP deminerske organizacije
	Evaluacija od strane deminerske organizacije	

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
UES	Adekvatan SOP	Standard za PMA u BiH Poglavlje UES SOP organizacije za UES
	Adekvatna oprema	
	Obučeno osoblje	
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interni monitoring provođenja operacija UES	Standard za PMA u BiH Poglavlje UES SOP organizacije za UES
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interna evaluacija provedenih operacija UES	Standard za PMA u BiH Poglavlje UES SOP organizacije za UES

Proces ili aktivnost PMA	Upravljanje kvalitetom ulaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
Monitoring nad drugim deminerskim organizacijama u ime donatora	Adekvatan SOP	Standard za PMA u BiH SOP monitoring organizacije
	Adekvatna oprema	
	Obučeno osoblje	
	Upravljanje kvalitetom aktivnosti	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Interna kontrola provođenja operacija u skladu sa vlastitim SOP-om	Standard za PMA u BiH SOP monitoring organizacije
	Upravljanje kvalitetom izlaza/rezultata	
	Aktivnost upravljanja kvalitetom	Propis u kom su dati zahtjevi kvaliteta
	Evaluacija monitoringa	Standard za PMA u BiH SOP monitoring organizacije
	Svaka neusaglašenost sa kvalitetom izlaza/rezultata PMA koje su provodile deminerske organizacije, je istovremeno i propust (neusaglašenost) monitoringa koji je nad tom organizacijom provodila monitoring organizacija. Kada se utvrde takve neusaglašenosti Monitoring organizacija provodi vlastiti postupak odgovora na neusaglašenosti.	

PRILOG 1 - Politika kvaliteta na nivou programa PMA

Politika kvaliteta na nivou programa PMA u BiH ovdje je data u okviru Standarda, a ista može biti izdata i kao poseban akt Komisije za deminiranje u BiH.

Ovim dokumentom se iskazuje opredjeljenost na nivou programa PMA u BiH za uspostavljanje sistema upravljanja kvalitetom i njegovo kontinuirano preispitivanje i poboljšanje, u svrhu ispunjavanja očekivanja korisnika rezultata PMA.

Standardom za UK će se propisati minimalni zahtjevi za uspostavljanje sistema upravljanja kvalitetom u BHMACH-u i DO.

Standard za UK će biti usaglašen sa IMAS 7.12 i zakonskim propisima u BiH.

Komisija za deminiranje u BiH i njoj nadređene institucije će se kod donošenja odluka vezanih za PMA pridržavati sljedećih principa, a sistemi upravljanja kvalitetom BHMACH-a i DO će biti zasnovani na istim principima:

Fokus na korisnika

Učesnici u programu PMA u BiH, BHMACH, deminerske organizacije i ostali, prilikom planiranja i provođenja aktivnosti PMA moraju biti svjesni šta očekuju korisnici rezultata tih aktivnosti i rukovoditi se njihovim očekivanjima.

Rukovođenje

Rukovodioci organizacija i institucija uključenih u provođenje PMA u BiH moraju iskazati predanost na uspostavljanju sistema upravljanja kvalitetom, na njegovom provođenju, praćenu i poboljšanju.

Značaj ljudskih resursa

Da bi sistem upravljanja kvalitetom bio efektivan obezbijediće se da osoblje koje provodi procedure, procese i aktivnosti PMA razumije svoju ulogu i odgovornosti; da posjeduje sposobnost, znanje, vještine i resurse neophodne za pouzdano i konzistentno obavljanje funkcija; te da bude podsticano i motivisano za ostvarivanje zahtjeva kvaliteta.

Procesni pristup

Procesni pristup podrazumjeva da se u okviru organizacije prednost daje upravljanju procesima, u odnosu na upravljanje funkcijama.

Procesi PMA će biti posmatrani kao niz aktivnosti, a za svaku aktivnost će se kontrolisati ulazi u tu aktivnost, sama aktivnost i izlazi iz aktivnosti.

Kontinuirano poboljšavanje

Koncept kontinuiranog poboljšavanja se sastoji od radnji koje se ciklično i kontinuirano provode. Te radnje se mogu predstaviti kao
PLANIRJ→PROVEDI→PROVJERI→POPRAVI→ (PPPP ciklus).

Koncept kontinuiranog poboljšavanja podrazumjeva da se način provođenja aktivnost prvo planira kroz jasne procedure, zatim provodi u skladu sa tim procedurama, nakon završene aktivnosti provjerava da li dobiveni rezultati odgovaraju planiranim, a ako ne odgovaraju da se utvrde uzroci, i na kraju da se ti uzroci otklone (izvrše popravke).

Odlučivanje na osnovu činjenica / dokaza / rezultata

Standardi, procedure i prakse u provođenju PMA će obezbijediti da su odluke koje se donose u procesima zasnovane na činjenicama/dokazima/rezultatima.

Upravljanje odnosima

U provođenje PMA je uključeno više organizacija i veliki broj osoba. Za postizanje kvaliteta je važno da osobe i organizacije međusobno prenose i razumiju očekivanja onih drugih.

U svrhu postizanja kvaliteta standardi, pravilnici i procedure će propisati: uloge pojedinih organizacija, organizacionih cjelina i pojedinaca; sadržaj, formu i rokove izvještavanja, te će se i na taj način obezbijediti razumijevanje uzajamnih očekivanja.

PRILOG 2 - Ciljevi kvaliteta na nivou programa PMA

Ciljevi kvaliteta na nivou programa PMA u BiH ovdje su dati u okviru Standarda, a isti mogu biti izdati i kao poseban akt Komisije za deminiranje u BiH.

1. Kroz propisane kontrolisane i dokumentovane procedure NTI, TI i čišćenja zasnovane na primjeni svih razumnih napora obezbijediti da vraćena površina bude sigurna za korisnike.
2. Obezbijediti da sva mjesta očekivanih pristupa u opasne površine (SOPO/POPO) budu obilježena na način da korisnik (izuzev krajnjom nepažnjom) ne može ući u opasno područje a da ne primjeti znakove upozorenja.
3. Obezbijediti provođenje operacija NTI, TI i čišćenja na efektivan i efikasan način, tako da za obezbjeđena donatorska sredstva krajnjim korisnicima vrati što veća površina.
4. Proces vraćanja površine korisnicima organizovati po prioritetima koji su u skladu sa definisanim sistemom prioritizacije i potrebama lokalnih zajednica, i na način da se obezbijedi ravnomjerna zastupljenost PMA na teritoriji BiH.
5. Obezbijediti da ugrožene zajednice prema prioritetima budu kavalitetno informisane o opasnosti od mina.
6. Obezbijediti da sve žrtve mina budu evidentirane, da njihove potrebe budu evidentirane, informacije o žrtvama mina dostupne, a pomoć ravnomjerno raspoređena.
7. Obezbijediti da procesi provođenja PMA budu trajno dokumentovani na način da se može rekonstruisati istorija dešavanja angažovni resursi i donesene odluke, tačno i efikasno izvještavanje o provedenim aktivnostima i rezultatima PMA, o aktivnostima PMA koje su u toku, tačno i efikasno izvještavanje o trenutnom stanju minske opasnosti.

Ovaj Standard za PMA u BiH stupa na snagu i primjenjuje se 60 dana od dana objave na web stranici BHMAC-a (www.bhmac.org).

Stupanjem na snagu ovog Standarda za PMA u BiH prestaju da važe:

Standard za PMA u BiH Poglavlje 1. Vraćanje površine,

Standard za PMA u BiH Poglavlje 2. Netehničko izviđanje i

Standard za PMA u BiH Poglavlje 3. Tehničko izviđanje,

koji su odobreni od strane Komisije za deminiranje u Bosni i Hercegovini 27.01.2016. godine.

Na osnovu člana 6. stav (1) tačka b) Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH" broj: 5/02) i člana 3. tačka d) Odluke o osnivanju Komisije za deminiranje u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH" broj 67/15), na prijedlog Direktora Centra za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini, Komisija za deminiranje u Bosni i Hercegovini na 21. sjednici održanoj 26.4.2024 godine_odobrila je ovaj Standard za PMA u BiH, što članovi Komisije za deminiranje u Bosni i Hercegovini potvrđuju svojim potpisima i otiskom pečata.

Komisija za deminiranje u Bosni i Hercegovini:

Ognjen Žekić, predsjedavajući

Mirna Pavlović, član

Elmir Grebović, član

Broj: 15-36-21-2229/24

U Sarajevu, 26.4. 2024. godine